

HEEMKUNDIGE KRING «OUD WACHTEBEKE»

Carte figurative van de prochie Wachtebeke
gedelineert en ghemaeckt by my onderschreeven ghe-
sworne Landmeter reiderende binnen Wachtebeke, naer
de waerachtighe ghelegenheden ten verzoock van Ewre
Heere Theodoor van Abdye van St. Petrus nevens Gheert
somme te verdueren in Sijne Burch als Kanselier d'ghens
den Grave van Valou verweerde, de selve Carte ghelegent
in conformiteit van contracte in date 21 Maye 1278
aenghengen tusschen den Clouster van de Byloche,
den Abacher van St. Petrus Clouster by Ghent en
Jozef Steven van Iseghem my Licentiaet desen 14
novembere 1618. D'ghewiltselick Ewre was anterteeste
P. De Vos met parlycke

Waarvan afschrift
Gent 21 maart 1768
H. van der Vliet

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdragen.

Verantwoordelijke uitgever:

Paul Hesters, Stationsstraat 165, 9185 Wachtebeke, Tel. (091) 45 04 63

WOORD VAN DE VOORZITTER

“Van die dag of dat uur
weet niemand iets af”

Mattheus 24, 36

Gezien deze passus geschreven is lang vòòr er sprake was van het boek “Over den Vier Ambachten” kan het hiervoor niet bedoeld zijn, alhoewel.

Beste Heemvrienden,

Uit diverse reacties, de bezorgdheid van velen distilerend omtrent de verschijningsdatum van ons uniek boekwerk, acht ik het gewenst Ulieden de lijdensweg te beschrijven die met de uitgave van dit boek gepaard gaat. Na de enorme respons van de horde schrijvers die bereid waren om, gratis en met de inzet van al hun kunnen, een bijdrage te leveren aan deze streekgeschiedenis, begon de verdeling van de opdrachten en afbakening van de verschillende deelgebieden. De teksten vrij vlot binnenlopend dachten wij het boekwerk als nieuwjaarsgeschenk '93 te kunnen aanbieden. Helaas, zoals de ruwbouw van een huis nog niet de halve kost uitmaakt, zo liep ook het klaarstomen van de definitieve uitgave danig uit de hand. De ingeleverde teksten moesten, na lezing door de redactieraad, in voorlopige zetting gedrukt worden. De teksten werden toen voor tweede lezing teruggestuurd naar de auteurs. Terug op de redactie werden de teksten nagekeken en, voorzien van de nodige foto's en voetnoten, in prédefinitieve vorm gegoten. Deze, zogenaamd definitieve tekst, werd terugbezorgd aan de schrijvers voor een laatste retouche. Eens terug kon dan het zetwerk beginnen. Dat heel deze minutieuze procedure, rekening houdend met 'n honderdtal auteurs waarvan de ene al vlugger reageert dan de andere, enige tijd in beslag neemt, laat zich raden. Ook fotomateriaal uit Engeland en Frankrijk liet veel langer dan voorzien op zich wachten. Als men tussen de buien door dan nog bedreigd wordt met een proces en een enorme “schadeclaim” van een mediageile auteur die verbolgen is omdat zijn niet-ter-zake-doend proza niet aanvaard werd, is het hek helemaal van de dam. Gelukkig liet men zich door al deze onzin niet van de wijs brengen en werkte men moedig voort om het boekwerk klaar te krijgen. Aangemoedigd door het succes van de voorinschrijvingen en fier dat hij zulk boekwerk kon uitgeven, liet drukker DUERINCK de eerste definitieve tekst die de persen haalde, uit alle

voorzichtigheid nog eens nachecken door een Neerlandicus. Tot zijn grote verbazing bleek deze, zowat 'n vijftal keren nagelezen tekst, toch nog een massa fouten te bevatten. Vrezend dat dit boek met zijn honderd auteurs en 1.000 bladzijden uiteindelijk 10.000 taalfouten zou tellen, werd besloten alle teksten ter laatste correctie te laten nalezen door Neerlandici. Zo zijn er nu 4 Nederlandse taalkundigen doende alle teksten tot het kleinste taal- en tekstdetail uit te pluizen. Een rudimentair overzicht van het door hen geleverde werk leerde mij dat hun bijdrage méér dan nodig was. Lof te over ook omdat deze nederlandse deskundigen zich toch ook moesten inleven in het enigszins andere taalgebruik van Vlaanderen. Bij dit reuzewerk en de vertraging die dit meebrengt moet men ook oog hebben voor de lay-out en het druktechnisch aspect. Een boek wordt immers niet gedrukt bladzijde per bladzijde, maar in grote vellen van ettelijke bladzijden, recto-verso. Om de zaak enigszins betaalbaar te houden moet men de drukken splitsen in vellen met kleur en zonder kleur. Met de vele kleurfoto's die het boek verluchten was dit beslist geen sinecure. Ook wilde men er voor zorgen dat alle tekstbladzijden behoorlijk gevuld waren. 'n Artikel dat eindigt met slechts 'n paar regels op 'n blad en verder niets, geeft immers een povere indruk. Hier moest men dus een foto of zo inpassen, wat dan weer zijn repercussie had op de algemene lay-out enz... Ook auteurs die in laatste lezing nog iets wilden toevoegen aan hun werkstuk zorgden voor het nodige kopbrekens. Niettegenstaande al deze verwickelingen bleken er bij mijn bezoek aan de drukkerij eind januari reeds 500 bladzijden volledig drukklaar te zijn. Voorwaar een prestatie, dank zij de stuwkracht van drukker DUERINCK die dit boek zowat als zijn levenswerk beschouwt, de inzet van het redactiekomitee en vooral de onverdroten ijver van hoofdredacteur Drs DE KRAKER die elke dag recht van de school naar de drukkerij spurt om de typograaf op de vingers te kijken, de drukproeven voor te bereiden en na te kijken; er met zijn rechtlijnig-nederlands-protestantse nauwkeurigheid zorg voor dragend dat niets aan zijn aandacht ontsnapt. Pas als de laatste letter van het laatste blad behoorlijk op zijn plaats staat kan met het drukken

begonnen worden. Ook een klus om van te duizelen. Met reeds méér dan 1.500 vòdrinschrijvingen moet men toch zo'n 2.500 exemplaren voorzien. Als drukker er rekening mee houdend dat één blad dat flopt meteen een heel boek waardeloos maakt, voorziet men een mééropage van 10%. Een licht getokkel op het zakrekenmachientje leert dat er dus méér dan DRIE MILJOEN bladzijden de pers moeten passeren of zowat 15.000 kgr. papier. Volgt dan nog het inbinden, ook 'n niet alledaags werkje om deze méér dan 1.000 bladzijden behoorlijk samen te krijgen en te houden. Slechts een sterk gespecialiseerde firma kan deze klus klaren op één maand. Geen wonder dus dat het boek niet klaar was met Nieuwjaar, zoals voorzien. Of toch, wij houden ons woord, het zal wel klaar zijn rond Nieuwjaar maar niet het onze maar het Joodse, of het Chinese of rond het jaarbegin van een of andere sociëteit of godsdienst waaraan de wereld rijk is; niet getreurd dus, op hoop van zegen. Onder de bewonderende blikken van de nieuwsmedia en de stuurgroep zijn de persen

beginnen rollen op ... , Uw boek is dus op komst, zo verkondigt

Cesar DAVID
Kringvoorzitter

P.S. : Technisch verloopt de levering en verdeling van de boeken aldus :

- Bij het verschijnen van het boek ontvangt ieder die ingeschreven heeft vanuit de drukkerij een brief met de mededeling waar hij het boek kan afhalen. Normaal is dit de CERA-bank van Uw gemeente.
- In de brief zit een kaartje van een bepaalde kleur (voor iedere CERA-bank een andere kleur).
- Met dit kaartje gaat U naar de betreffende bank en neemt er Uw boek in ontvangst, samen met de "Dampierrekaart" voor zover U die nog niet ontvangen hebt.
- Zij die nog niet zouden betaald hebben dienen dit te doen aan de CERA-bank bij het afhalen van hun boek.

DE OPENBARE ELEKTRISCHE VERLICHTING IN ONZE CONTREIEN

Een slechtiende ziet niet en toch kunnen velen onder hen dag en nacht onderscheiden. Voor hen die hun ogen een normale functie hebben is het onderscheid tussen licht en donker een normale vaststelling. Men draait het licht aan bij donkere weersomstandigheden. De wekker is verlicht. Wil men een boek lezen dan gebruikt men voor het gemak een lichtbron. In vele kantoren brandt dag en nacht de verlichting. Dieren en planten worden gemanipuleerd in hun groei en leven door het kunstmatig licht. Allerlei soorten controlelampen geven een bepaald teken aan. Zo kunnen wij nog tientallen voorbeelden aanhalen. Wij spreken nu nog maar alleen van het gebruik van het licht geproduceerd door een elektriciteitsbedrijf. De andere toepassingen van elektriciteit laten wij in dit artikel nog buiten beschouwing. De elektriciteit ten lande begon zich maar te manifesteren in het begin van de 20ste eeuw. Daar voor werd licht gemaakt door middel van kaarsen en olielampen. De olielampen zijn hier bij ons beter gekend als de "Lampe Belge". Zij brachten nogal wat verbetering tegenover het kaarslicht. Het licht werd beter weerkaatst door de glasstructuur die rond de vlam werd gemonteerd. Het was ook veiliger in de zo brandbare woningen van die tijd. Hoeveel branden, veroorzaakt door brandende kaarsen in kerstbomen, komen heden niet voor. Het is wel romantisch en gezellig maar de hoeveelheid licht die men produceert is onbeduidend voor het huidige werk. Vroeger werkte men van als het licht was tot het donker werd. Men paste zich aan naar de lichtomstandigheden omdat men financieel niet bij machte was deze kost te

dragen of te verwerken in de produkten die men vervaardigde. De petroleumlamp bracht een oplossing in lange en donkere winteravonden. Men moest uiteraard regel-

Foto uit de verzameling van M. Van Heirsele, genomen omstreeks 1910

matig bijvullen, glazen kuisen en pitten vervangen en bij slecht branden de onaangename geur opsnuiven. Men kon er ook gemakkelijk een draagbare verlichtingbron van maken. Wanneer er vroeger iemand, thuis, de sacramenten der stervende moest ontvangen werd dit aangekondigd met belgerinkel samen met het dragen van een lantaarn met brandende kaars. Onlangs kwamen wij bij oudere mensen op bezoek en zagen daar werkelijk nog de oordeelkundige besparing van vroeger. Het was onder avond en reeds donker buiten. Ik klopte aan en werd binnen gelaten. Het rook er naar iets dat brandde. Mijn ogen moesten gewoon worden aan de duisternis. Het was buiten beter verlicht dan daar binnen. De Leuvense stoof stond, met haar rode kaken, mij op te wachten. Achter de stoof zat een oud mens en vroeg wie ik was terwijl zij het deksel van de stoof opzij schoof zodat het licht van het vuur mijn aangezicht verlichtte waarop zij antwoordde "à ge zijt het gij" hierop vroeg zij aan haar man om het elektrisch licht aan te steken zodat wij elkaar wat beter verstonden, zei ze. Hier stond de tijd nog stil daar werd het licht nog gebruikt in hoogste nood. Het is niet de bedoeling dat wij heden nog zo zouden leven maar het mag ons toch aan het denken zetten. Als het bij ons bedtijd is moeten wij eerst onze ronde doen om alle elektrische verlichting uit te doen. Men vindt het maar normaal dat alles en nog wat verlicht is. Deze verlichting is er gekomen in het begin van de 20ste eeuw. Zij was vooreerst bedoeld ter ondersteuning van de industrie. In tweede instantie werd de openbare verlichting aange-

legd waarna men snel de woningen voorzag van die lichtbron. Velen onder ons kunnen zich nog wel de straatverlichting herinneren die bestond uit een witte schijf met daaronder een gloeilamp. Om de zoveel afstand bracht zij het enige licht in de duisternis. Vanaf deze palen en draden werden dan twee draden naar de woningen geleid om ook daar binnen, voor hen die het konden betalen, te zorgen voor een lichtbron. Een van deze pioniers van de huishoudelijke installatie was onze eerste voorzitter Maurice Van Heirzele. Hij was de man die menig licht heeft doen branden in de woningen van Wachtebeke. Als men heden een blik werpt, van uit de ruimte, op ons land kunnen wij er niet naast kijken. Bij ons is het altijd en overal licht. Het is het best verlichte land ter wereld. Geen enkel persoon in benevelde toestand, kan zijn vrouw wijsmaken, dat de duisternis de reden was van zijn niet rechtlijnig naar huiskomen. Heden is de elektrische installatie onderworpen aan strenge keuringen. Mocht U toch nog wat heimwee hebben naar een goede oude installatie dan raden wij U een bezoek aan in het museum "Moervaastede" op Kalve. De Conservator, Georges De Laender, zal U wegwijs maken in het ontstaan van het elektrisch licht te Wachtebeke en omstreken. Daar ziet U het eerste instalatiemateriaal. Uiteraard kunt U ook een bezoek brengen aan het museum van het elektrisch bedrijf "Electrabel" te Langerbrugge. Daar kunt U de evolutie zien van de elektriciteit vanaf het ontstaan bij de producent tot aan de gebruiker. In 1990 is er een boek

Smishoek - lamp boven het kruispunt

verschenen waarin de geschiedenis is opgenomen van het voornoemde bedrijf vanaf haar ontstaan tot 1940. Uit dit boek hebben wij de meeste gegevens gevonden wat betreft onze streek.

WACHTEBEKE

Toelichting bij de gebruikte afkorting CEF. Deze duidt op de genootschap 'CENTRALES ELECTRIQUES DES FLANDRES'.

Wanneer de elektrische stroom juist te Wachtebeke zijn huidige functie heeft gekregen is niet te achterhalen. In de beschrijving van onze buurgemeenten komen de meeste gegevens, verwerkt in het geciteerde boek, uit de gemeenteraadsverslagen. Het zijn deze laatste die gedeeltelijk ontbreken in Wachtebeke. Men geeft er de volgende verklaring aan:

Wachtebeke was zeker voorzien van elektriciteit op de gemeente tijdens de eerste oorlog en wel aan de grens. In vroeger uitgaven van het jaarboek van onze kring hebben wij uitvoerig beschreven hoe de vluchtelingen de elektrische draad aan Nederland hebben getracht te doorbreken of te ondergraven met een niet altijd gunstig gevolg. Deze helden welke er toch in geslaagd zijn brieven en ander materiaal over te smokkelen werden na de oorlog vereerd en in de boeken van de gemeenteraad vermeld. Een Wachtebekenaar schijnt altijd op zijn

hoede te zijn want bij het uitbreken van de tweede oorlog zou men de boeken waarin de gemeenteraadsverslagen stonden van de oorlog 14-18 vernietigd hebben om de bezetter geen namen in de hand te spelen van eventuele patriottische families. Door dit toeval zitten wij natuurlijk ook zonder geschiedenis over onze gemeente tijdens die periode. In het archief van CEF is een overeenkomst bekend van 9 december 1913 waarbij men een concessie geeft voor de bedeling van de elektriciteit op onze gemeente. In eerste instantie werden 3,5 km leidingen, in het centrum van de gemeente, aangelegd. Daarop werden 60 lampen en 32 bougies aangesloten. Het licht zou branden vanaf 5 uur en hooguit tot 6,30 uur naargelang de omstandigheden. Op zondag werd ten behoeve van de herbergbezoekers het licht aangehouden tot 23 uur. Tijdens de kermis deed men daar nog een uur bij. Deze onkosten was in de begroting goed voor de som van 1380 fr. (1)

ONZEBUUR- EN NUDEELGEMEENTE MENDONK

Ekonomisch gezien was deze toenmalige gemeente niet zo interessant voor CEF om daar een openbare verlichting aan te leggen. Het dorp bestond uitsluitend uit landbouwbedrijfjes. Geen enkele industrie was aanwe-

(1) N. Kerckaert, D. De Vleeschauer, Het nieuwe licht uit Langerbrugge 1900-1940, 1990 p.188

Kerkstraat - Verlichting

zig. Men leefde er teruggetrokken, in vroeger tijden was er zelfs nog een onderzoek gebeurd over de structuur van de mensen te Mendonk. Men nam de maat van de mensen. Lengte van gezicht, armen, benen en lichaam werden opgetekend en vergeleken. De meeste families waren door huwelijken onderling familie van elkaar wat toch een bepaald risico inhield op het etisch en fysisch vlak. Tijdens de oorlog 14-18 was dit gebied een uitverkoren plaats voor Duitse officieren, welke toezicht hielden in de Gentse haven en stad, om zich daar in te kwartieren. Op hun aandringen werd op de gemeenteraad van 15 juli 1917 een aanvraag ingediend om een elektrifikatie te bekomen tot aan het kasteel Puyenbroek. Dit kasteel is nu Provinciaal molenmuseum. Als argument voor het niet aansluiten van dit kasteel op het elektrisch net voerde men aan dat men in de centrale te Zaffelare en te Langerbrugge geen materiaal had om deze aansluiting te verwezenlijken. (2)

De Duitsers aanvaardden dit smoesje niet en drongen herhaaldelijk aan op het leggen van een openbareverlichting. Men dreigde zelfs met represailles. Op 19 augustus 1917 werd dan toch een kontrakt afgesloten met de vertegenwoordigers van de elektriciteitsmaatschappij en het gemeentebestuur van Mendonk. Er kwam toch geen schot in de zaak. Burgemeester Theofiel Van Hijfte wordt door de bezetter opgepakt tot groot

ongenoegen van de bevolking. Het duurt nog tot 27 december vooraleer de volgende overeenkomst wordt afgesloten: over een afstand van 1 km. worden 15 lampen en 32 kaarsen geplaatst, hiervoor zal men 1,9 centiemen per lamp betalen en per uur. Men rekent op een gemiddelde van 1200 uren per lamp en per jaar. Dit kontrakt is in feite nooit tot een goed einde gekomen. Door allerlei omstandigheden en het einde van de oorlog is dit kontrakt opgeheven en vervangen door een meer kosten batende oplossing.

SINT-KRUIS-WINKEL

De eerste openbare verlichting werd geplaatst in 1876 en bestond uit tien petroleumlantaarns. Financieel was deze gemeente ook geen hoogvlieger, men besliste op een gemeenteraad dat deze lantaarns alleen maar in de winter mochten branden. Het waren ambachtelijke lantaarns vervaardigd uit blik om de kostprijs te drukken. Deze laantaarninfrastructuur moest noodgedwongen vervangen worden na een twintigtal jaren. Men plaatste er nu 17, één aan het Spaans Veer, vijf op de kruispunten van de wegen en elf in het dorp. Men moest uiteindelijk

(2) N. Kerckaert, D. De Vleeschauer, Het nieuwe licht uit Langerbrugge 1900-1940, 1990, p.p. 265-66

Dorp - hoge palen voor elektrische verlichting

wachten tot in 1914 om de eerste elektrisch lichtgevende lampen te Sint-Kruis-Winkel te kunnen zien branden. Op 15 april 1914 werd het contract afgesloten voor in het totaal 40 lampen met 32 bougies. Zij vormde de openbare verlichting van het dorp naar de kanaalbrug te Terdonk. (3)

ZELZATE

De ligging van deze gemeente, langsheen de industriële waterweg Gent-Terneuzen, wekte al vroeg de belangstelling op van de noodzaak tot electriciteit. In 1902 werd de beslissing genomen een nieuwe sluis te bouwen te Terneuzen. Deze zou elektrisch bediend worden. De noodzakelijke bruggen over het kanaal te Zelzate, Terdonk en Langerbrugge zouden eveneens elektrisch aangedreven worden. Men zag meer nut in een openbare verlichting van het kanaal Gent-Terneuzen dan in de wegen. Om de 150 meter werd er een lamp van 25 bougies geplaatst. Deze werken zouden maar beëindigd worden op 22 juni 1913. Toch was er reeds vroeger electriciteit op de gemeente Zelzate.

Op 4 augustus 1905 werd er door de Bestendige Deputatie van Oost-Vlaanderen een toelating verleend om te Zelzate een 'locomobile' te plaatsen. Dit was een verrijdbare stoomketel waaraan de nodige apparatuur aanwezig was om electriciteit te produceren. Dit toestel werd gebruikt voor privé doeleinden. Men spreekt maar van een openbare verlichting in de gemeenteraad van 31 oktober 1911. Als vertegenwoordiger van de maatschappij trad de heer Maurice Lippens naar voor op de gemeenteraad en bedong een net van 8 km lang waarvoor men 0,30f per kWh zou betalen voor het verbruik, onderhoudskosten inbegrepen. Hier mochten ook particulieren op aansluiten zij zouden 0,50f kWh betalen tot wanneer er 125 aansluitingen zouden zijn. Na 300 abonnees zou de prijs dalen tot 0,40 f kWh. Door de vertraging van de kanaalwerken kon de CEF haar contract niet tijdig waarmaken en was genoodzaakt, in 1913 in de Groenstraat, een kleine centrale op te richten aangedreven door een 'locomobil'. In 1915 werd die stroomleveraar opgeëist door de bezetter. (4) Met het oog op het alleenverdeelschap van electriciteit in het gewest rond het kanaal Gent-Terneuzen had men reeds de bestaande eigenaars van de elektriciteitsproduceergroepen gekontakteerd om aan te sluiten, tegen gunstige voorwaarden, op het algemeen net. (5)

Er werd gepoogd de centrale te Langerbrugge nog in januari 1914 op te starten om alzo stroom te kunnen leveren aan verschillende gemeenten. Moerbeke-Waas was goed voor 3562 kWh en Zelzate goed voor 4110 kWh. (6) De stoomlocomobielen in de suikerfabriek 'Tijdgat' te Zelzate werden tijdens de eerste oorlog weggehaald en naar de grens gebracht waar zij stroom moesten leveren voor de draadafsluiting tussen België

en Nederland. (7)

MOERBEKE-WAAS

Op economisch vlak had deze gemeente reeds vroeg een grote troef in handen. De oprichting van een suikerfabriek ten behoeve van de familie Lippens en van de inwoners van Moerbeke bood ongekende mogelijkheden. Reeds vroeg was de straatverlichting een petroleumverlichting met de gekende gevolgen: veel kosten en veel onderhoud. Er werd gezocht naar een alternatief onder de vorm van een gasverlichting. Menig projekt werd onderzocht doch een groot gas ongeluk te Gent bracht ook de gevaren aan het licht. Een grote gasleiding van Gent naar Moerbeke was ook utopisch. Toch komt er onverhoopt een licht in de duisternis. Er wordt een vereniging opgericht 'Société Anonyme d'Eclairage Electrique Le Moervaert'. Zij wordt bestuurd door Paul en Edgard Lippens. De aandrijving van de twee dynamo's gebeurde door een 'locomobile'. Deze was geplaatst in de gebouwen van de coöperatieve melkerij 'Tot nut van den landbouwer'. Zo werd de vraag gericht naar het gemeentebestuur of zij eventueel stroom zouden willen afnemen voor de openbare verlichting van de gemeente aan de prijs van 0,60f kWh. Dit alles werd op kontrakt gezet op 9 april 1909. Op 25 november 1909 brandde de eerste elektrische lamp van de openbare verlichting te Moerbeke. De familie Lippens had tevens bestuursmandaten in de opgerichte elektriciteitscentrale CEF en bewerkstelligde daar de overname van het elektrisch net van de coöperatieve. Dit was financieel een goede zaak voor de melkerij. In 1913 was men van plan een turbine aan te kopen voor de suikerfabriek te Moerbeke. Zij zou dienen voor het produceren van elektrische stroom. Er werd een akkoord gesloten waarin elke partij zich kon vergenoegen. Op 7 mei 1913 deelde de CEF mede dat de overname van de Moerbeekse produktie voltooid was. Het net was 4 km lang en voorzien van 80 lampen en 25 bougies. Het is de snelst uitbereidende gemeente geweest op het gebied van electriciteit. Reeds enkel maanden later was het net verdubbeld in lengte en gebruik. (8)

P. Hesters

- (3) N. Kerckhove, D. De Vleeschauwer, Het nieuwe licht uit Langerbrugge 1900-1940, 1990 p.203
- (4) N. Kerckhove, D. De Vleeschauwer, Het nieuwe licht uit Langerbrugge 1900-1940, 1990 p.p. 109-110
- (5) N. Kerckhove, D. De Vleeschauwer, Het nieuwe licht uit Langerbrugge 1900-1940, 1990 p.98
- (6) N. Kerckhove, D. De Vleeschauwer, Het nieuwe licht uit Langerbrugge 1900-1940, 1990 p.195
- (7) N. Kerckhove, D. De Vleeschauwer, Het nieuwe licht uit Langerbrugge 1900-1940, 1990 p.235
- (8) N. Kerckhove I D. De Vleeschauwer, Het nieuwe licht uit Langerbrugge 1900-1940, 1990 p.p. 182-186

In de zestiger jaren, toen de goegemeente nog niet besmet was met het televisie-virus; bloeide er in de parochie een bonte mengeling van amateurstoneelschappen. Bijna iedere organisatie, zijn naam waardig, gaf tenminste éénmaal per jaar een toneelvoorstelling. Het was in die jaren dat MILAC (miliciens actie) een groepje bezat dat zich waagde aan bonte avonden. Er moesten financiën verzameld worden om aan de soldaten-miliciens kerst- en paaspakketten te kunnen bezorgen, parochiebladen op te sturen en verder goede contacten te leggen met het thuisfront.

Toen waren de miliciens in dienst nog echt in dienst. Zes tot meer weken waren zij van huis; gekazerneerd in het Duitse Rijk. Menig milicien liet toen wel eens een traantje uit heimwee naar thuis en soms voor het achtergebleven liefje. Om die traantjes te drogen en het heimwee te verzachten onderhield Milac-comité de binding.

Er werd dus elke winter een bonte avond klaargestoomd, gevuld met sketches en muziek. Eén voorstelling volstond niet om de volkstoeeloop te voldoen. Brackes-zaaltje zat meer dan eens bomvol. Je kon gerust tweemaal de voorstelling bijwonen want hoe de sketches uitvielen dat lag aan het lukken. Je zag nooit tweemaal hetzelfde. De groep had een eigen orkestje, een eigen grimeur en zelfs eigen tekstschrijvers. Met de meest simpele dingen qua geluid en belichting, bracht de groep programma's welke niet moeten onderdoen voor de huidige T.V.-uitvoeringen.

Dat we sukses hadden, bewijst de aanvragen voor opvoeringen die we hadden van buiten de gemeente.

Zo bezochten wij Moerbeke-Kruisstraat, Zelzate-Debbautshoek en zelfs de randgemeenten van Brussel. Ons optreden in het Brusselse had zelfs een kleine taalstrubbeling voor gevolg. Het is dan ook de eerste en de laatste maal geweest dat we daar toelating kregen om op te treden.

Een maand na ons optreden viel zelfs de regering. We hebben nooit duidelijkheid kunnen krijgen over het feit of ons optreden er voor iets tussen zat. Geschiedschrijvers zullen misschien tussen dit en 50 jaar duidelijkheid brengen.

Ieder optreden op vreemde bodem werd voorafgegaan van een verkenning op het vreemde domein. Zo reden we de zaterdag voor de opvoering naar Moerbeke-Kruisstraat. Dat gebeurde met de auto van één der medespelers. Er was toen nog maar amper één auto in de groep. Wij volgden de landelijke weg van de Papdijk, toen nog zijn naam waardig. In het midden van een kasseibaantje met een bochel zo hoog als de gebogen ruggen van de boeren die er met hun karren over sjokten. Aan de ene kant een smal wegeltje voor fietsers en aan de andere kant een

mooie Vlaamse wagenslag. Aangezien het herfsttijd en bietenseizoen was, lag de wagenslag er drassig bij. De bruine brei deed denken aan karnemelkpap met bruine suiker die de bewoners achter op de dijk smakelijk uitlepelden.

Die papperige situatie zorgde er voor dat onze wagen op een zeker ogenblik in de slip ging; zodat we het ene ogenblik de dijk opgingen en het ander ogenblik een mooie kijk kregen op de weidse Nederlandse polders. Gelukkig stonden de bomen hoog op de dijk en kon onze handige chauffeur zijn wagen weer in goede banen leiden; anders konden de mensen van de Kruisstraat nog lang wachten op hun uitvoering. Na de stilte gedurende de slip, was er één van de inzittende die zei ' nu gingen we nogal n'en gang!'. Daarmee was het ijs gebroken. Dat deze gebeurtenis geen invloed gehad heeft op de uitvoering nadien, bewijst het feit, dat, toen het doek na de laatste sketch viel; de aanwezigen rustig bleven zitten en dat één van de inrichters de opmerking moest maken dat de voorstelling ten einde was. Wie moest twijfelen aan de echtheid van dit verhaal, kan navraag doen bij één van de personen op de foto hier bijgaande. Spijtig moesten we wel één van onze beste krachten afstaan aan de Heer. Waarschijnlijk had men een goede kracht nodig om in het hemelrijk een prachtig kluchtspel op te voeren.

E. De Mol

L/R Meneve Etienne, Van Den Hende André, Van Megroot Etienne, De Mol Evarist.

ONZE GILDEN

Twee jaar geleden was ons jaarboek volledig gewijd aan de Sint-Ambrosiusgilde. Dit was één der vele gilden die onze gemeente rijk was en die tot op heden nog, zoveel mogelijk, zijn oorspronkelijke taak vervult. Wij willen hierbij een licht werpen op andere gilden die hier op onze gemeente hebben bestaan of nog bestaan. Eén van deze gilden is de Sint-Sebastiaansgilde. Bijna ieder volkscafé heeft wel één of andere binding met een vereniging op het vlak van de ontspanning.

Eén van deze onspanningen is het handboogschieten. Meestal was of is dit schieten met pijl en boog naar vogels op een liggende wip. De vogels zijn uiteraard geen levende beesten maar houten klosjes met pluimpjes aan die op de wip worden gestoken. Ieder vogel heeft een bepaalde rang en prijsklasse. De hoofdvogel is de meest begeerde vogel. Hij levert een titel op samen met een financiële waarde. Buiten de liggende wip heeft men ook de staande wip. Dit werk vergt al wat meer sportijver om daar goed op te presteren. Zij is tevens een waarde hoger dan de liggende wip. Zo een staande wip komt men niet in alle herbergen tegen. Zij zijn meestal verbonden aan een eeuwenoude gilde die dan nog de naam draagt "SEBASTIAANSGILDE". Deze naam is in onze ge-

westen ontstaan rond de middeleeuwen. Op onze gemeente hebben wij zo twee maatschappijen. In Wachtebeke center is deze gevestigd in de Stationsstraat, in de herberg Sint-Sebastiaan en op Overslag is er eveneens een gelijkaardige maatschappij gevestigd in een gelijknamig café.

Deze maatschappijen zijn ontstaan uit de plaatselijke bevolking die in beroerde tijden hun have en goed trachtten te verdedigen. In Wachtebeke en omstreken komt de oprichting van deze maatschappijen voor tussen 1520-1570. Zij verdedigden hun woning maar ook hun kerkelijke goederen tegen de vijand. De godsdienstoorlogen lagen aan de basis van dit alles. Plunderende Gentenaars, Calvinisten, plunderende legers enz... zij werden bestreden met behulp van een soort burgerwacht bewapend met pijl en boog. Door deze toestanden hadden deze gilden ook privilegiën gekregen in de kerk. Spijtig genoeg is er over deze gilde in Wachtebeke weinig archief overgebleven. Enkele losse stukken in het archief van het ambacht Assenede te Gent alsook enkele processtukken in de Raad Van Vlaanderen geven een klein beeld weer van wat het eens was.

Een visueel gegeven vinden wij in de kerk te Wachtebeke.

Schuttersgilde "Sint-Sebastiaan" Overslag ± 1913 - Koningschiëting

Wanneer wij de kerk binnen komen zien wij in de rechterbeuk van de kerk een muurschildering. Hierop staat de volgende tekst: SINT-SEBASTIAANSGILDE ANNO 1574. Of deze gegevens juist zijn kunnen wij moeilijk achterhalen. Doch kunnen wij met zekerheid zeggen dat het ongeveer die tijd moet geweest zijn dat deze Gilde in leven werd geroepen. Boven de tekst zien wij het wapenschild van deze Gilde. Het bestaat uit een Jerusalem-kruis met gelijke armen, boven en onder die armen staat telkens een kleiner kruis. Deze vijf kruisen stellen de vijf wonden voor van de gekruisigde Christus. Onder het schild zien wij een pijlkoker met pijlen en een handboog samen met een lauwerkrans.

Deze muurschildering komt nu nog beter tot uiting met het herschilderen van de kerk. Wij weten niet of al deze gegevens dezelfde zijn die de Wachtebeekse Gilde heeft gedragen. Zijn zij afgeschilderd in de loop der tijden van één of andere voorstelling van zo een Gilde. Tot zolang dit laatste niet bewezen is nemen wij aan dat deze voorstelling en datum juist is. Ieder Gilde had zijn patroonheilige en zo werd Sint-Sebastiaan aangenomen als schutpatroon van deze maatschappijen. Deze Sebastiaan was een Romeinse officier in de lijfwacht van de Romeinse keizer Diocletianus in de jaren 284-305. Hij stierf de marteldood, doorschoten met pijlen en geseling met de dood als gevolg, om zijn geloofsopvattingen in

het jaar 288. In een register der cijnsrechten van Sint-Pieters te Gent, vernieuwd in 1612 lezen wij dat de Gilde van Sint-Sebastiaan te Wachtebeke dicht bij de dorpsplaats een schuttershof bezat. De Potter-Broeckaert, geschiedschrijvers rond 1870, spreken over een proces dat zijn einde kent in 1616 na 6 jaren onderhandeling met de schuttersgilde te Zelzate over het optreden in een optocht die gemeenteeverschrijdend was. Men bezat het privilege om bij alle godsdienstige en sommige andere optochten in vol ornaat met wapenuitrusting te mogen optreden.

Dit optreden mocht alleenlijk maar op eigen grondgebied. Ook zien wij in die periode maar één Gilde per gemeente. Men sprak toen van wapenuitrusting wat wel degelijk op een soort soldaat manifestatie deed gelijken. In datzelfde proces zien wij dat de oprichtingsbrieven van de Gilde te Zelzate dateren van 13 juni 1520. Uiteindelijk werd aan de hoofdgilde te Gent gevraagd mede te onderhandelen om tot een uitspraak te komen in dit geschil. Dat dit door beide gilden zo hoog in waarde werd geschat toont aan hoe belangrijk zo een Gilde was op de gemeente. Dit voorval gebeurde tijdens "*kerremisse ofte ommeganck vande vorseide prochie van Wachtebeke, dewelcke men jaerlicx was celebrerende op den eersten sondagh naer St Jansmesse midtsomers...*". Dit moet dus een ommeegang geweest zijn die gemeentegrens-

Schuttersgilde St.-Sebastiaan Wachtebeke: Feestviering 50-jarig lidmaatschap van De Bruyne Victor - L'écluse Cyriel -?

*Beeld St.-Sebastiaan
in de kerk Van Temse*

overschrijdend was. Wij kunnen zelfs gewagen dat het de Sint-Katharina ommegang zou geweest zijn die reeds in 1353 uitging. Wanneer men nu met de ommegang op het grondgebied van Zelzate kwam moesten de Wachtebeekse schutters hun boog ontspannen en werd hun taak overgenomen door de gilde van Zelzate tot zolang zij op Zelzaats grondgebied waren.

In ons jaarboek van 1989 zien wij dat het schuttershof gelegen is naast de huidige Vierschaar. De oppervlakte bedroeg 184 roeden en was eigendom van de gilde. In 1713 verhuist het schuttershof naar de Molenhoek ongeveer rechtover het huidige café "De Rolbaan".

In 1672 wordt een inventaris opgesteld van de kerk te Wachtebeke. Hierin staat vermeld: "...aen den altaer van St. Sebastiaan" bevindt zich "een schilderye van St. Sebastiaan op doeck, een antependie van goudt leer, een dwaele, een casse sluytende met twee deurkens int welck is een schoon alabastere stuck vertoonende t' mysterie vande sinxen-dagen, schilderyken van St Sebastiaan waerop geschreven syn de wetten van t'gilde van St

Sebastiaan, twee houtse candelaers ende twee houtse keerssen bey geschildert, een nieuw ende out vendel "

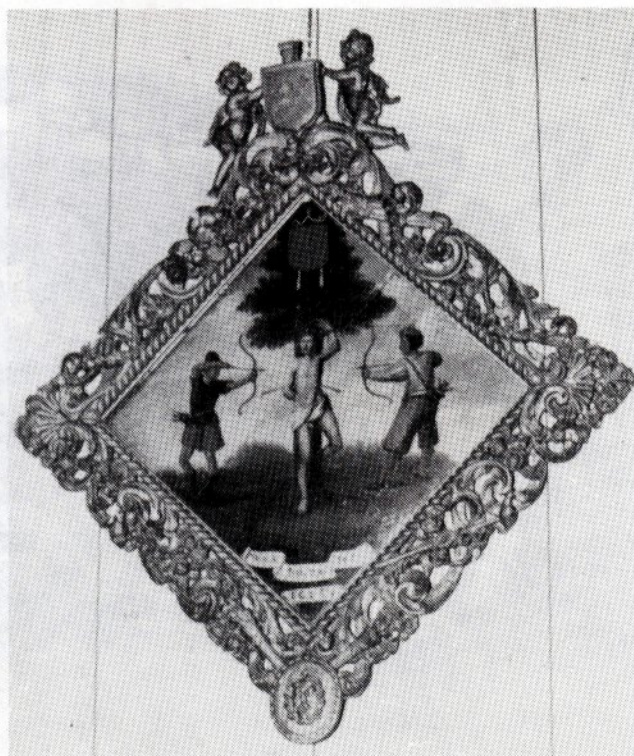
De kerk had toen nog de vorm van een kruis. Zo kwam tegenover de huidige doopkapel, aan de zuidzijde van de kerk, eveneens een zijbeuk te liggen. Hierin was het altaar van Sint-Sebastiaan opgesteld. Bij de volledige vernieuwing van de rechter zijmuur van de kerk is deze zijbeuk verdwenen. Zo zijn ook de laatste resten van deze gilde in de kerk verdwenen. Alleen de muurschildering geeft nog een bepaalde aanwijzing van dit alles.

Ieder heilige wordt vereerd en op die dag kon men de zegen krijgen met de relik van dezelfde heilige. Aan zo een relik en zijn echtheid werd veel waarde geecht. Zo bevond zich in het rijksarchief te Gent in het fonds Assenede onder nummer 1476 het volgende dokument:

Vergadering gehouden in de taverne van de wed. joos van Heddeghem op 24 augustus 1722.

" ... van hooftman, coninck, deken ende proviseerders van het gilde van den Edelen Riddere ende Martelaere St-Sebastiaan onderhoudende met den handtboghe binnen de voorseide prochie van Wachtebeke "

14 dagen geleden is bij de hoofdman gekomen ..." den Godtwichtigen frater Braem Erremyt ..." die vertelde dat te Antwerpen in het klooster van de Eerw. paters Predickheren ... pater Antonius een relik van de H. Sebastiaan uit Rome had bekommen, en dat hij ze wel zou verlenen aan een Sebastiaans gilde. Bij het relik waren ..." de behoerlicke brieven van approbatie dat gij niet en twijffelde..."

*Sint-Sebastiaan Waasmunster 1613.
Prent berust in het gemeentehuis*

De hoofdman heeft de eremiet dan gezonden naar de Eerw. Heere landsdeken en pastoor van deze gemeente, welke tevreden was met de bijvoeging van het relik met alle tekenen van eer.

Met brieven van de heer deken en de hoofdman is de Erremiet naar "*frater Antonius*" vertrokken.

Het relik was "*... beslegghen in silver ... ende behoorlick ghecachelteert met den approbate brief..*"

Het relik werd bij de landsdeken gebracht op bevel van de hoofdman. De gilde zal een verzoek richten aan de Heer landsdeken opdat hij de nodige stappen bij het bisdom van Gent zou ondernemen voor de nodige approbatie tot de installatie. De bekostiging zou geschieden door de gilde, evenals de onkosten door de Erremiet gemaakt.

Men zal "*...doen macken een fraey kasken door eenen gilde snyder ende schrynerwercker ...*" om het relik in te plaatsen.

Met de heer landsdeken zal bepaald worden wanneer de installatie zal plaatsvinden en of de mogelijkheid bestaat tot het verkrijgen van een heilige dag met vollen aflat "*.. voor alle de broeders ende susters van t' voorseide gilde die alsdan souden biechten en communiceren t' sy van syn heyligheit den Pauws van Roomen ofte den Bischoep van Ghendt..*"

Getekend:

hoofdman: J. Duyck

coninck: Braem

deken: Jan Heyman

proviseerders: Jan van Asser, Pieter de Buysschere, Jan baptist Dhooghe, Herman Vliebert.

als gemeene gilde broeders: Andries Hack, de Vos, Jan Carnoy, Jan de Meicknaar, Pieter de Noryla

Zoals heden was er ook toen elk jaar een koningschieting binnen de gilde. Op hun beurt mochten de koningen, van omringende gilden, trachten keizer te worden op een groot schuttersfeest. De Potter-Broeckaert vermeldt een koningschieting op 12 juli 1789 te Wachtebeke waarbij den hoofdvogel 18 Keizerlijke kronen waard was en de twee zijvogel elk 9 Keizerlijke kronen.

Waar het schuttershof nog overal heeft gestaan kunnen wij moeilijk achterhalen. Doch rond 1900 lag het gildenhuis van de schutter op Pottershoek naast de bloemisterij De Craene. De herberg was toen bewoond door de familie Vervaet. Vanop deze plaats verhuisde de staande wip, geladen op een stootkar naar de statie op de wei achter de herberg bij Florimond De Laruelle. De herberg kreeg ook de naam "*SINT-SEBASTIAAN*" en tot op heden hebben de koningschietingen nog steeds in de Stationsstraat plaats.

Van de tweede Sebastiaansgilde op Wachtebeke is meer bekend. Hiervan is het archief nog aanwezig en kunen wij terug gaan tot in 1714. Of dit de stichtingsdatum is

weten wij ook niet met zekerheid. De reglementen en de verslagen van deze maatschappij omvatten veel gegevens en zullen later verwerkt worden in de geschiedenis van Overslag. De staande wip stond vroeger op de weide gelegen tussen de Kaaidijk en het landbouwbedrijf Van Holle. Zij stond nog steeds op Belgisch grondgebied doch de leden van de gilde waren internationaal. Wij denken dat zij moet ontstaan zijn bij het oprichten van Overslag als zelfstandige parochie. De eretekens en de "*BREUK*", een zilveren halsketting, van deze gilde wordt nog steeds bewaard in het gildelokaal. In dit lokaal hangt een oud schilderij op hout dat de marteldood van de H. Sebastiaan voorstelt. Het is waarschijnlijk meer dan tweehonderd jaar oud en reeds diverse malen geres-taureerd. De staande wip staat heden op Nederlands grondgebied tussen het gildelokaal en de romp van de stenen windmolen op Overslag-Zeeland. Mochten er personen zijn die meer informatie hebben over deze beide gilden, dan zou dit welkom zijn om zo toch een leemte in onze geschiedenis van de plaatselijke gilden te kunnen opvullen.

P. Hesters

De Breuk. - Gilde Waasmunster

GEBOORTEN 4e KWARTAAL 1991

VAN THEEMSCHE DIEGO, zoon van Dirk en van Verreck Sandra, Lijsterstraat, 5 Gent 23/09/1991
 VAN DEN HENDE JOLIEN, dochter van Luc en van Haverbeke Caroline, Langelede, 109 Gent 13/10/1991
 GEERS CHARLOTTE, dochter van Ward en van Meskens Rita, Oudeburgse Sluis, 34 Gent 16/10/1991
 BAUDRY DIETER, zoon van Vincent en van Bruckmann Betty, Spreeuwstraat, 21 Gent 18/10/1991
 DE LA RUELLE YAREENA, dochter van Daniel en van Verbraeken Rosemarie, Dorp, 8 Beveren 24/10/1991
 VAN DE VELDE LAURENS, zoon van Josef en van De Coninck Gerda, Dahlialaan, 16 Lokeren 25/10/1991
 DESSTAERCKE CLAUDIO, zoon van Luc en van Lomardo Domencia, Spoorwegstraat, 26 Lokeren 26/10/1991
 POLI ENZO, zoon van Adriano en van Goossen Petra, Langelede, 58 Gent 07/11/1991
 VANNIEUWENHUYZE JESSICA, dochter van Patrick en van Van Streydonck Rita, Overslag, 62 Gent 10/11/1991
 HAILLEZ MATTHIAS, zoon van Arthur en van De Vleeschouwer Monique, Dennenlaan, 23 Gent 19/11/1991
 SNELLAERT JADY, dochter van Ronny en van Van Hecke Mireille, Mezenstraat, 12 Gent 21/11/1991
 PAUWELS MATHIEU, zoon van Peter en van Bun Mariam, Cornilstraat, 22 Gent 21/11/1991
 DAELMAN KELLY, dochter van Geert en van Burggraeve Ann, Overslag, 48 Gent 25/11/1991
 FERKET NEELKE, dochter van Renaat en van Carnoy Hilde, Schoolstraat, 24 Eeklo 27/11/1991
 HUYLEBROECK JEROEN, zoon van Peter en van Martens Marie Christine, Melkerijstraat, 41 Gent 29/11/1991
 VAN BOXELAERE SALLY, dochter van Marc en van Strobbe Ingrid, Vinkenstraat, 54 Lokeren 05/12/1991
 SANDRA MARLIES, dochter van Pieter en van Lambrechts K. Dorp, 90 Gent 14/12/1991
 D'HAESE KEVIN, zoon van Luc en van Van de Voorde Marleen, Nieuwstraat, 5 Gent 14/12/1991
 CELIE LIEN, dochter van Chris en van De Brabander Marleen, Irislaan, 9 Gent 18/12/1991
 COONE EMMELINE, dochter van Patrik en van Baete Linda, Meersstraat, 8 Gent 19/12/1991
 DE CALUWE GUNTER, zoon van Luc en van Van Achter Magda, Molenhoek, 70a Gent 27/12/1991

BAUWENS ARANKA, dochter van Marc en van De Pauw Tania, Ramonshoek, 104 Gent 27/12/1991

HUWELIJKEN 4e KWARTAAL 1991

18/10/1991
 VAEREWYCK BERNARD, Kalve, 78 Wachtebeke
 VAN LOO MARTHA, Kalve, 78 Wachtebeke 25/10/1991
 VERCAUTEREN DANY, Hogebrug, 23 Lebbeke
 DE WAELE ANN, Overslagdijk, 64 Wachtebeke 26/10/1991
 HELSENS ERIC, Meersstraat, 26 Wachtebeke
 MICHIELS MARLEEN, Meersstraat, 26 Wachtebeke 08/11/1991
 DE SOOMER DANY, Axelsvaardeken, 2 Wachtebeke
 ALLIET LIEVE, Axelsvaardeken, 16 Wachtebeke 08/11/1991
 COONE PATRIK, Meersstraat, 8 Wachtebeke
 BAETE LINDA, Meersstraat, 8 Wachtebeke 07/12/1991
 ART STEPHAN, Suikerkaai, 79 Zelzate
 DYSELINCK MYRIAM, Roodborststraat, 24 Wachtebeke 12/12/1991
 VANDENBROUCKE LOUIS, Groenstraat, 32 Wachtebeke
 PEDE KATRIEN, Groenstraat, 32 Wachtebeke 21/12/1991
 DUPRE WIM, Gustaaf Van Heckelaan, 11 Gent
 GOWY SOFIE, Kruisbekerstraat, 1 Wachtebeke

OVERLIJDENS 4e KWARTAAL 1991

THYS MARTHA, wed. Roelandt Prudent, 84 j. Melkerijstraat, 13 Wachtebeke 07/10/1991
 DESCHRIJVER CLEMENCIA, ongh. 84 j. Dorp, 25 Gent 11/10/1991
 VAN DE VOORDE HILDA, wed. Hesters Hugo, 36 j. Axelsvaardeken, 45/a Gent 11/10/1991
 WAUTERS CAMILLE, echtg. Poppe Alma, 78 j. Sint-Franciesdijk, 4 Gent 18/10/1991
 VERMEIRE SUSANNA, wed. Albers Bernardus, 79 j. Dorp, 40 Gent 20/10/1991
 DAVID BERTHA, wed. De Ridder Cyriel, 75 j. Rechtstro, 3 Wachtebeke 27/10/1991
 DEJONGHE JULIEN, echtg. Ongenae Leonie, 71 j. Schooteveldstraat, 10 Wachtebeke 28/10/1991
 COPPENS RACHEL, wed. De Wilde Robert, 94 j. Dorp, 40 Wachtebeke 30/10/1991
 VANHAESEBROECK MERC, echtg. Snoeck Gode-

lieve, 52 j. Rozenlaan, 6 Gent 03/11/1991
 VAN BAMBOST EDUARDUS, echtg. Schaut Rachel,
 86 j. Overslag, 23 Gent 04/11/1991
 VERCAMMEN RACHEL, wed. Van Eetvelde René, 85
 j. Meersstraat, 31 Lokeren 08/11/1991
 SEYSSSENS JORIS, echtg. Plasschaert Irma, 89 j. Over-
 slag, 11 Wachtebeke 10/11/1991
 DE COCK ISIDOOR, echtg. Naudts Romanie, 64 j.
 Stationsstraat, 155 Gent 18/11/1991
 DE MAERTELAERE ZULMA, echtg. Van Maercken
 Maurits, 77 j. Groenstraat, 11 Wachtebeke 25/11/
 1991
 BAUWENS ANGELA, ongh. 58 j. Stationsstraat, 149
 Wachtebeke 29/11/1991
 DIERICKX JOSEPHUS, echtg. De Brabander
 Magdalena, 84 j. Meersstraat, 31 Wachtebeke 09/12/
 1991
 VAN OVERMEIRE MEDARD, echtg. Verbauwen
 Leonia, 85 j. Kerkstraat, 37 Wachtebeke 14/12/1991
 CHALMET ROGER, echtg. De Waele Marguerite, 72 j.
 Groenstraat, 44 Gent 11/12/1991
 DE CROOCK ETIENNE, echtg. De Visser Monique, 54
 j. Molenhoek, 70 Gent 17/12/1991

VAN DE WALLE MARCEL, echtg. Roelandt Simona,
 63 j. Melkerijstraat, 14 Wachtebeke 26/12/1991

HUWELIJKSJUBILEA 1992

07/01/1991 DE CLERCK ACHILLES en VAN
 GAEVER ELZA, Hoogstraat, 22 50 jaar.
 23/01/1992 VAN VLIET FRANS en SCHAUT
 BERTHA, Meersstraat, 31 60 jaar.
 28/01/1992 VAN DE VELDE JOSEPHUS en DE
 KONINCK CORDULA, Godshuisstraat, 13 50 jaar.
 10/02/1992 STOCKMAN LEO en DE GRONCKEL
 BERTHA, Groenstraat, 12 50 jaar.
 03/06/1992 DE VOS PHILEMON en DE CLERCQ
 LOUISE, Peene, 6 60 jaar.
 11/06/1992 VAN HOECKE GEORGIUS en
 VERPLANCKE ANGELA, Bovenhoek, 22 50 jaar.
 09/09/1991 VAN LANGEVELD JACOBUS en VAN
 BENDEGEM GEERTUIDA, Roodborststraat, 15 50
 jaar.
 17/10/1992 BLANCKE ANDRE en DE BRUYNE
 MARGARETHA, Palingstraat, 16 50 jaar.

OORLOG 40-45

In onze jaarboeken hebben wij reeds uitvoerig de oorlogsomstandigheden op onze gemeente van wereldoorlog 1 beschreven. Het wel en wee in die tijd werd door menig inwoner verteld en door onze medewerkers neergepend. Spijtig genoeg was het in 1940 terug van hetzelfde. De tweede wereldoorlog brak uit.

De mensheid, of mogen wij spreken mensdom in de figuurlijke zin van het woord, was nog niet geleerd. De verdraagzaamheid was zoek en andermaal knetterden de wapens en bracht veel leed onder de mensen. Sindsdien heeft men, gezien over gans de wereld, niet meer opgehouden elkaar te bevechten. Gelukkig bleven onze ge-

bieden nog buiten schot. Doch de volkerenmoord die nu in Joegoslavië aan de gang is doet toch wat vragen oprijzen over de mensen. Oudere mensen verklaren zelfs dat de twee wereldoorlogen begonnen zijn in de Balkan. De grondvesten van 's werelds moeilijkheden lagen ginder. Laten wij hopen dat iedere partij het gezond verstand laat werken om tot een menselijke oplossing te komen zodat wij, de oudere mensen, in het ongelijk kunnen stellen tot ieders voordeel.

De reeds, tot het verleden behorende, wereldoorlog II wordt heden wat in de aktualiteit geplaatst. De TV-serie "De zomer van 45" waarin de situatie geschetst wordt van de bevrijding en de gevolgen voor sommige mensen geven het menselijke gevoel weer van die tijd. Het einde van 1992 werd aangevat met de publikatie van "De Oorlogskrant". De interesse is zeer groot zodat de oplage tot in de 100.000 abonnees loopt. Men voorziet een uitgifte aantal van 52 weekbundels. Wij spreken van

bundels omdat zo een krant een samenstelling is van toentertijd uitgegeven kranten en dokumentatie samen met de nodige bind- en informatie teksten van de hand van Maurice De Wilde.

Deze reporter heeft reeds een beruchte TV-serie achter de rug waarin hij zijn bevindingen en opzoekingen uit de doeken doet. Dit viel niet altijd in goede aarde doch hij heeft een leemte gevuld in de geschiedenis van ons België uit de periode 1940-1945. Het is een periode die soms nog moeilijk in het geheugen ligt van sommige mensen en voor hen nog wat te vroeg is om deze feiten op te rakelen. Doch wij vinden dat onze nakomelingen het recht hebben dit deel van onze geschiedenis te kennen zodat zij lessen, ten goede, kunnen trekken uit de gegevens. Zij zullen dan misschien de dwaasheden van vroeger achterwege laten.

Was het bij Maurice De Wilde de geschiedenis over het ganse Belgische grondgebied die hij onderzocht, wij als heemkundige kring nemen de taak op ons om die periode, in Wachtebeke, stelselmatig te verwoorden in verschillende artikels en beeldmateriaal. Het is zeker niet de bedoeling om oude wonden terug open te rijten of bepaalde mensen in een minder gunstig daglicht te plaatsen. Wij blijven het op het vlak van de geschiedenis en daarom zoeken wij inlichtingen, foto's en dokumenten aangaande deze periode. De lijst die hier na volgt is een richtlijn voor zij die iets willen mededelen om zo te verwerken in een artikel.

– Hoe verliep de mobilisatie hier juist voor de oorlog -

wie werd opgeroepen en naar waar - wat hebben zij meegemaakt tot aan de kapitulatie en daarna.

- De vlucht naar Frankrijk of naar een ander gebied - wie vluchtte - naar waar en waarom. Hun verhalen zullen de zin en de onzin van zo een volksvlucht weergeven.
- Het vliegveld op Moerbeke-Waas - men spreekt nog altijd van "t vliegveld van Moerbeke" alhoewel het er niet meer als een vliegveld bijligt. Doch zijn er mensen die daar op gewerkt hebben voor wie of wat?
- Wie werden opgeëist en verplicht tewerkgesteld - naar waar - in welke omstandigheden - hoe zijn ze teruggekeerd - hoe zag de Duitse bevolking de oorlog.
- Wie heeft in een concentratiekamp gezeten ? Een voorbeeld hebben wij gegeven in een reeks artikels over de gebroeders Naudts in vorige tijdschriften.
- Hoe werden vluchtelingen hier opgevangen en van waar kwamen zij.
- Wat moest er zoal geleverd worden aan de bezetter en tegen welke prijs.
- Hoe functioneerde het onderwijs in die periode - was het school - wat bij gevaar - vakantie wanneer
- De bombardementen met de V 1 en de V 2 en zoals wij het nu nog horen over de vliegende bommen. Ook zij hebben mensen gedood of levenslang verminkt. Hoe richtte men schuilplaatsen op en in - werd op dit vlak iets gedaan door de gemeente om de bevolking te beschermen.
- Waar lagen de Duitsers gekarnerd op onze gemeente - waar stond hun geschut en naar waar schoten zij - hoe waren de Duitsers als mens.
- Hoe was het met de voeding gesteld - wat was er te krijgen tegen welke prijs.
- Waar werden er stadskinderen geplaatst - zij zijn in de volksmond gekend als "stadsmussen" - hoe kwamen zij hier en heeft men nu nog contact met deze onder-tussen grote mensen.
- Was er ook ontspanning tijdens de oorlog - sport - dans - en verenigingsleven.
- Hoe kon men bepaalde niet toelaatbare zaken wegmoffelen of onderduiken - het houden van dieren die men anders moest aangeven met gevolg minder voedselbonnen
- Hoe was de godsvrucht bij de bevolking
- Hoe was het met de volksgezondheid - dokter - geboorten - medikatie en hospitalisatie.
- Wat was de plaatselijke tewerkstelling - hoe ontlieden men een opeising
- Zijn er mensen, in het bijzonder piloten, ondergedoken en overgebracht naar vluchtlijnen van de ondergrondse.

- Was er spionage - van wat - voor wat - en ten koste van wat
- Hoe verliep de bevrijding - door wie - wanneer en hoe

Zo kunnen wij nog verder gaan. Op al deze vragen zouden wij graag een afdoend antwoord hebben zodat wij dit kunnen optekenen voor ons nageslacht. Uiteraard blijven namen, voor bepaalde zaken, altijd een delicaat onderwerp en zullen wij er zeker rekening met houden. Zij die gegevens hebben en deze willen mededelen nemen contact op met ondergetekende of met andere bestuursleden van de heemkundige kring. Het artikel dat eventueel volgt uit deze gegevens wordt eerst terug voorgelegd aan de informant om zo zelf nog even een overzicht te hebben van zijn gegevens. Uiteraard zijn wij niet verantwoordelijk voor minder juiste gegevens aangaande sommige onderwerpen. Een verhaal uit tweede, derde of zelfs vierde bron zal gans anders luiden dan wanneer zij het vertellen die het hebben meegemaakt.

Als voorsmaakje op dit, niet altijd smakelijk onderwerp, geven wij hier een reeks foto's weer die genomen zijn van de bevrijdingsstoet die in onze gemeente plaats vond en waarin menig verzetstrijder en anti-oorlogsgezinden van onze gemeente aan deel namen.

In een artikel van N. Vervaet, in één van onze vorige nummers, over "Gut" wordt eveneens gewag gemaakt over deze stoet waarin onze alomgekende "GUT" alias

Gustaaf Ceriez, de draak stak met het verplicht inleveren van het geld.

In het verslagboek van de muziekmaatschappij "Concordia" Overslag staat vermeld dat zij hebben deelgenomen aan een vredesstoet te Wachtebeke op 21 juli 1945. Van de wijk Overslag was er zelfs een wagen in die stoet die gekroond was door Alfons Van Assel.

Er wordt zelfs verwezen naar een gelijkaardige stoet die op 29 juli van het zelfde jaar uitging op Overslag.

Ook in het verslagboek van de Sint-Ambrosius gilde wordt gewag gemaakt van het deelnemen aan een vredesstoet te Wachtebeke. Het was de eerste maal dat werd deelgenomen aan een niet religieuze optocht.

De stoet waarvan wij de foto's hierbij afdrucken zou zijn doorgegaan in september 1944.

P. Hesters

INHOUDSTABEL

Woord van de Voorzitter	C. David	blz. 1
De openbare elektrische verlichting in onze Contrijns Toentertijd	P. Hesters	blz. 2
Onze Gilden	E. De Mol	blz. 7
De staat van onze bevolking	P. Hesters	blz. 8
Oorlog 40-45		blz. 12
Inhoudstafel	P. Hesters	blz. 13
		blz. 16

HEEMKUNDIGE KRING «OUD WACHTEBEKE»

Carte figurative van de prochie Wachtebeke
gedelineert en ghemaeckt by my onderschreven ghe-
sworne Landmeter reiderende binnen Wachtebeke, naer
de waerachtighe ghelegenheden ten verzoock van Ewre
Heere Theodoor van Abdye van St. Pieters nevens Gheest-
coninc te verlieden in Sijne Burch als Kanselier d'ghens
den Grave van Valois verweerde, de selve Carte ghelegent
in conformiteit van contracte in date 21. Maye 1575
aenghengen tusschen den Clauwere van de Bylsche
den Pfarochier van St. Pieters Clouwere by Ghent en
Jozef Steven van Loeghem my Licentiate desen 14
novembere 1618. D'ghen Clouwerck Ewre was antertekenet
P. De Vos met parlycke

Waer van afschrift
Gent 21 maart 1765
Wachtebeke
71 van de veldt

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdragen.

Verantwoordelijke uitgever:

Paul Hesters, Stationsstraat 165, 9185 Wachtebeke, Tel. (09) 345 04 63

WOORD VAN DE VOORZITTER

Bij ons bent U er met minder vanaf want wij hebben maar één stommititeit uitgestoken waarvoor wij U om vergeving vragen,

Waarde Heemleden,

Met spijt, oeverloze schaamte en grenzeloze verbolgenheid hebben wij vorig jaar moeten constateren hoe de faam van onze godendrank "DHUST" in de grond werd geboord. Alle kleuren van troebel, vellen van zwevende gistcellen, een verscheidenheid van smaak of onmaak, niets werd U vorig jaar bespaard bij het drinken van den DHUST die wij lieten brouwen bij wat wij dachten een semi-industriële brouwerij te zijn, maar achteraf gezien een miskleun van belang bleek. Een ezel valt geen tweemaal over dezelfde steen en daarom hebben wij dit jaar terug zelf onzen Dhust gebrouwd. Met de fanate nauwkeurigheid van de ware amateur heeft onze meester-brouwer VANDE PUTTE het levenbrengend water uit de diepste ondergronden van Wachtebeke middels kruiden en suikers weten om te toveren tot het heldere gerstenat dat thans in mijn kelders staat na te gisten op fles. Aan U om het resultaat van al deze kunde en gezwoeg te komen proeven op de SAFARKENSMARKT van 8 AUGUSTUS 1993 in de stand van de Heemkundige Kring, onveranderlijk op de pui van het "Kinderwelzijn". Eens de tweehonderd flessen soldaat wordt het weer wachten tot volgend jaar om dit pittig kruidenbiertje te degusteren. U hoeft dus niet te wachten tot het donker wordt, want dan kan het wel eens te laat zijn. Nog vroeger zult U er moeten bij zijn als U een voorraadje WACHTEBEEKSE BOTERSPEKKEN wilt opdoen. Deze worden immers met de meeste zorg en in kleine hoeveelheden bereid, enkel en alleen om de traditie in ere te houden.

"Als mijn broeder tegen mij misdoet,
Hoe dikwijls moet ik hem dan vergeven?
Tot zevenmaal toe?"

Matteüs 18 Vers 21

Ook na de Saffarkensmarkt is er nog leven. Als alles verlopen is zoals gepland zouden degenen die ingeschreven hebben op het boek "Over den Vier Ambachten" intussen van de drukkerij een schrijven moeten ontvangen hebben met een omstandige uitleg van de wording van dit unieke document en hun kaart voor afhaling van het boek, voorzien voor half oktober. Onze ijverige veelschrijver Paul Hesters is bezig de laatste hand aan het leggen aan het Jaarboek over de muziekmaatschappijen. Wies, Maurits en Guy trekken binnenkort naar Versailles om het voorbereidend werk van Werner over de "soldaten van Napoleon" af te ronden. Ook ons onroerend patrimonium kreeg een beurt. Dank zij een milde schenking van de heer De Paepe van het Gemeentekrediet konden wij ons lokaal opsmukken met 4 gigantische foto's van oud Wachtebeke. Tevens werd het klaslokaal onder handen genomen want "Meester De Lange" wil met zijn leerlingen 'n dag klas geven in de oude school, kwestie van de verwende jochies van nu eens te tonen hoe het er vroeger aan toe ging. Als heemkundigen juichen wij dit toe en verlenen wat graag onze medewerking. Het bestuur van onze Heemkring is druk doende met de voorbereiding van de jaarmarkt-tentoonstelling "Wachtebeke in de krant" met persuittreksels van al wat in de loop der jaren over onze gemeente verschenen is. Leden die in hun laden nog gazetteknipsels hebben liggen zouden wij wat dankbaar zijn mochten wij ze ter leen kunnen krijgen voor onze tentoonstelling. Teruggave is gewaarborgd en desnoods kopiëren wij ze en kunt U het origineel onmiddellijk terug meenemen. Voor deze service kunt U steeds terecht in de Azalealaan 4 bij

De kringvoorzitter
Cesar DAVID.

TEN HUIZE VAN ANDRE BLANCKE

In zijn ruime zetel naast de kachel zat hij toen we de woning binnen stapten in de Palingstraat 16.

André is afkomstig van Zelzate en toen hij huwde met De Bruyne Margaretha gingen zij wonen op Overslagdijk 11. Later verhuisden ze naar de Palingstraat 18 en ten slotte naar Nr. 16 in dezelfde straat.

André was van de klas 39 en om reden van uitstel en ook wegens het uitbreken van de oorlog kon hij niet in militaire dienst. Pas na de oorlog in februari 1945, volop in de tijd van de vliegende bommen, moest hij bij het leger naar Antwerpen. Na drie maanden opleiding vertrok zijn eenheid naar Calais waar ze lokalen moesten optrekken die later in dienst genomen werden als hospitaal.

Terug thuis vond hij werk bij de firma Vive te Wondelgem. Dagelijks, vroeg en laat, met de fiets heen en terug.

Later was hij werkzaam in het beenderkot te Zelzate en vervolgens te Langerbrugge.

Op 30 april 1955, zo lezen we in zijn werkboek, kon hij aan de slag in de koolmijnen te Charleroi. Naar gelang de mijnen, werkte hij op diepten van 800 of 1000 meter en lange tijd zat hij 1260 meter onder de grond. Het waren lange nachten en zwaar labeur. Per fiets moest hij naar Kalve want om half zes 's avonds vertrok daar een autobus (zonder verwarming) naar Charleroi. Het is niet te beschrijven vertelt hij wat we afgezien hebben van de koude gedurende de wintermaanden. Na vier uur rijden waren ze ter plaatse en om 10 uur dook hij de mijn in tot zes uur 's morgens. Per autobus werden de kompels dan huiswaarts gebracht. Meermaals waren er dan moeilijkheden, te weten: sommige mijnwerkers wilden onderweg stoppen aan een herberg om wat te drinken, terwijl anderen liefst zo rap mogelijk thuis wilden zijn. Vandaar de strubbelingen. Later is daar verbetering in gekomen. André ging dan naar Zelzate, per bus naar het St.-Pietersstation te Gent, per trein naar Brussel-Zuid en dan weer per trein naar Charleroi. Hij was veel uren onderweg en het waren lange en vermoeiende nachten. Hij bleef er

werkzaam tot 18 augustus 1966. Toen kwam staalreus SIDMAR waar hij op 22 augustus 1966 aan de slag kon op de afdeling verpakking. Op 11 september 1978 mocht hij met brugpensioen en meteen kreeg hij een zee van tijd voor zijn hobby: het jagen. Hij vond het een prachtige tijd, het zwerven door bos, over land; genieten van de natuur, de vogels. Maar daar is ook een eind aan gekomen. Met zijn beidjes hebben zij nu een rustig leventje in de Palingstraat, die niet te lijden heeft van de moordende en zenuwslopende verkeersdrukte.

M. Migom

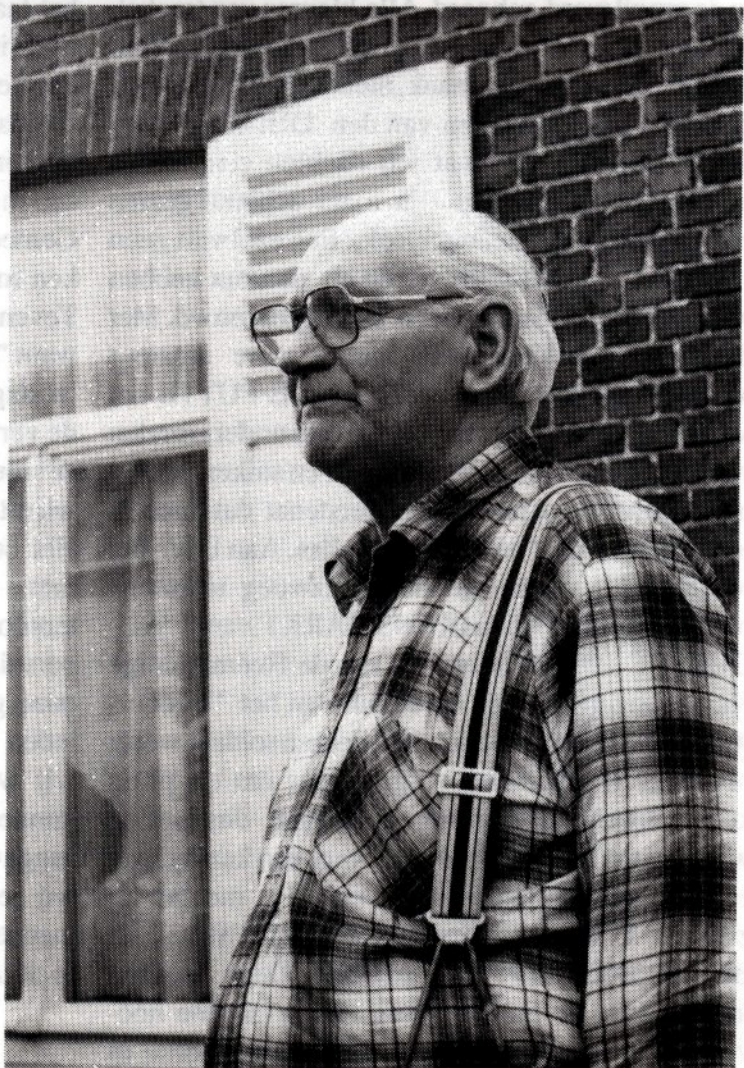

FOTO: Blancke André (foto G. De Buck)

HET OORLOGSLEED TE WACHTEBEKE

Wij hebben het hier niet over de materiële schade die vele inwoners van onze gemeente hebben geleden in hun, wat men noemt "roerende" goederen. Heel wat fietsen werden in 1940 zowel als in 1944 opgevorderd, die men achteraf natuurlijk nooit terug zag, hoewel vooral de Duitsers tot 1942 nog zo "gründlich" te werk gingen dat ze voor alle aangeslagen goederen een ontvangstbewijs uitreikten. Ik heb nog altijd een bewijs dat ze bij mijn thuis een "Herren-" en een "Damenfahrrad" meegenomen hebben. Het papier is nog in betreffelijk goede staat, de fietsen waarschijnlijk niet meer.

Er werd ook wel heel veel gestolen en geplunderd gedurende de meidagen van 1940 en bij de bevrijding in september 1944. De plunderingen gebeurden meestal bij afwezigheid van de eigenaars. Afwezig om verschillende redenen : ze waren op de vlucht voor het oorlogsgeweld, waren uit hun huizen gezet omdat dichtbij een brug werd gedynamiteerd, of ze waren gevangen gezet : door de Duitsers gedurende de bezetting, door de Weerstand bij de bevrijding.

Ons gezin, vader en moeder, mijn oudste zus en ikzelf, waren in de meidagen op de vlucht in de richting van Stenenbrug, samen met het driekoppig gezin van onze buurman Laurent Coppens. Wanneer wij na drie dagen terug waren, constateerde mijn vader dat uit onze woning verdwenen waren (ik citeer uit zijn voor echt verklaarde aangifte) : 14 vulpennen, 9 zilveren portemines, 4 lederen schooltassen, 3 tondeuses, 24 stukken toiletzeep, 50 pochetten schrijfpapier, een fototoestel en films die 214 fr. gekost hadden.

We laten in het midden van welke "kant" de plundersaars waren.

Het lijstje dat ik hierboven aanhaalde, een paar fietsen, enkele gebruiksvoorwerpen, zal veel mensen die het meemaakten wel heel onbelangrijk schijnen, wanneer zij het vergelijken met de verliezen die ze zelf geleden hebben. Heel wat Wachtebekenaren hebben het zwaarder te verduren gehad. We weten hier nog maar heel weinig over.

Maar het pure oorlogsgeweld heeft ook zijn tol geëist. Al te vaak wordt gezegd dat wij er nog goed af gekomen zijn. En dat kan kloppen, wanneer men de Wachtebeekse verliezen naast het niet te meten leed elders plaatst. Toch is het erg genoeg geweest.

Het past dat wij hier vooraf onze medegemeentenaren, die aan het front of in Duitsland hun leven lieten, in herinnering brengen.

Wij menen oprecht hier te moeten groeten : de militairen A. Michiels en B. Steel, die beide sneuvelde gedurende de achttiendaagse veldtocht, en de gebroeders A. en L. Naudts, die later in de oorlog omkwamen in een Duits concentratiekamp. Deze pijnlijke verliezen deden zich echter buiten onze gemeente voor.

Wij kunnen nog ander menselijk leed in herinnering brengen : velen van onze mensen zijn in mei '40 op de vlucht gegaan, daartoe gedwongen of niet, tot zelfs diep in Frankrijk ; ze hebben heel wat moeten verduren voor ze hier terugkwamen. Een groot aantal jonge mannen

ook zijn opgevorderd geworden voor de verplichte arbeidsdienst in Duitsland : die hebben menige droeve dagen doorgebracht voor ze eindelijk, na soms lange, lange maanden van bang afwachten, naar huis konden terugkeren.

Vooraf willen we het hier hebben over de schade die de militaire operaties op onze gemeente hebben aangericht. Nadat de Duitsers vanaf 10 mei razend snel waren doorgestoten in westelijke richting, namen de terugtrekkende Belgische troepen, die weinig tegen deze overmacht vermochten, de nodige voorzorgen.

Voor heel wat burgers kwamen die hard aan. Bij ons zijn alle bruggen van de gemeente de lucht in gegaan. De huizen rond deze bruggen werden ontruimd. De bewoners moesten het maar zien te redden. Nog steeds hoor ik mensen dankbaar praten over bepaalde families waar ze vol begrip werden opgenomen. Hoe deze huizen er na de "blow-up" uitzagen, kunnen de jongeren van vandaag zich alleen maar voorstellen aan de hand van de TV-beelden die ze nu te zien krijgen over de oorlog in Bosnië, bijvoorbeeld. Tot een eind in de omtrek veroorzaakten de explosieknallen een rinkelring van versplinterde ruiten, dakpannen vlogen door de lucht, deuren werden uit hun hengsels gelicht : de woningen staarden wijd gapend en weerloos de aansluitende plundersaars aan.

Erger was, dat Cesar De Vos uit de Meersstraat, die net op een ladder stond om vensters open te zetten, van de weeromstuit naar beneden viel en op slag dood was. Dit gebeurde op 20 mei.

Op diezelfde dag trokken de Belgische troepen zich achter het kanaal Gent-Terneuzen terug, waar ze het dapper hebben uitgehouden tot de avond van woensdag 22 mei.

Is de terugtocht op 20 mei zo snel moeten gaan, dat ze de tijd niet hebben gevonden om de toren van onze parochiekerk op te blazen ? Men zou het moeten denken, wanneer men weet dat de toren van de Sint-Laurentiuskerk op de Grote Markt te Zelzate niet gespaard werd : de Belgische staf wou vermijden dat de Duitse uitkijkposten van op deze hoge spits de bewegingen aan de westelijke kant van het kanaal kon volgen.

Van de Wachtebeekse toren af moet dat ook gekund hebben, want de gevreesde en accurate Belgische artillerie begon al vanaf 21 mei haar pogingen om de toren neer te halen. Nu, achteraf, kunnen we zeggen dat dit gelukkig niet geslaagd is. De militaire noodzaak kan soms tot harde ingrepen nopen.

Hoeveel granaten van de andere kant van het kanaal naar hier gierden met hun luguber geluid, kan ik onmogelijk bij benadering zeggen. Het zullen er heel wat geweest zijn. De bewoners van het Dorp en van de aanpalende straten zaten in de kelders of sloegen op de vlucht in oostelijke richting. Wijzelf en onze burens zijn op Overlede via een loopplank van vijftig centimeter breed over de Moervaart getrokken, midden oprukkende Duitse frontsoldaten.

De Belgische kanonnen vuurden van op de Asseneedse Triest naar het Wachtebeekse centrum, en het moet

gezegd dat ze de kerk maar op een haar gemist hebben. In de Godshuisstraat viel een granaat midden op straat ; een café in het Dorp (waar nu café Rembrandt gevestigd is) werd met de grond gelijk gemaakt door een inslaande obus ; in de Kerkstraat moest het lage, langgerekte huis van Jan Tacq er aan geloven (later werden op dezelfde plaats de huidige huizen nummers 20, 22 en 24 gebouwd). Het projectiel dat de toren echter maar net niet trof, kwam terecht op het huis van Henri Geldolf (nu de woning vlak naast de inrit naar het tehuis Kindervreugd, rechts naast de kerk). Toen zoon Marcel einde mei terugkeerde van de vlucht, vond hij het ouderlijk huis niet meer.

Het hoeft geen betoog dat alle woningen in de omgeving van deze getroffen panden ook aanzienlijke schade op liepen.

Tussen haakjes willen we hier nog vermelden dat de Wachtebeekse bruggen het in 1944 voor een tweede keer moesten ontgelden. Dit keer waren het de aftrekkende Duitsers die er voor zorgden dat alle huizen rond de bruggen opnieuw moesten ontruimd worden en... opnieuw geplunderd werden !

Het was dan september. Op de zestiende van die nooit te vergeten maand kwam de eerste Poolse pantserwagen Wachtebeke binnen. Een uitbarsting van ongebreidelde vreugde zorgde er voor dat eigenlijk niemand er zich van bewust scheen te zijn dat de oorlog nog niet gedaan was, en zelfs op enkele kilometer van hier, in Zeeland, nog in volle hevigheid woedde.

De ontuchtering kwam in de daarop volgende winter : het totaal onverwachte Von Rundstedt-offensief dat in december de Ardennen in vuur zette. Op nieuwjaarsdag 1945 werden ook nog Duitse lucht-aanvallen op geallieerde vliegvelden in België ingezet : ging men er van uit dat de geallieerde piloten nog zwaar onder de invloed van hun oudejaarsavondviering zaten ? Feit is, dat rond halfelf in de voormiddag een Duitse Messerschmitt 109 op amper twintig meter hoogte over de Kerkstraat gierde ; Gilbert Bundervoet en ikzelf konden het gezicht van de piloot onderscheiden.

Ietwat vóór diezelfde tijd richtten de Duitsers echter reeds hun "Vergeltungswaffen" op Antwerpen en Luik. Gelukkig voor ons zijn ze in hun reeksnummers nooit verder geraakt dan het cijfer 2 : de V1 en de V2.

Over de V2 zullen we het hier niet hebben: hij was de voorloper van de raketten voor de moderne ruimtevaart, die trouwens door dezelfde Wernher von Braun werden ontwikkeld. Hoewel de V2 veel krachtiger was dan de V1 en men hem gewoon niet hoorde aankomen (hij haalde een maximum snelheid van 5400 km. per uur), komt hij hier niet ter sprake omdat er nooit een op Wachtebeke gevallen is (gelukkig maar !).

Anders was het gesteld met de V1.

Wat was de V1 eigenlijk ?

Feitelijk een klein vliegtuig, dat met een katapultinstallatie werd gestart, met een lengte van ca. 8 meter, een rompdiameter van maximaal 83 cm. en een gewicht van 2100 kg. In dit gewicht inbegrepen : 540 kg. benzine en 900 kg. springlading. De V1 had in de beginfase een snelheid van 600 km. per uur ; later werd die opgevoerd tot 800 km. per uur. Het tuig kon ten hoogste 300 km. ver geraken op een vlieghoogte die meestal tussen de 900 en

de 1200 meter lag. De koers en de af te leggen afstand werden van te voren ingesteld. Wanneer de opgelegde afstand was afgelegd, dook het wapen naar beneden. Tenminste, dat was de bedoeling. Maar zo geperfectioneerd was het hele zaakje nog niet, zoals wij dadelijk zullen zien.

Eén week na de invasie in Normandië op 6 juni 1944 explodeerde de eerste V1 in Zuid-Engeland. In totaal werden ca. 8000 V1's naar Londen, Antwerpen en Luik gelanceerd. Ongeveer 2400 ervan bereikten hun bestemming. De rest ging reeds bij de start verloren (men denkt ongeveer 2000) of werden door jachtvliegtuigen onderschept.

Dit zijn wat men noemt "officiële cijfers".

Maar wat wordt met "bestemming" bedoeld ? Wapens die inderdaad op één van de genoemde steden terecht kwamen ? Ik kan het amper geloven. Zoals gezegd, zó verfijnd was het systeem nog niet, dat men op een vijftigtal kilometer na haarscherp wist waar het tuig nu eigenlijk naar beneden zou komen. En zo kwam het, dat heel wat V1's die op Antwerpen gericht waren, ofwel reeds in de Kempen, ofwel een eind voorbij hun doel - ja, ook in Wachtebeke en daar rond - naar beneden kwamen. Zolang wij "de vlam uit de (uitlaat)pijp" zagen komen, en zolang wij het geluid van de "naaimachine" hoorden wanneer er een aan kwam, wisten wij uit ervaring dat er nog geen onmiddellijk gevaar dreigde. Maar zodra het stokkend geluid van de "naaimachine" ophield, was het zaak om zo spoedig mogelijk weg te duiken. Ook dan was het gedrag van het tuig niet absoluut voorspelbaar. Soms dook het direct naar de aarde, soms ook ging het nog een heel eind verder, al zwevend op zijn twee relatief korte vleugels.

En als het dan de grond raakte... Een werkelijk oorverdovende knal, een inslag die een krater veroorzaakte van ettelijke meters diameter én diepte !

Drie V1's zijn op onze gemeente neergekomen, voor zover ik heb kunnen nagaan. Eén in de "kleine" Melkerijstraat, waar huizen vernield werden. Ook kwam er een in het Axelsvaardeken terecht, waar eveneens heel wat schade werd aangericht. Behalve dat de materiële schade ook hier zeer groot was, is er ook een vrouw heel haar verder leven hierdoor blind gebleven. In de volksmond is ze dan ook altijd de "blinde Irma" blijven heten.

Het ergste was de inslag op de Langelede, of eigenlijk in de Kleistraat. Dat was in februari 1945. Daar ook werd een ontzettende ravage veroorzaakt. Het ergste is wel geweest dat ook daar een dode te betreuren viel, vijf maanden na de bevrijding. Wie had dat nog kunnen denken ? Het slachtoffer was Gustaaf Raemdonck uit de Kleistraat, broer van René Raemdonck. Hij was ongehuwd en amper 47 jaar oud.

Ik zei hierboven : voor zover ik heb kunnen nagaan. Ook hier stellen wij immers de aloude vraag van de Heemkundige Kring : als iemand er meer over weet... hij zegge het ons ! Alleen op die manier krijgen wij de zaak min of meer compleet !

Wies Creve.

WACHTEBEKE ZENDT ZIJN SMOKKELAARS UIT

Open Europese grenzen zou een must geweest zijn voor ieder smokkelaar in onze grensstreek. Of men dan nog van smokkelen kan spreken is een andere vraag. Heden zien wij nog controle aan de grens onder een andere vorm. Regelmatig wordt door de rijkspolitie van Nederland controle gedaan op personen die nog een verkeers- of andere boete moeten voldoen in Nederland.

Dus nog controles. Ieder is bij deze gewaarschuwd.

De drug-traffic, de plaag des tijds, is een vorm die onder geen enkel beding is goed te keuren. In vergelijking met wat zich vroeger afspeelde aan onze grenzen zijn dat heden maffiapraktijken, die nadelig zijn voor gans de mensheid.

De vroegere smokkel was een smokkel om te overleven. Wij hebben reeds in menig jaarboek het boekje opengedaan over deze en andere oud-smokkelaars. Wij spreken van deze omdat wij het hier even gaan hebben over een oudgediende in het vak, Frans De Block, uit de Kleistraat. Zijn verhalen zijn reeds menige keer ingekleurd in onze jaarboeken en binnenkort kunnen wij zelfs een vervolg lezen over dit gebeuren in het boek van De Vier Ambachten. En Frans, beter gekend als "Parte", kan vertellen.

Onze titel liegt er niet om. Op menige winteravond werd hij uitgenodigd, samen met zijn manager en begeleider M. Buyle.

Na een enkele keren in België te hebben opgetreden werd Frans aangezocht om zijn verhalen over te smokkelen naar Nederland. Voor de heemkring "De Vier Ambachten" vertelde Frans in zijn begeesterend "Wabeeks" zijn wedervaren uit dit beroep.

Of zij het allemaal verstaan hebben is een andere zaak. De Nederlanders zullen zeker een woordenschat, Wabeeks, rijker zijn. Men moest zelfs het licht uit doen om Frans het zwijgen op te leggen. Dit relaas van de voordracht werd opgetekend in een Nederlandse krant op 10 maart 1993 door de verslaggever H. Heijt. Wij weten niet meer in welke krant dit verslag stond omdat wij alleen een kopij hebben van dit verslag. Wat Frans die avond zoal verteld heeft geven wij weer aan de hand van de notities van een Nederlander. De tekst luidt als volgt:

ANEKDOTES VAN 'N OUD-SMOKKELAAR

WACHTEBEKE:- De tijden dat smokkelaars met kilo's aardappelen, koffie en boter op de fiets of de rug tussen Nederland en België op en neer pendelden behoren al lange tijd tot het verleden. Maar gelukkig hebben vele avonturiers die tussen 1935 en 1950 een hoofdrol speelden hun ervaringen nog haarscherp in het geheugen staan. Eén van de oud-smokkelaars is Frans de Block uit Wachtebeke. In de jaren dertig en veertig was hij de eerste luitenant in de bende van zijn broer Victor en over die periode vertelt hij nog steeds graag zijn verhalen aan iedereen die het horen wil.

De Block is geen academisch spreker, maar een volksverteller die, in een sappig streekdialect sterke en minder sterke verhalen vertelt over het smokkeltijdperk. Een aantal van zijn beschrijvingen en anekdotes over de jaren dertig en veertig is opgetekend in het jubileumboek over de Vier Ambachten dat waarschijnlijk in mei verschijnt.

De Block legt uit dat hij in de jaren dertig niet lang hoefde te piekeren over zijn toekomst als smokkelaar. Er waren immers nauwelijks andere mogelijkheden om geld te verdienen. "De boerderij thuis was te klein om je centjes te verdienen", zegt De Block. "Het vangen van mollen en konijnen leverde wel wat op. Smokkelen bleek echter een stuk aantrekkelijker te zijn. Ik ben begonnen met het smokkelen van biggen en vaarzen vanuit Nederland over de Belgische grens. Later gooiden we het vooral op de aardappelen en koffie. Naar Nederland werd er alleen wat drank en tabak gekoppeld".

NIET FLUITEND

De Block geeft aan dat een kilo aardappelen uit Nederland in België in goede tijden tussen de zes en twaalf frank opbracht en dat je daarmee aardig kon verdienen. Zeker als je het vergelijkt met een dag werken in loondienst die hooguit 45 frank opleverde. De Block: "Toch verdiende je ook als smokkelaar niet fluitend je geld. Ik kan mij nog herinneren dat ik ooit met een zak met 62 kilo aardappelen van Sluiskil naar de grens ben gelopen. Toen had ik dus hard voor mijn centen moeten werken." De voormalige smokkelaar uit Wachtebeke had zo nu en dan echter ook een meevallertje; "Zo hadden wij bijvoorbeeld een keer een vrachtwagenchauffeur ingeschakeld om een vracht koffie tot aan de grens te brengen. De bestuurder van de camion wilde persé niet met de lading de grens over. We hadden toen maar een list verzonnen en zijn via allerlei kleine weggetjes bij een boerderij net over de grens beland. De chauffeur had niets in de gaten gehad en nam een gezellig bakje koffie bij de boer, terwijl wij de koffie uitlaadden."

De Block herinnert zich die jaren dertig en veertig als niet al te geweldadige tijden waarin de smokkelaars en douaniers vaak respect voor elkaar hadden. "Voor een douanier als De Bruyne had ik veel bewondering. Die man kon mij toch een partij sluipen. Zelfs als hij tot op een klein meterje in je buurt was gekomen had je hem niet in de gaten.

Onder de collega-smokkelaars stond de legendarische Piet Siemons in hoog aanzien. Dat was me een krachtpatser. Die kon 45 kilo aardappelen vanaf de grens naar de Sahara smijten."

Volgens De Block was het smokkelen onder de Duitse bezetters een stuk gevaarlijker dan in de perioden dat de Vlamingen en de Hollanders de touwtjes zelf in handen hadden. Als je door de Duitsers betrapt werd moest je niet weglopen want dan schoten ze je zonder pardon neer. Aan de andere kant wilden ze je nog wel eens vrij baan geven als je een deel van je smokkelwaar afstond. Toch ben ik in die tijd ook enkele eerlijke Duitsers tegen het lijf gelopen. Grenswachters die je zonder tegenprestatie de grens lieten passeren of zelfs met smokkelwaar kwamen aanzetten".

Tot hier het relaas in de Nederlandse krant. Mochten verenigingen belangstelling hebben in een gespreksavond met onze vriend smokkelaar neem dan contact op met zijn manager M. Buyle, Rozenlaan, Wachtebeke.

P. Hesters

OPEN MONUMENTENDAG 1993

Reeds verschillende jaren worden op die dag of weekend gebouwen of landschappen in het daglicht geplaatst. Dit evenement geeft de mogelijkheid aan iedereen om in het Vlaamse landsgedeelte gebouwen of parken, die meestal niet toegankelijk zijn, te bezoeken.

Men zou op die dag wel op honderd verschillende plaatsen tegelijk moeten zijn, wat uiteraard onmogelijk is. Laten wij hopen dat men in de toekomst die dagen indeelt per provincie zodat nog meer mensen kunnen deelnemen aan zo een dag. Dit laatste is misschien toekomstmuziek zodoende zijn we verplicht voor die dag een selectie te maken uit het aanbod. Ter gelegenheid van die dag wordt een monumentenkrant (vanaf dit jaar magazine) uitgegeven. Hierin staan alle manifestaties van die dag. Dit jaar valt die dag op 12 september. Onze vroegtijdige aankondiging van die dag komt omdat ons derde tijdschrift van dit jaar slecht uitkomt met Wachtebeek jaarmarkt en dus te laat.

Het thema van dit jaar is "AL-LICHT"

Het thema licht is ingegeven naar het gebruik van het natuurlijk licht in de architectuur. Zowel in de industriële- als in de kunstgebouwen zoals kerken speelt het licht een grote rol om alles tot zijn recht te laten komen. Wij als inwoners van de gemeente Wachtebeke mogen er ons op verheugen dat andermaal, onder de leiding van de cultuurdienst van onze gemeente, wordt deelgenomen aan deze dag.

Voor de vierde maal stellen wij de mensen in de mogelijkheid iets van onze gemeente te bezoeken en bewonderen. Bij de eerste deelname werd de schepenzaal, molenmuseum, vogelmuseum en het museum "Moervaarstede" op Kalve opengesteld. Bij de tweede deelname waren wij te gast in de kerk van Overslag met een bijpassende film en tentoonstelling. De derde maal werden de schoongebouwen in de kijker geplaatst. Zo werd de tentoonstelling 150 jaar klooster en schoolgemeenschap in Wachtebeke opgezet.

Dit jaar kunnen wij moeilijk een ander onderwerp kiezen

dan onze "Sint-Catharina Kerk". De voorgeschiedenis van wat uiteindelijk de kerk heden is zullen wij hier niet weergeven. Hiervoor zullen wel speciale folders gedrukt worden. De kerk is dit jaar, na tientallen jaren van verkommering aan de binnenzijde, geschilderd. Het is echt een parel geworden. Niemand van ons heeft de kerk in zo een toestand ooit gekend. Dank zij de giften van de parochianen en met de medewerking, financieel en materieel, van de gemeente is er dit jaar iets tot stand gekomen waarvan iedere Wachtebekenaar ooit van droomde.

Het vernieuwen van de elektrische leidingen en het aanpassen van de verlichting, gericht op de voorwerpen in de kerk, is een sluitend geheel met het schilderwerk. Zoals wij reeds zegden is het thema "Het licht". Door de combinatie van het kunstlicht met het natuurlijk licht en de kleurschakeringen van de beschildering is de kerk niet alleen een bidplaats maar ook een plaats om gezien te worden.

Als heemkundige kring hebben wij ook ons steentje bijgedragen in dit alles. Historische opzoekingen en fotomateriaal hebben een bijdrage geleverd tot de verantwoorde reconstructie van de beschildering. De glasramen in het koor komen tot hun volle recht. De muurschilderingen in het koor roepen terug de sfeer van vroeger op. Als laatste zijn de vier houten beelden achterin de kerk geconserveerd ter bescherming van verder verval.

De kerk zelf bezit nog verschillende waardevolle voorwerpen en kazuifels die allen op die dag zullen te zien zijn. Over het doen en laten van die dag kunnen wij heden nog niets mededelen aangezien nog verschillende werkvergaderingen voorzien zijn tussen de inrichter en de kerkfabriek. Doch alles zal zeker in orde komen, dat is ons beloofd. Die dag zullen wij, na de erediensten, vrij eventueel met een gids, onze parochiekerk van binnen en van buiten kunnen bezoeken.

P. Hesters

REINAARDPRIJS 1993

Jaarlijks wordt door het verbond van "Heemkringen van Oost-Vlaanderen" de begeerde Reinaardprijs uitgereikt. Deze prijs wordt toegekend aan een persoon die zich op gebied van de heemkunde in Oost-Vlaanderen verdienstelijk heeft gemaakt.

Ieder kring mag eventueel kandidaten naar voor schuiven voor die prijs.

Als heemkring Wachtebeke hebben wij gemeend de persoon van Georges Pumège naar voor te mogen schuiven. Beter gekend als "Georges Puimeze".

Die naam zal niet aan ieder Wachtebekaar bekend zijn. Doch voor hen die opzoekingen doen of gedaan hebben in het Rijksarchief te Gent was deze naam een lichtpunt in de duisternis. Hij bracht menig vorser naar een onvoorziene bron en gaf deskundige raad waar en wat men noest zoeken. Ook het oud schrift kende voor hem weinig geheimen.

Reeds 12 jaar geleden nam hij afscheid van zijn collega's in het Rijksarchief. Maar rusten kende hij niet. In de beginperiode van onze kring was hij een goede steun voor de stichters van onze vereniging. Maurice Van Hersele en Robert van de Velde deden nooit tevergeefs een beroep op zijn diensten. Wij konden zelfs verkrijgen dat wij dokumenten en landkaarten mochten laten fotograferen door onze fotograaf Gustaaf de Buck.

Het onmogelijke werd door hem mogelijk gemaakt.

Zijn ontelbare publikaties over zijn geboortedorp Zaffelare zijn leesvoer voor zijn dorpsgenoten. Nu reeds 77 jaar en nog kan hij het niet laten alles op te tekenen en te prepareren om eventueel later uit te geven. Dat hij Wachtebeke kende als zijn broekzak mocht blijken uit zijn bijdrage in ons vorig jaarboek. Hij had het genoeg (?) om tijdens de oorlog controleur te zijn in de plaatselijke melkerij hier te Wachtebeke. Zijn aantekeningen en dokumenten, welke voor een groot deel zijn uitgewerkt in ons jaarboek, heeft hij aan de heemkring Wachtebeke geschonken.

Toekomstgericht stelt hij zijn persoonlijk archief veilig voor de toekomst.

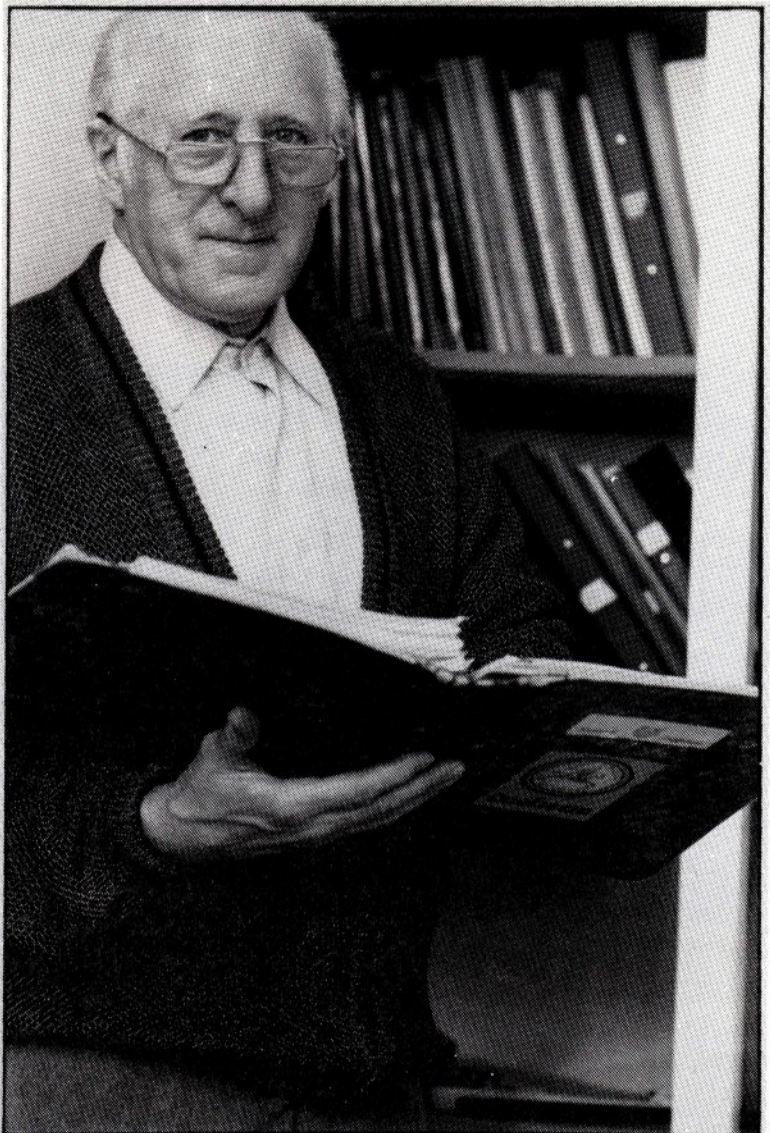
Hij was ook de bezieler achter menig beschermd gebouw op Zaffelare. Hij is de man die zorgt dat het heden ook nog een toekomst heeft en reeds denkt aan de tijd als hij niet meer in ons midden zal vertoeven.

Hij had wel één voordeel, als wij het een voordeel kunnen noemen, hij is jonkman gebleven. Hij was geen verantwoording schuldig aan zijn echtgenote, zo kon hij wel wat meer tijd en geld besteden aan zijn hobby of beter gezegd passie.

Op de raadsvergadering te Zele in de maand maart werd Georges gekozen uit 3 andere kandidaten. Het was de eerste maal dat zo een persoon werd gekozen. Meestal legt men de nadruk op de persoonlijke verwezenlijking van de kandidaat. Maar nu lag de klemtoon op de hulpvaardigheid tegenover derden op het gebied van de heemkunde. Alhoewel zijn diverse boeken over Zaffelare en Mendonk een waardevolle bijdrage zijn in onze streekgeschiedenis.

Als wij hem dit heugelijk nieuws kwamen mededelen was hij verrast. Niet wetende van zijn kandidatuurstelling door onze heemkring en ook nog eens door de heemkring "Oost-Oudbrug" kwamen, kwamen de woorden uit zijn mond "k moe toch nie spreken hé". Zichtbaar ontroerd nam Georges, op zondag 27 mei, op de gouddag te Lebbeke het Reinaardbeeld in ontvangst. Mogen wij bij deze Georges nog vele vruchtbare heemkundige jaren toewensen.

P. Hesters

IDENTIFIKATIE VAN PERSONEN OP EEN FOTO VAN DE BEGRAFENIS VAN GEMEENTESECRETARIS EMIEL HILLAERT OVERLEDEN OP 17 JANUARI 1939.

Deze foto werd ons ter beschikking gesteld door Albert De Clercq van de gemeentediensten.

De opzoekingen naar de aanwezigen op het kerkhof werden gedaan door ere-gemeentesecretaris A. Buysse en directeur van het klooster E.H. A. Roets.

Het betreft van links naar rechts:

- uiterst links onbekend.
- Alfred Rombaut (zoon van Petrus).
- Alfons De Rouck.
- Theofiel Scheire (met regenscherm).
- Jan Van de Capelle (met hoed).

- Frans De Clercq.
- Twee juffrouwen Scheire (?).
- Petrus Rombaut (grafmaker).
- Jules Van de Hende (begrafenisondernemer).
- onbekende.
- Gemeentesecretaris Smits, van Ertvelde.
- Omer Marquenie (helper van Jules Van De Hende).
- Livien Neyt (leest lijkrede).
- Onbekende (met regenscherm).
- Richard Scheire (onderwijzer).
- E.H. Valère De Paepe (?).

HET VERPOZEN WAARD

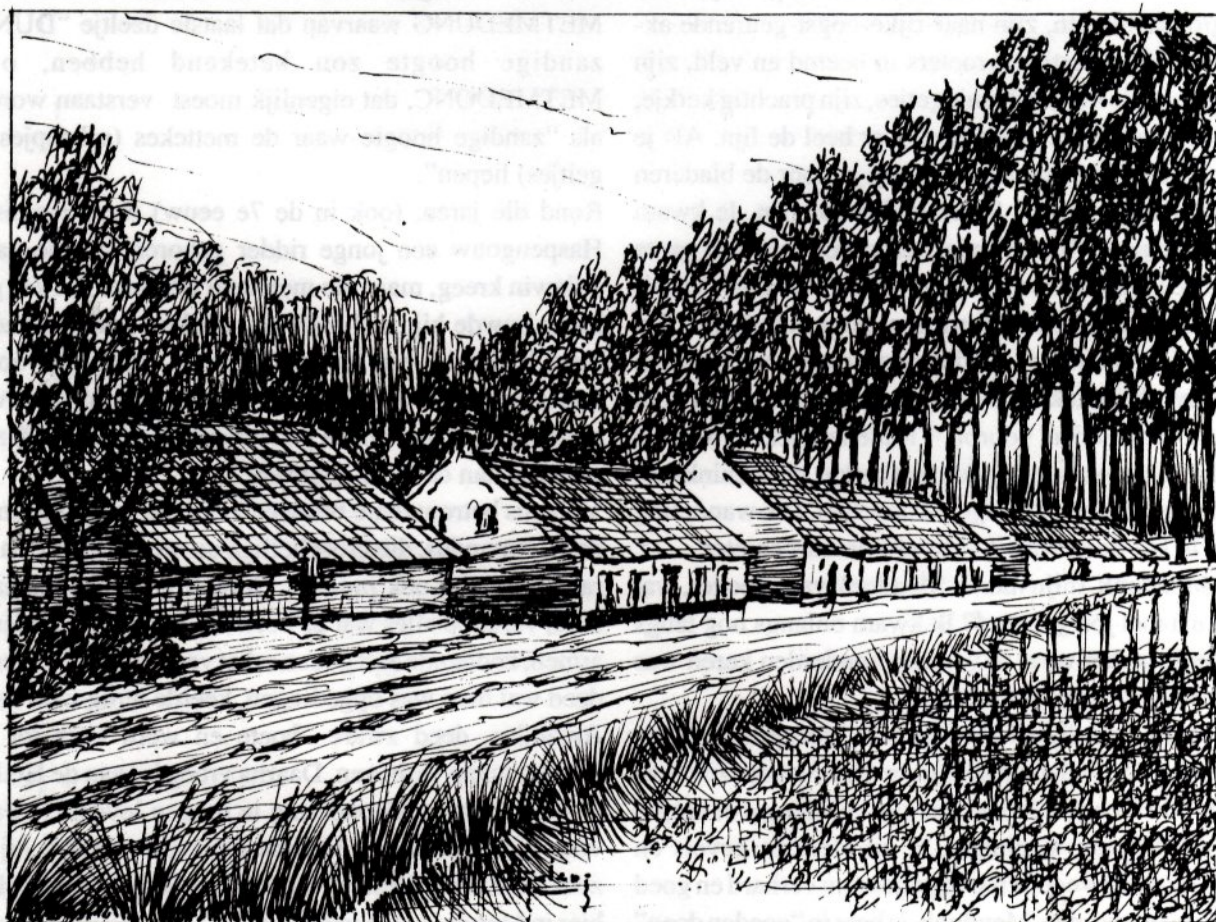
Wil men heden de drukte van alle dag vermijden dan neemt men vakantie. De auto in of het vliegtuig op weg naar een onbekende bestemming. Doch wil men maar voor één dag een verpozing dan raden wij iedereen aan de fiets te nemen en in onze contreien even een toertje te draaien en men zal verwonderd staan over al dat gene wat hier binnnen handbereik te zien en te grijpen ligt. Vele van onze landbouwwegen zijn verhard en ideaal voor een fietsuitstap. De wegen op de Langelede die een uitloop hebben op de Nederlandse polders. Rustig en ongestoord voor een zondagse fietstocht. De Hoogstraat met haar aansluiting op het "Vliegveld" van Moerbeke en de daarbij horende Moerbeekse veldwegels die allen verhard zijn en ondanks de ruilverkaveling toch nog een uitkijk geven op het landschap. De trekweg langs de Moervaart vanaf Koudenborm te Moerbeke tot aan Overledebrug is werkelijk een parel van een fietstocht. Men kan nog richting Provinciaal-Domein nemen en eventueel verpozen in één van de landelijke herbergen.

Al deze wegen worden weinig of niet bereiden door auto's. Een andere trip is deze naar Mendonk, nog rustiger dan al de andere samen. Niemand wordt hier opgejaagd, men kan genieten van het landschap en zich, in gedachte, verplaatsen in het verleden. Wat wij niet meer hebben in Mendonk is een herberg, doch men heeft op zijn terugweg langs Sint-Kruis Winkel nog de mogelijkheid dit euvel te ondervangen.

Wanneer wij nu naar Mendonk rijden of dit eventueel plannen in de toekomst willen wij hier toch enkele geschiedkundige aspecten over deze gemeente weergeven. Wij konden een beroep doen op ons aller gekende meester Galens. Kenner bij uitstek van de streek die hem nog steeds nauw aan het hart ligt. Zijn wieg stond op Rodenhuize. Menig inspiratie, voor een gedicht kreeg in die streek een vorm. Zijn woordenschat werd daar gevormd aan de hand van wat hij zag. Het vervolg van dit laten wij vertellen door de meester zelf:

P. Hesters

MENDONK

*Het vroegere stukje Mendonks Rodenhuize, langsheen de OUDE-SASSE-VAART,
naar een schets van in de twintiger jaren.*

Van al deze gebouwen zijn geen twee stenen op elkander gebleven.

MENDONK

Iets vertellen, iets schrijven over Mendonk moet toch eenvoudig zijn. We zien het daar liggen als een eenvoudig gemeenteke, een lange, smalle strook grond die zich, bijna in zijn volle lengte, lags de Moervaart koestert en verder, tot aan Stenenbrug, laat leiden door de kronkelende Zuidlede : enz.... enz... Maar zo simpel is 't ook weerom niet.

Om vele redenen zou ik het liefst dit verhaal beginnen over "HET MENDONK" dat ikzelf vanin mijn prille jeugd jaren heb gekend, het Mendonk, zoals het daar lag in het eerste kwart van onze eeuw, het Mendonk van Burgemeester Van Hijfte en de schepenen Jan Criel en Cies Van Acker. Het Mendonk dat ik zo goed kende, - omdat ik twintig jaar lang geslapen heb op nog geen honderd meter afstand van de grond die Mendonk heette, waar mijn kameraden woonden, waar ik schier alle mensen kende vanop Rodenhuize tot waar nu ons Domein ligt.-

Ja, toen was dat klein gemeenteke een echt pereltje : met zijn groene weiden, zijn naar-rijke-oogst-geurende akkerland, zijn naarstige wroeters in beemd en veld, zijn nederige, nette boerendoeningetjes, zijn prachtig kerkje, zijn schilderachtige omgeving over heel de lijn. Als je vertrok vanop Rodenhuize dan zag je door de bladeren de rode daakjes van 't Sprendonk uitpiepen. Je kwam daarna, langs de "linde" (niet verwarren met haar grote zus uit de Mendonkse dreef), het schilderachtige "Vlooi-kot" voorbij waar, onder een massa hoge populieren, Jan en zijn "Ule" (Eulalie) resideerden. Je arriveerde zo aan het "Bavo-kapelleke" (waarover straks veel meer) om voldaan te belanden, voorbij 't Ratteneindeken, in volle Mendonkdorp waar je, rondom het kerkje, de doeninkes en huisjes schier op je vingers kon tellen. Die wandeling was echt het doen waard voor een natuurgenieter.

Maar Mendonk, mijn mooie Mendonk van vroeger, wat is er toch met jou gebeurd? Ik kwam onlangs nog langs die mooie paden waar ik vroeger honderden keren was gepasseerd : ik liep er verloren.....

Waar is het landelijke Mendonk van vroeger toch naartoe? Zeker, de welstand schijnt er daar niet op achteruit gegaan : de vroegere huizekens zijn vernieuwd of omgebouwd tot riante woningen, er zit kleur in gevels en daken, de aardewegen en weggetjes zijn verhard en goed berijdbaar geworden. Mendonk, je bent in "goeden doen" en dat gun ik je van harte. Maar je lieve landelijkheid is weg. Sedert je grotere broers, Gent en Wachtebeke, je eerst in brokken hebben gescheurd en daarna gans ingepalmd, ben je misschien wel in welstand gestegen, maar

je charme als pertig boerenmeisje ben je kwijt. Vergeef me, hoor, maar dat vind ik, spijt al die moderne verbeteringen jammer.

EN NU, IETS VAN NOG VEEL VROEGER

Dat lieve dorpje dat, omwille van zijn kleinte, en zijn onbeduidende bevolkingscijfer (300 à 400 zielen), soms het voorwerp was van kleingeestige insinuaties, zou velen moeten doen blozen als we zien hoelang dat kleine ding, ja, hoeveel eeuwen het reeds wordt vermeld als een voorname plaats, lang voordat wij hier allemaal verlost geraakten uit de wildernis. Mendonk moet zeer oud zijn. In de zevende eeuw, (rond het jaar 695) en dat is toch al ietske meer dan duizend jaar, werd de parochie reeds gesticht. Vele oude vondsten tonen aan dat dit dorp in het Steentijdperk al moet bestaan hebben, reeds dicht bevolkt was en reeds zeer vroeg een kerk bezat, die later werd overgedragen aan de Sint-Baafsabdij.

De naam van Mendonk klonk dan natuurlijk heel anders dan nu. Het schijnt dat men in die eerste jaren sprak van METMEDUG-(wat toch al veel gelijkenis vertoonde met het huidige)- Later is het stilaan veranderd in METMEDUNG waarvan dat laatste deeltje "DUNG" zandige hoogte zou betekend hebben, over METMEDONC, dat eigenlijk moest verstaan worden als "zandige hoogte waar de mettekens (schaapjes en geitjes) liepen".

Rond die jaren, (ook in de 7e eeuw) werd ergens in Haspengouw een jonge ridder geboren, die de naam Allewin kreeg, maar die men later de naam BAVO gaf. Later huwde hij, had zelfs een dochter maar, als edelman, leidde hij een losbandig leven. Doch, en vooral, onder invloed van zijn dochter, van wie hij zielsveel hield, is hij op het goede pad teruggekeerd en heeft zich volledig aan de Heer gegeven.

Volgens betrouwbare bronnen is hij om raad gegaan bij de H. Amandus, die grote heilige uit onze streken, en die raad kreeg hij ook prompt: "Streeft ge naar volmaaktheid, verkoop alles wat ge bezit en deel het uit onder de armen; zodoende zult ge een schat verzamelen". Allewin deed wat hem was opgedragen, keerde terug naar de H. Amandus, deed zware boete en werd later tot het priesterschap verheven. Daarna vroeg hij aan de Heilige Bisschop om in afzondering te mogen leven. Na daarvoor toestemming te hebben gekregen vertrok hij op zoektocht door West- en Oost-Vlaanderen om eindelijk, hier in Mendonk, te vinden wat hij zocht. Niet ver van de Moervaart, op het einde van de kouter, midden het woeste land, bouwde hij zijn kluis en nam er zijn intrek. Daar heeft hij veertig dagen en nachten gevast en zware boete gedaan, had niets anders dan een zware steen om

zijn vermoeide hoofd te laten rusten en at en dronk niets anders dan wat veld en Moervaart hem te bieden hadden. Later werd op diezelfde plaats een kapelletje gebouwd ter ere van die grote Heilige, maar daarover straks meer.

IS HET HUIDIGE MENDONK NOG HET BEZOEKEN WAARD ?

Zeker en vast, en dat om vele redenen waarover we straks uitweiden. Over dat groot, 500 ha. grote stuk van Oud-Mendonk dat nu het Provinciaal Domein geworden is moet er zeker geen commentaar meer gegeven worden, vermits iedereen van bij ons het ten volle kent. Maar...

HET GEMAAL.

Als we vanuit Wachtebeke vertrokken, daar zagen we, voor enkele jaren bij 't indraaien van de Mendonkse Dreef, een ruïne van een oude molen staan. Dat was inderdaad een oud watergemaal, daar gebouwd rond de jaren 1820 om het overtollige water uit de landerijen te verwijderen ; zeer oud is hij niet geworden. In het begin van deze eeuw is hij staan verbrokkelen of langzaam weggemend door mensen die aleens wat stenen nodig hadden. (Die stenen waren aaneengemetst met rogge-meel gemengd met kalk.)

DE LINDE

Bijna op het einde van de Mendonkse Dreef komen we, rechts, aan een hofstede, het "GROOT HOF" genoemd. Daar staat een prachtige linde die voorzeker al heel lang haar Plechtige Communie achter de rug moet hebben. Een kaart van het gebied "Oostdonk" (zoals 't hier vroeger heette) maakt reeds melding van deze prachtboom. Als we nu weten dat deze kaart gemaakt werd rond 1560 dan is het niet moeilijk om uit te cijferen dat zij minstens 420 jaarkens moet tellen. Ten andere, iedereen kan aan haar knoestige stam haar identiteitsbewijs zien bengelen. De hoeve zelf, in vroegere jaren aan Sint-Baafsabdij toe behorende, besloeg een oppervlakte van ruim 40 ha. landbouwgrond.

HET POMPSTATION

Een goede boogscheut verder staan we plots voor de Zuidlede. Aan onze linkerhand zien we een klein gebouwtje staan, het is het Pompstation, dat daar werd geplaatst om het overtollige water uit de landerijen af te voeren. Het is gelegen op de plaats waar een lange, brede "watergang" de LANGE KROMME, samen vloeit met de Zuidlede.

Het is juist deze waterloop die, samen met zijn geuur, "het pollaarvaardeken" en een paar andere grachten en sloten, aan de Mendonkenaars hun typische bijnaam van "Palingstropers" cadeau gedaan heeft. In die waterloopjes moet het, voor lange-lange jaren gekrioeld hebben van paling en, vermits het daar, onder het welige groen, gemakkelijk was om, ongezien en zonder visverlof, paling te "pensen" (of te stropen), vandaar die zo beeldrijke naam.

HET KAPELLETJE

Een paar honderd meter naar rechts stappen we over Mendonks lieve waterloopje, de Zuidlede, vroeger "DE DORMIA" genaamd. Eigenaardig hoe goed deze naam lijkt aan de naam "DURME". Zou het dan toch waar zijn dat dit kleine, smalle dingske een van de voornaamste voedsters is geweest van de DURME ? ....

Pas zijn we het brugsken overgestapt, of we bemerken aan de rechterkant, een lief kapelletje. Nee, dat heeft niets te maken met de Bavo-viering. Het staat er ter ere van Onze Lieve Vrouw, en werd geschonken door een devoot missiezusterke, dat het beste van haar leven in Brazilië heeft opgeofferd.

HET KOMIJNTJE

Rechtover het kapelletje, links van de baan, ziet ge nog goed de plaats waar, voor enkele jaren, een paar huisjes hebben gestaan. Elke Mendonkenaar kende ze: men noemde ze "DE KOMIJNTJES" of "HET KOMIJN". Daar woonde soms, nu en dan, een sukkelaar in die geen dak boven zijn hoofd had. Maar dat gebeurde niet vaak; de huisjes zijn staan verkommeren en nu zijn ze er niet meer. Een bewijs dat Mendonk steeds welstellend was, dat de mensen er weinig beroep moesten doen op het Komijntje (de commune of de gemeente).

DE SCHANDPAAL

Voor de ingang van de kerk zien we een granieten paal, het is de schandpaal. In vroegere eeuwen werden daaraan misdadigers vastgeketend en tentoongesteld aan gans de bevolking. Elke stad of voornaam plaats bezat in de vorige eeuwen zo'n paal. Maar tijdens de Franse overheersing moesten die verwijderd worden: men zag in die palen de macht van de Heer. Maar in Mendonk heeft men hem onder de grond gedolven, en rond 1870 werd hij op deze plaats heel vredig, teruggebracht.

KERK EN SINT-BAVOKAPEL

Deze twee gebouwen zijn moeilijk of afzonderlijk te bespreken omdat zij zo nauw verbonden zijn met de Sint-Bavoviering. Spreekt men ergens in het ronde over Mendonk, men spreekt over BAVO en zijn "begankenis", die uren ver bekend is en jaarlijks door vele honderden pelgrims wordt bezocht tijdens de "Bavodagen" (vanaf 1 oktober, de feestdag van de Heilige tot 9 oktober). Van overal in de streek wordt Mendonk dan bezocht door mensen die de hulp van "Bavo" komen afsmeeken tegen allerlei kwalen, vooral tegen het zo pijnlijke reumatiek. Brengen wij daarom eerst een kort bezoekje aan de kerk. Dat kleine eenbeukig kerkje van deze parochie, dat reeds rond de jaren 1680 grondig werd herbouwd (zie steen in voorgevel), in de tweede wereldoorlog geweldig werd beschadigd, maar gelukkig weer volledig uit zijn puin verrees...- Als boetepleging wordt eerst driemaal rond het kerkje gegaan alvorens binnen te treden. Alle merkwaardigheden opsommen die wij bij het binnenkomen te zien krijgen zou ons zeker te ver leiden. Daarom beperken wij ons tot een paar mooie schilderijen van Cordola, de beeltenis van de H. Bavo als ridder, het half-verheven beeldhouwwerk op de predikstoel, dat de twaalfjarige Jezus voorstelt in de tempel. Doch let vooral op het voetstuk van het altaar, daar is een grote steen ingemetseld. Het is de reeds voornoemde boetesteen van Sint-Bavo (80 x 60 x 30cm groot en 160 kg. wegende). Dat was, tijdens zijn boetedagen, het oorkussen van de Heilige. En nu, op naar BAVO-KAPELLEKE.

Vroeger lagen Kerk en kapel allebei langs de rechter Moervaartoever, maar nu, door het graven van het nieuwe Moervaartstuk, ligt het kapelletje daar op een stuk schiereiland tussen de twee Moervaarten in, en moeten we in dat kleine Mendonk over een grote brug om aan Bavo's huizeke te geraken. Die brug is wel zeer nuttig, want vroeger was men hier aangewezen op twee primitieve "veren" om in Winkel en verderop te kunnen geraken. Het "Spanjeveer" en het "Mendonkveer". Jammer dat deze zware geniebrug zo weinig harmonieert met het mooie landschap. Zie je daar dat torentje tussen die lage bomen ? Daar is 't. Het ligt er als verloren middenin een paar hoefvetjes en wat veld. De kapel die gebouwd was op de plaats waar vroeger de KLUIS stond moest het natuurlijk tijdens de Franse overheersing ontgelden, ze werd vernietigd. Maar pastoor Filleul bouwde er een nieuwe.

Zijn naam kan men nog moeilijk ontcijferen op een steen in één van de muren. Enkel tijdens de "Bavo-dagen" is het beeld van de Heilige te zien in de kapel, anders is het niet te bezichtigen. We zeggen met reden "DE HEILIGE", want die grote boetedoener en weldoener is

heilig verklaard in de 7e of in het begin van de 11e eeuw. Op deze plek komen dus jaarlijks vele gelovigen, vol vertrouwen, de hulp van de H. Bavo afsmeeken. Geen wonder dat er, rond deze geliefde Heilige vele legenden de ronde doen, o.a. deze:

In de loop van de jaren zag een vroom, bejaard man dat de kapel er danig vervallen bijstond. Hij riep enkele van zijn kennissen en ze begonnen samen het bouwvallig kapelletje te repareren. Op een warme middag, als ze wat uitrustten, stond daar plots een in het zwart geklede man voor hen. Hij zegde: "Wat doen jullie hier toch allemaal?" Zij antwoordden: "Wij kuisen het vervallen kapelletje van de H. Bavo op". Hij preeste die brave zielen en sprak: "Doe zo maar naarstig voort en, als je honger hebt, ga naar de Moervaart, daar zit vis in overvloed. Je hebt hem maar te grijpen". Ze deden het en pakten zoveel vis als ze maar wilden....

Dit is natuurlijk maar een legende, maar het toont ons toch met hoeveel vertrouwen de mensen toen over hun "BAVO" spraken.

O. Galens

In één van onze vorige jaargangen van dit tijdschrift hebben wij beeldhouwer en kunstenaar Frans Wuytack even in het daglicht gesteld. Een man die door zijn exentrieke levenswijze en gedachten in samenspraak met zijn werk toch iemand is die opvalt. Wie is een kunstenaar of wat is kunst? Dit is moeilijk te definiëren en is persoonsgebonden. Wij hebben op onze gemeente nogal wat mensen die één of andere kunst beoefenen. Spijtig genoeg zijn dit meestal inwijkelingen, als wij ons zo mogen uitdrukken, die hier in de Wachtebeekse omgeving aan hun trekken komen. Toch hebben wij hier in ons midden een jonge man waarvan men van de ene verbijstering in de andere valt als men zijn werk ziet. Op de Smishoek, achter de muren van de handelszaak Du Cheyne leeft een jonge man met de naam Guy Du Cheyne, zoon van de alom gekende "Tuur en Jetsen". Menig Wachtebekenaar kreeg met de Gentse feesten in 1991 een uitnodiging in zijn bus voor een tentoonstelling van "UNICUMBEELDEN VAN GUY DU CHEYNE" in de pandgangen van het Augustijnenklooster, Academiestraat 1 te Gent. Wij kenden Guy reeds als bereidwillige medewerker voor het ontwerpen van affiches voor tentoonstellingen van onze heemkring. Wat wij op die tentoonstelling zagen sloeg kenner en leek met verstomming. Wij kunnen het niet beter uitdrukken dan met de tekst die op de uitnodiging stond en van de hand was van Willy Otte, kenner bij uitstek.

Aanvankelijk werkte Guy Du Cheyne in een abstract-symbolische geest rond thema's uit de religie. Langzaam evolueerde zijn samengesteld beeldhouwwerk naar een allerindividueelste visie op nog altijd religieuze onderwerpen, maar nu met een diep-sociale inslag.

Het belangrijkste in het universeel concept van Guy Du Cheyne is de wisselwerking tussen materiaal en symboliek, waardoor in de geest van de beschouwer een poëtische vonk overslaat die het vuur van het begrijpen aansteekt en een brandend gevoel bezorgt aan de voor hogere waarden opengaande kunstliefhebber.

Werkelijkheid of verbeelding? Gevoel of gedachte?

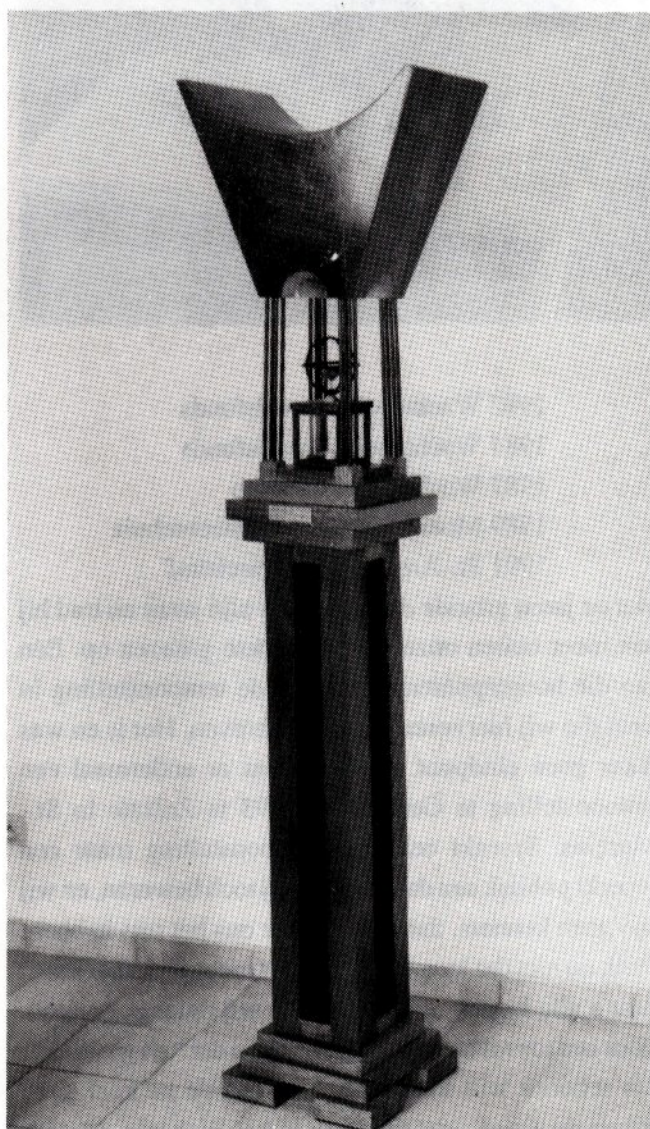
Wie zal het zeggen... Misschien weet het de wind die met zijn adem de aarde beroert, of de golven van de zee in hun eindeloze deining....

Guy werd geboren op 12 maart 1964 al zoon van Athur Du Cheyne en Juliette Van Daele. Na zijn lagere school

te hebben doorlopen hier te Wachtebeke volgde hij de opleiding plastische kunsten in het St.-Lucasinstituut te Gent. Hij zette zijn opleiding verder in het beeldhouwen aan het hoger instituut St.-Lucas te Gent.

Van 1987 tot 1988 was hij leraar beeldhouwer aan hetzelfde instituut alwaar hij eind 1988 zijn verplichte legerdienst aanvatte. Na zijn legerdienst vond hij werk als mannequinontwerper bij de firma Bonamie. Tot op heden heeft hij daar een voltijdse taak die hem toch niet belet om in zijn vrije tijd zijn gevoelens en zijn fantasie om te zetten in iets tastbaars.

Wij haalden reeds de tentoonstelling aan te Gent maar daarvoor waren nog verschillende tentoonstellingen met zijn werken te zien geweest:

- 1982 Wachtebeke Davidsfonds
- 1984 Wachtebeke Davidsfonds
- 1987 Wachtebeke fotoclub
- 1989 Moerbeke-Waas Gemeentehuis
- 1991 St.-Amandsberg Karelshof

Met de jaren groeide de rijpheid in zijn werk en trad hij ook meer buiten onze Wachtebeekse grenzen op. Eén van die hoogtepunten was zeker de tentoonstelling in Gent die wij hiervoren reeds beschreven. Het is en was zeker geen eindpunt. In 1992 was er andermaal een tentoonstelling te Gent en in 1993 te Zelzate in St.-Laureins. Spreekt een kunsttentoonstelling maar een beperkt publiek aan dan durven wij toch beweren, en wij zijn geen kenners, dat velen onder ons het mis hebben. Denk nu niet dat kunst iets abstrakt moet zijn, met kunst kunt u alle kanten op. Dit hebben wij onlangs ervaren. Door een toeval hoorden wij vertellen dat "als ge ne keer iets schoons wilt zien à wel dan moede ne keer gaan kijken bij Tuur". Het was nog in het Wabeeks gezegd.

Wetende dat de zoon des huizes een kunstenaar was liet ik het mij geen tweede maal zeggen.

Wat wij toen zagen grenst aan het ongelooflijke (zie de bijhorende foto). Een levensechtbeeld in het brons nodigde u uit naderbij te komen. De trotse vader van de maker van dit beeld wist zijn gevoelens moeilijk te onderdrukken. "Wa peinsder van?". Werkelijk er waren geen woorden voor te vinden. Een echte schepping van een bloembollenboer die als het geplaatst wordt zal uitkijken over zijn bedrijf dat hij veertig jaar geleden heeft opgestart. Tot in de kleinste details was hij weergegeven. Men had geen levend model om dit te boetseren maar enkel twee kleine foto's van de betrokken persoon. De persoon in kwestie mocht het niet weten dat er een beeld van hem gemaakt zou worden. Met de nodige uitleg van "mijn vader droeg altijd een muts, zijn ene voet is altijd wat opgelicht in zijn klomp en de steel van de riek moet rechter zijn en als ge zijn rug iets krommer kunt maken dan zal het goed zijn", kwam het beeld tot stand. In de bijbel staat "en God zag zijn werk en zag dat het goed was" wel wij en nog vele andere hebben het gezien en wij zijn geen God maar wij zeggen: Guy uw werk is zeer goed. Als wij nu vaststellen dat Guy nog maar een dertig jaar oud is en niet zoals vele sportmensen al uitgebleeid is, maar nu juist nog tot volle rijpheid moet komen dan denken wij dat Wachtebeke nog veel te verwachten heeft van zaken die geschapen worden uit de gedachte en het gevoel van Guy Du Cheyne.

P. Hesters

MERKWAARDIGE ROUWBRIEF

De Graaf en Gravin d'EENDRACHT de Wachtebeke,
 hunne kinderen Godsdienst, Eigendom & Huisgezin,
 Mijnheer & Madame de VRIJE ZONEN de Wachtebeke,
 hunne kinderen Vrijheid, Gelijkheid & Broederlijkheid
 Mr & Mme BROUWERS-de STOKER en hun zoon Tone
 Mr & Mme SLACHTER de BAKKER en hunne kinderen
 Cervola en Mastelle

Mr & Mme ORGELMANS-CAFÉ CHANTANT en hunne
 kinderen Polka en Rieka

Mr & Mme SPEKBAKKER du Parapluie en hunne doch-
 ter Balaine

Baron Louis Paardjesmolen de Doorsele
 Burggraaf Smoutbal de Watervliet en zijne echtgen.
 Mr en Mme Hotel de l'Herberg en hunne kinderen
 Peeterman, Drijdraad, Franske en Grenadine
 laten U met droefheid weten het onherstelt aar ver-
 lies dat zij komen te ondergaan door het afsterven
 van hunne teergeliefde Moeder. Grootmoeder,
 Schoonmoeder, Zuster, Tante en Nicht

De Gravin Kermis de Wachtebeke

Eere-Voorzitster der Bol- en Kaartmaatschappijën

Voorzitster der Maatschappij - De Drooge Lente-

Eerelid der Maatschappij - Ter bevordering der goede zeden-

Lid der Maatschappij - De Vlaai, Rijstap en Hespero Vrienden. — Inlichtster der
 groote Roeiwedstrijden, Velokoersen en andere vermakelijkheden.

Wreednaardig vermoord te Wachtebekeden 29 Juni 1900.
 De Teraardbestelling welke Ued. verzocht wordt te willen bijwonen, zal plaats heb-
 ben Woensdag 4 Juli om 5 uren namiddag in den Familiekelder op Pottershoek.
 De droevige Uitvaart tot dewelke Ued. later zal worden mitgenoodigd, zal zeer waar-
 schijnlijk plaats hebben Dinsdag na Peenefeesten en de wijdvermaarde Jaarmarkt
 op het Theater der Gemeente.

R. I. P.

Naar aanleiding van een overlijden werd en wordt er nu nog in de meeste gevallen een rouwbericht verspreid. In vroegere tijden werden deze drukwerken op de muur van de kerk aangeplakt. Hierin stonden de burgerlijke gegevens van de afgestorvene en eventueel zijn eretitels. Later is dit geëvolueerd naar een persoonlijk schrijven naar familie, vrienden en kennissen. Heden wordt dit alles nog aangevuld door overlijdensberichten in de kranten. Verschillende firma's waarvan één van de bestuurders overlijdt plaatsen eveneens een rouwbericht gezien vanuit het standpunt van de firma of instelling. Dit gebruik is hier in Vlaanderen algemeen. Het document van overlijden is een goede aanvulling op een familiegeschiedenis. Hier in onze gewesten wordt zelfs nog een bidprentje tijdens de begrafenis aangeboden aan hen die op de afscheidsdienst aanwezig zijn. Ook dit stamt reeds uit de 18de eeuw.

Dit zijn de normale geplogenheden van zo een dokument.

Een andere rouwbrief die nu aan het einde van zijn bestaan schijnt te komen is een rouwbrief bij het beëindigen van de militaire dienst. Hier wordt nogal in smalende bewoordingen het ongenoegen van de dienst en het genoegen van het afzwaaien in de verf gezet. Door het verdwijnen van de legerdienst zal ook deze volkskultuur tot het verleden behoren.

Waar wij het hier willen over hebben is een andere rouwbrief. Hij is op dit blad afgedrukt. Wachtebeek kermis wordt in deze brief ten grave gedragen door de verschillende maatschappijen die hun medewerking verleenden aan dit volksgebeuren. Muziekmaatschappijen, herbergiers iedereen zag het triest in zonder kermis. Dit was toen nog een dorpsgebeuren dat alleen maar zijn gelijken vindt in de huidige Safarkensmarkt.

P. Hesters

INHOUDSTABEL

Voorblad : Luchtfoto in kleur van Wachtebeke center J. Semey RUG

Woord van de voorzitter - safarkensmarkt	C. David	p.17
Ten huize van André Blancke	M. Migom	p.18
Wereldoorlog II : Het oorlogsleed te Wachtebeke	W. Creve	p.19
Wachtebeke zendt zijn smokkelaars uit	P. Hesters	p.21
Open monumentendag 1993	P. Hesters	p.22
Reynaartprijs 1993. Georges Pumège	P. Hesters	p.23
Identifikatie van personen op een foto van de begrafenis van gemeentesecretaris Emiel Hillaert	M. Migom	p.24
Het verpozen waard. Mendonk	P. Hesters - O. Galens	p.25
En God zag dat het goed was. Guy Du Cheyne	P. Hesters	p.29
Merkwaardige rouwbrief	P. Hesters	p.31
Inhoudstafel		p.32

HEEMKUNDIGE KRING «OUD WACHTEBEKE»

Carte figurative van de prochie Wachtebeke
gedelineert en ghemaeckt by my onderschreven ghe-
sworne Landmeter reiderende binnen Wachtebeke, naer
de waerachtighe ghelegenheden ten verzoock van Ewre
Heere Theodoor van Abdye van St. Petrus nevens Gheert
somme te verdueren in Sijne Burch als Kanselier d'ghens
den Grave van Valou verweerde, de selve Carte ghelegent
in conformiteit van contracte in date 21. Maye 1278
aenghgaen tusschen den Clauwere van de Bylsche
den Pfarochier van St. Petrus Clauwere by Ghent en
Jozef Steven van Loeghem my Licentiate desen 14
novembere 1818. D'ghewildestick Ewre was anterteekent
P. De Vos met parlycke

Waer van afschrift
Gent 21 maart 1918
H. van der Vliet

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdragen.

Verantwoordelijke uitgever:

Paul Hesters, Stationsstraat 165, 9185 Wachtebeke, Tel. (09) 345 04.63

WOORD VAN DE VOORZITTER

Nijverig als altijd verzorgen wij niet alleen onze eigen tijdschriften maar zijn ook steeds paraat als onze hulp ingeroepen wordt voor initiatieven die verwant zijn met geschiedenis en heemkunde. Ook dat mag wel eens in het licht gesteld worden. Niet alleen voor het Vier Ambachtengebeuren hebben wij ons steentje bijgedragen maar ook plaatsgebonden initiatieven konden op onze medewerking rekenen. Zo konden wij interessante documentatie ter beschikking stellen voor de „Monumentendag”. Wij zijn dan ook fier en blij dat het evenement op een zeer grote belangstelling kon rekenen. De kerk en de kerkschatten waren voor velen een ware revelatie. De deskundige uitleg en het mooi verzorgde boekje over ons bedehuis waren van de bovenste plank. Het boek over de kerk is nog steeds te bekomen bij de culturele dienst van de gemeente; beslist een aanrader. Het volgende culturele item waaraan wij onze medewerking verlenen is de herdenking van het 60-jarig overlijden van schrijver-criticus Jules Persijn. Met medewerking van het Gemeentebestuur wordt, van 23 tot 31 oktober, een belangrijke herdenkingstentoonstelling op touw gezet door de plaatselijke bibliotheek. Eén van de blikvangers op deze tentoonstelling wordt de reuzegrote foto van het huis van Persijn in de Stationsstraat. Een cadeau dat wij kregen van het plaatselijk agentschap van het Gemeentekrediet, geschenk waarvoor wij Dhr. De Paepe ten zeerste

„Dan zal hij U een helper geven”

Johannes 14 Vers

dankbaar zijn en dat bij ons met zorg wordt bewaard. Onze bestuursleden laten zich ook niet onbetuigd als er op hun kennis beroep wordt gedaan. Zo verzorgde ondervoorzitter Paul Hesters reeds menige voordracht over „Molens”. Oud-secretaris Guy Hoebeke boeide menig gezelschap met zijn verhalen over spoken en volksvertellingen. Maurits Buyle van zijn kant weet menig publiek te boeien als hij Frans De Block aan de praattafel krijgt met smokkelgeschiedenissen. Ook van verre einders wordt onze hulp ingeroepen. In het geval dat nu voorligt heeft het bestuur niet direct de oplossing maar moeten wij beroep doen op onze leden. De heer Walter DE METS (Olmendreef 16 KAPELLEN Tel. 03/664.34.82) is druk doende met zijn genealogische studie. Zijn grootvader Henricus De Mets en betovergrootvader Augustinus De Mets (° Wachtebeke 1751) waren afkomstig van Wachtebeke. In zijn studie treft men de namen aan van De Mets, Van Hecke, Baers, De Groote en De Jaegher. Mocht er onder U vorsers zijn die meer inlichtingen kunnen bezorgen of geïnteresseerd zijn in dit vorsingswerk dan is hun inbreng zeer welkom bij Dhr. De Mets. Er wordt dus gewerkt bij onze Heemkundige Kring. Ik hoop dat U dit weet te waarderen. Het wordt in elk geval met fierheid gadegeslagen door

De Voorzitter

HERDENKINGSDAG „KEURE VAN DE VIER AMBACHTEN

In opvolging van de grandioze viering van vorig jaar werd, op Zaterdag 25 September, voor de eerste maal de „KEUREDAG” gehouden. Assenede, als hoofdambacht van destijds, kreeg de eer om deze viering te verzorgen en den „Couffre” met alle documenten die in verband met de Vier Ambachten het licht zagen, te pronk te stellen ten gemeentehuize. Het werd een gedenkwaardige dag.

Om 9 uur verzamelden de voorzitters van de 9 heemkringen uit de Vier Ambachten ten huize van de heer De Smet, voorzitter van de Stuurgroep. Onder helaas een miezerig regentje werden 4 open koetsen voorbereiden. De „Couffre”, een grote eiken koffer, kopie van de oorspronkelijke koffer uit 1442, prachtig bewerkt door beeldhouwer Kamiel Herschap, werd met vereende krachten op de eerste koets gehesen. De Kringvoorzitters bemanden de overige koetsen en op een gezapig drafje togen wij naar het Kultureel Centrum. Veel bekijks onderweg en een afgeladen volle zaal deden ons vlug het trieste weer vergeten. Na het nodige gesjor om de koffer naar het eerste verdiep te zeulen kon de eigenlijke viering beginnen. Een verzorgd muzikaal optreden van het Jeugd Muziek Atelier van Assenede bracht er de stemming in en zou ook tussen de speeches door het gebeuren verder opfleuren. De spits werd afge-

beten door Burgemeester Nuytinck van Assenede die, na een welkomswoord, de hoop uitdrukte dat de verbondenheid die in het kader van de Vier Ambachten tussen de gemeenten gegroeid is, ook in de toekomst mag behouden en versterkt worden. Vervolgens was het de beurt aan Dr. Dierick van Westdorpe die, in vervanging van Dr. Puylaert, de brochure „De Graafjansdijk” kwam voorstellen. Dit laatste van de 4 boeken, die ter gelegenheid van het Vier Ambachtenjaar verschenen, beschrijft de fiets- en autoroute over de Graafjansdijk van zijn oorsprong in Terneuzen tot in Bentille waar hij het gebied van de Vier Ambachten verlaat en via het Brugse Vrije tot Knokke na te speuren is. De brochure wordt gesponsord door de Broederschap van de dokters van Sas Van Gent en is bij hen als ziekentroost te verkrijgen. De gezonde genodigden konden na de viering ook een exemplaar meepikken, misschien in de stille hoop dat zij zich te pleuris peddelen. De zin en het verloop van al deze jaren van hechte samenwerking werden verwoord door Marc De Smet, die destijds het idee van deze grandioze herdenking aanbracht. Op gevatte wijze bracht hij al het wel en wee van de voorbije jaren in herinnering. Met fierheid kon hij tot slot het prachtige Jubileumboek den volke tonen. Nadat het applaus was uitgestorven begon het zware werk. Alle aanwezige schrijvers en

Grootste gedeelte van de auteurs van het boek „Over Den Vier Ambachten”

medewerkers aan het jubileumboek moesten handtekenen in het boek dat in den „Couffre” wordt bewaard. Intussen werd het inox koffertje dichtgelast waarin alle burgemeesters en voorzitters van de Heemkringen hun boodschappen hadden geborgen. Dit koffertje mag terug geopend worden binnen 50 jaar, bij de viering van 800 jaar Keure. Voor de Heemkring „Oud Wachtebeke” werd erin gedeponeerd een schrijven van de voorzitter met de geschiedenis van onze Heemkring en een toekomstvisie op 2042. Ook het eerste jaarboek, het Jaarboek '92 en het laatste 3 maandelijks blad werden mee ingesloten. De „Couffre” werd vervolgens nog gevuld met alle documenten, uitgeschreven speeches en boeken die in het kader van de Vier Ambachten-herdenking zijn uitgegeven. De 4 Burgemeesters sloten de koffer af en namen elk hun eigen sleutel mee zodat de koffer enkel nog kan geopend worden in aanwezigheid van de 4 magistraten. Intussen was het een ware toeloop aan de tafel waar het Jubileumboek kon afgehaald worden, samen met de Dampierrekaart en het boekje over de Graafjansdijkroute. Middelerwijl kwam de drank aan draven voor de receptie aangeboden door het gemeentebestuur van Assenede. Nadat de zaal terug enigszins tot rust was gekomen kon het academiesch gedeelte terug voortgezet worden. Door Dhr. Sarneel, secretaris van de Heemkring Sas Van Gent werd hulde gebracht aan Marc De Smet, initiatiefnemer en door mij, als voorzitter van de Heemkring „Oud Wachtebeke” werd Dhr. De Kraker, hoofdredacteur van het Jubileumboek, geloofd om zijn onverdroten inzet. Beiden ontvingen een kleurkopij van de prachtig gekalligrafeerde KEURE van Lucas Roegiest die door de eigenaar Luc Cruyl bereidwillig werd ter beschikking gesteld en waarvan het origineel thans in den Couffre berust. Met een humoristische noot sloot Burgemeester KESSEN van Hulst de vergadering af. Onder grote belangstelling sleurden de 4 burgervaders de zwaar geladen Couffre terug naar beneden om hem op

de koets te hijsen, op weg naar het Gemeentehuis. Zoals voorgeschreven werd de Couffre in de raadszaal met 2 sloten vastgeketend aan de muur. De sleutels hiervan worden bewaard door de Heemkringvoorzitters van Assenede en Axel. Daarmee was het officiële gedeelte van de Keuredag ten einde en wordt het uikijken naar volgend jaar op 24 September als de „Couffre” verhuist van Assenede naar Axel. Met de haarfijn uitgeschreven geplogenheden waarmee in de volgende jaren de keuredag en de verhuis van de „Couffre” moet geschieden hopen wij immers voor jaren het samenwerkingsverband te bestendigen. Voor de smulpapen restte er nog een feestdis in „Den Hoed” om deze prachtig geslaagde Keuredag af te ronden.

C. DAVID

BOEK „OVER DEN VIER AMBACHTEN”

Dit unieke, 6 cm. dikke en 5,650 Kgr. zware boek is sinds 15 OKTOBER ter beschikking in de diverse CERA-kantoren. Tegen afgifte van Uw inruilbon kunt U er Uw boek én de Dampierrekaart bekomen.

ZIJ DIE EEN BOEK BESTELD HEBBEN EN GEEN BOEKENBON ONTVINGEN DIENEN ZICH DRINGEND TE WENDEN TOT DE DRUKKERIJ DUE-RINCK TE KLOOSTERZANDE (Antwoordnummer 1605 4560 XB KLOOSTERZANDE - Tel.: 00-31-1148-1751 - Fax: 00-31-1148-1963)

Met de 2.000 voorinschrijvingen kan er al eens iets misgaan, daarom deze oproep.

ER ZIJN NOG ENKELE BOEKEN IN VOORRAAD AAN DE PRIJS VAN 3.705 FRANK. ALLEEN DUS VOOR VLUgge BESLISSERS.

EN TOEN VIEL DE BOM

Bij de gegevens over wereldoorlog II en wat dit gebeuren zo al teweeg gebracht heeft op onze gemeente geven wij hier het relaas van de inslag van een vliegende bom in de kleine Melkerijstraat.

Maandag tweentwintig januari 1945 zal de familie Swartelé _ Aper, die nu in de Stationsstraat woont, nooit vergeten.

De dag begon als een andere dag tijdens de oorlog. Spaarzaam, werkzaam en voorzichtigheid waren de woorden die men steeds in zijn gedachte moest hebben. Niet alleen in zijn gedachte maar men moest er ook naar toe leven.

Maurice Swartelé, jonge vader van 2 kinderen, verliet op die bewuste dag 's morgens zijn woning om te gaan werken in de Palmafina te Zelzate. Hij woonde toen in de Melkerijstraat in het huis waar tot voor kort de familie De Vlieghe woonde.

Het huis was eigendom van zijn vader Edmond Swartelé die in de Molenhoek woonde. Anna, zijn vrouw, maakte de kinderen klaar om naar school te gaan. De winter had ons land in de greep. Een vrieskoude en een bijtende wind waren een reden waarom men meer verlangde naar een brandende Leuvense-stoof dan buiten te lopen. Zodra man lief en de kinderen weg waren begon moeder aan de grote was. Haar zuster, Maria, die in Gent woonde was

eveneens in de woning aanwezig. Niets wees er op dat die dag een blijvend lidteken zou worden in het bestaan van deze familie.

Het had gesneeuwd maar dat belette niet dat men de was op den „bleek” niet moest leggen. Dit was een gebruik en een noodzaak wilde men een sneeuw witte was hebben. De school was gedaan en de kleine Nic kwam kleunend van de kou naar huis. De schoenen uit en de voetjes op de Leuvense-stoof gaf een onovertroffen behaagelijk gevoel van warmte. Dit deed deugd. Een geluid lokte de kleine man toch naar buiten. Het was ongeveer 4 uur in de namiddag. Nic kwam naar binnen gerend en riep „manen vliegende bom”!!! Iedereen hield zijn hart vast. In allerheil werd bescherming gezocht in de kelder. Dit moest zeer snel gebeuren want het geluid van de vliegende bom was niet meer hoorbaar. Dit betekende dat hij alle minuten kon inslagen. Ooggetuigen hebben gezien hoe hij richting Langelede vloog maar daarna afweek van zijn koers en terug keerde om in te slaan recht over de woning van de familie Swartelé naast de woning van Frans Bleyweert. De materiele gevolgen waren verschrikkelijk. Gelukkig zijn bij dit alles geen gewonden gevallen.

Maria Aper, die niet op tijd in de kelder was geraakt, kwam er vanaf met gescheurde kleren. De buurman

Frans Bleyweert was onder zijn keukentafel gekropen en had ook geen verwondingen.

Ook de stoffelijke schade aan deze woning viel nogal mee. Anders was het gesteld aan de woning van de familie Swartelé. Overal vlogen glas stenen en dakpannen in het rond. Vensters en deuren werden weggeblazen. Op het zelfde ogenblik kwam vader, Maurice, van zijn werk in Zelzate. Zij hadden ook die bom gehoord en gezien en er zelfs beschutting voor gezocht alvorens in de overzetboot te stappen. Niets vermoedend van wat hem thuis te wachten stond reed hij naar huis.

De ravage die de bom met zich had meegebracht is met geen woorden te beschrijven. Hierdoor geven wij een viertal fotos over de verwoesting van deze woning.

De bom had een krater geslagen van vele meters diameter en meters diep. De woning van de familie Swartelé was er slechter aan toe. Vensters, deuren en muren waren gedeeltelijk weggeblazen of gescheurd. De inboedel lag binnen en buiten geslingerd. Geen kast of bed was geheel gebleven. De was, die op de „bleek” lag, was onherkenbaar en gescheurd en tot een voddehoop herschapen. De haag voor de woning zat vol met allerlei metalen voorwerpen zoals ijzerdraad, blikken dozen, wekkers enz.....

In die tijd werden de bommen die in Duitsland gemaakt werden met allerlei waardeloos schroot opgevuld bij gebrek aan wat beters.

De andere woningen in de omgeving hadden relatief weinig schade opgelopen. Het huis was onbewoonbaar en het gezin stond werkelijk en figuurlijk op straat. De burgemeester en de pastoor kwamen hun medeleven betuigen. De burgerwacht kwam ook een handje toesteken?? Zij verzamelden de nog bruikbare huisraad en brachten deze op een veilige plaats.

Daadwerkelijke hulp kwam van de familie Van Auqkebeke in de Stationsstraat. Het getroffen gezin kon daar beschikken over een slaapkamer en een keuken om hun grootste nood te lenigen.

Men zegt „de boer hij ploegde voort” en zo moest ook het gezin Swartelé-Aper verder. De weersomstandigheden lieten niet toe de werkzaamheden aan de getroffen woning in goede omstandigheden te doen. Door de weersomstandigheden kon niet altijd gemetst worden. Ook moest de gewone arbeid verder gaan om het gezin aan de nodige behoeften te helpen. Stenen werden gekuist door de vrouw des huizes.

Twee maand nadien kon men zijn intrek nemen in de achterbouw van de woning die toen reeds bewoonbaar gemaakt was.

Met moed en volharding kon men toch na verloop van ..... terug zijn woning betrekken.

Steun van één of ander fonds heeft men niet gekregen. Een deel van de opbrengst van een bal ten voordele van

zij die tijdens de oorlog schade hadden geleden was een druppel op een hete plaat en stond niet in de verhouding tot de geleden schade.

Een som van vijftig frank en een rijbroek nam de afkeer tegen de oorlog niet weg. Ja men kijkt beter vooruit dan

achteruit en blijft niet stil staan bij het leed wat men in een mensenleven zoal kan tegenkomen.

P. Hesters

WACHTEBEKE VEERTIG JAAR GELEDEN

Een blik in het verleden roept onvermijdelijk nostalgie op. Een terugblik wat eens is geweest kan aantonen of wij een andere leefwijze hebben aangenomen. Een dorp als Wachtebeke had een gesloten gemeenschap. Weinig industrie en een overwegende landbouwbevolking gaf toch een ander samenleving in vergelijking met heden ten dage.

Als wij heden, in ons tijdschrift van de heemkundige kring „Oud Wachtebeke”, gebeurtenissen van heden en uit het verleden publiceren dan is dit de bedoeling dat deze gegevens bewaart blijven en kunnen gebruikt worden om er lessen uit te trekken gericht op de toekomst.

Andere gemeenten hadden vroeger een tijdschrift of een lokale krant waarin al deze gegevens, want zo kunnen wij die noemen, opgetekend werden. Zij werden meestal gezien vanuit een bepaalde strekking waardoor men niet altijd juistheid van de gebeurtenissen werden weergegeven.

In de gemeente Zelzate had men „Het Noorderlicht” en „Het vrije Noorden”. Deze twee plaatselijke krantjes waren door twee verschillende strekkingen uitgegeven. Door de informatie te vergelijken kon men in de meeste gevallen een objectief oordeel vellen over het reilen en zeilen op die gemeente.

Wachtebeke heeft vroeger nooit zo een krant gehad. Alleen de gegevens in het parochieblad waren een bepaalde vorm van het naar buiten brengen activiteiten op onze gemeente.

Alhoewel, in 1953 verscheen voor de eerste maal een

plaatselijk krantje dat acht maal verscheen per jaar.

Wij hebben het hier over „De Valscherm” een uitgave van het Milac comitee. Dit comitee was reeds twee jaar met een soldatenwerking op onze gemeente begonnen. Vele jonge mannen uit onze gemeente werden onder de wapens geroepen. Voor velen van hen was dit de eerste grote stap buiten onze gemeente. Een stap in het onbekende. Een steun vanuit het thuisfront was een noodzaak. Milac was een nationale vereniging die alle plaatselijke werkgroepen overkoepelde. Deze vereniging zal dit jaar, of zeker volgend jaar, ophouden te bestaan. Het einde van de verplichte militaire dienstplicht behoort volgend jaar tot het verleden.

Rechts: De Letter Gerard neemt eerst prijs in ontvangst
Links: De Keyzer Willy eveneens prijswinnaars

Het parochiaal soldatenblad, zoals dit krantje werd genoemd, kreeg een moeilijke start. Er werd één kapitale fout gemaakt in de titel van het krantje „De Valscherm”. Letterkundig was dit onjuist het moest zijn „Het Valscherm”. Dit werd in het nummer twee van dit krantje rechtgezet.

In dit krantje verscheen allerlei informatie voor de soldaten. Gegevens over hun plichten en hun rechten. Gegevens over het thuisfront. Velen van de dienstplichtigen waren toen gekaserneerd in Duitsland en kwamen maar om de paar maanden naar huis.

Uit de gegevens over onze gemeente in dit startjaar 1953 gaan wij hier een resumé geven waarbij wij ons in gedachte kunnen verplaatsen in tijd.

Het eerste tijdschrift verscheen op 20 februari 1953.

De strekking was katholiek dit brengt met zich mee dat de meeste informatie komt vanuit die kant. Het was de tijd dat jeugdbewegingen bloeiden als nooit tevoren.

Gegevens uit jaargang 1 nummer 1:

- Er werden aan de inwoners van Wachtebeke en Overslag meer dan 300 exemplaren van het soldatenblad „March” verkocht. Dit gebeurde meestal aan de kerk na de mis. Dit blad gaf informatie over wat militaire dienst was en is voor onze dienstplichtigen.
- Toeval of niet maar in dat jaar beleefde men in Zeeuw-Vlaanderen en in België één van de grootste waterrampen. Hierdoor schoten allerlei initiatieven uit de grond om deze geteisterden te helpen. Wachtebeke bleef ook niet ten achter. De opbrengst van een toneelavond door Milac te St.-Kruis, Winkel werd verdeeld tussen het fonds van de geteisterde en Milac Wachtebeke. Met samengebundelde krachten werden omhalingen gedaan op onze gemeente voor het rampenfonds. In geld werd er toen 34500 frank opgehaald. Ook werd meer dan 100 ton voedsel opgehaald.

VOETBAL 1949 - 1950

STAANDE L-R: ALBERT MARQUENIE - ANDRE DE LANGHE - RAYMONDS DE CRITS - JULIEN L'ECLUSE - MICHEL WILLEMS - ARMAND COPPENS - RENE ROETS - OSCAR DE QUICK - HONERE DE LETTER

ZITTEND L-R: ROGER DE WAELE - JOZEF VAN DEN HENDE - LEONCE DE BRUYCKER - MICHEL MARQUENIE - ETIENNE COPPENS

*De Letter Gerard en De Letter Hubert
in het dorp van Wachtebeke*

- Op sportiefvlak was er ook het één en ander te vermelden: M. Celie was tweede in een cross van 200 man. Koning voetbal vierde ook feest te Wachtebeke. De toemalige club „F.C. Eendracht Wachtebeke” had in de competitie van 1952-53 reeds de volgende uitslagen behaald:

Wachtebeke - Mariakerke	1 - 3
Aalter - Wachtebeke	1 - 3
Wachtebeke - Lovendegem	4 - 0
Melda - Wachtebeke	2 - 3
Wachtebeke - Knesselare	8 - 2
Kaprijke - Wachtebeke	2 - 2
Wippelgem - Wachtebeke	4 - 1
Wachtebeke - Sleidinge	2 - 4
Wondelgem - Wachtebeke	1 - 6
Wachtebeke - Eeklo	3 - 2
Waarschoot - Wachtebeke	3 - 0
Zelzate - Wachtebeke	0 - 4

Terug ronde

Mariakerke - Wachtebeke	3 - 1
Wachtebeke - Melde	3 - 0
Knesselare - Wachtebeke	6 - 5

Wachtebeke - Aalter

1 - 0

De Stand van het klassement:

Wippelgem	17	14	1	2	79	19	30
S.K. Eeklo	16	11	1	4	55	20	26
Kaprijke	17	9	5	3	39	29	21
Wachtebeke	16	9	5	1	48	35	19

Om extra geld in het laadje te krijgen ten voordele van F.C. Wachtebeke werd op 27 februari een sportfilmavond gegeven. Op het programma stonden: Wielrennen: omloop „Het Volk”, Vijf Bergenprijs, Dwars door België, Parijs-Brussel, De Waalse Pijl, Wereldkampioenschap te Luxemburg. Voetbal: België-Holland, België-Italië. Boksen - motorsport en duivensport.

Nog een sportgebeuren had plaats wanneer de koninklijke harmonie „De Eendracht” een optreden had tijdens de Antwerpse zesdaagse op 13 februari 1953. Met een grote autocas van Selecta werden muzikanten en sportliefhebbers, in zover zij er nog bij konden, naar Antwerpen gevoerd.

De werking van de B.J.B., boeren jeugd bond, wordt hier ook even uit de doekjes gedaan. Deze beweging die zijn

Wachtebeekse formate op ruitersstornooi

oorsprong vond in het landbouwmilieu bloeide als nooit tevoren. Men had in 1953 vierenvijftig leden. Zij droegen ook hun steentje bij tot het rampenfonds. Dit resulteerde in 111 ton voederbieten, 5700 kg. rapen, 6200 kg. aardappelen en 4900 kg. stro. Al deze goederen werden door plaatselijke tractor- en kamionbezitters vervoerd naar Kieldrecht waar 550 dieren waren samengebracht uit het overstroomde Kallo.

Gegevens jaargang 1 nummer 2

– Niet minder dan 46 inwoners-militianen van onze gemeente krijgen bericht over het wel en wee op onze gemeente. In de Langeleedse bossen zou er een arend geschoten zijn met een vleugelslag van 2,15 m.!!!! Er werd een bericht opgevangen te Wachtebeke dat men te Brussel onderhandelt om de Langeleedse vaart te vullen en er een autostrade te leggen van Terneuzen via Gent naar Rijsel.

– Een lijvig verslag over de voetbalwedstrijd Wachtebeke - Wippelgem, leider in de competitie, op 15 maart 1953 luidt als volgt:

Onder grote belangstelling bracht scheidsrechter Vernimmen de ploegen tussen de lijnen. Wippelgem won de toss en verkoos het windvoordeel. De eerste

uitval ging uit van de lokale ploeg en kon slechts kansrijk door een bezoekende back geweerd worden wanneer de keeper reeds verslagen was. Wachtebeke bleef in de aanval en, de spanning steeg ten top. Geleidelijk kwam Wippelgem onder doem en kon met behulp van de wind enkele gevaarlijke aanvallen uitlokken. De bezoekers legden een lichte weldmeerderheid aan den dag en dwongen verscheidene hoekschoppen af. Telkens zonder resultaat. De verdediging speelde subliem en gaf geen duimbreed toe. Wachtebeke liet zich door de reputatie van haar tegenstrever niet imponeren en zou op haar beurt, dank zij een reeks gevatte combinaties de bezoekende doelman tot kordaat ingrijpen dwingen. De lokalen streden met een ware regeltucht en zagen rond het half uur hun pogingen bekroond met een mooi doelpunt van De Craene K. op pas van Marquenie M. Door dit succes aangemoedigd won de ploeg aan zelfvertrouwen en zou de verdediging met kapitein De Lange A. in topvorm de toestand beheersen. Niettegenstaande dat rond de 35 ste. minuut Coppens A. gekwetst werd bleef Wachtebeke het hoofd bieden aan de bezoekers en zou met 1-0 voorsprong naar de kleedkamers trekken. Aanstonds na de koffie hernam dezelfde atmosfeer van spanning tot plots De Meyer R. gezwind naar voren kwam, gemeten voorzette aan

Maurice Van Kerkhove krijgt felicitaties in de Ronde van Zuid-Slavië

de gekwetste Coppens en deze onberispelijk de bal aan De Meyer terugspeelde welke oordeelkundig voor de doelmond plaatste, toen zorgde Marquenie M. voor een tweede treffer. Wanneer niemand er zich aan verwachtte lukte de bezoekers een tegenpunt. Iets wat ze voor het geleverde spel wel verdiend hadden. Met Wachtebeke in de aanval floot de scheidsrechter het einde van deze felbetwiste sportieve match tegen kandidaat-kampioenen. Onder luid applaus verlieten de lokale spelers het terrein. Zij hadden het verdiend! De ploeg, maar vooral de ganse verdediging had deze overwinning behaald. De ploeg bestond uit de volgende spelers: L'Ecluse - Misseghers G. - De Lange A. - Coppens A. - De Beule M. - De Meyer R. - De Vetter A. - Bontinck V. - Batselier R. - De Craene K. - Marquenie M.

Gegevens jaargang 1 nummer 3:

Het sportgebeuren op onze gemeente stond toen zeer hoog aangescheven en sprak iedereen aan. Een diversiteit van sport was er ook. Onze voetbalploeg hoeven wij U niet meer voor te stellen. Een andere sport was de ruitersport. Dat was de sport voor de boerenjeugd. Ruiternooien kwamen verschillende malen voor in één seizoen. Wachtebeke mocht bogen op enkele goede ruiters en in groepsverband haalde zij op het ruiternooi te Destelbergen de tweede plaats na Wichelen. Individueel vielen vier Wachtebeekse ruiters in de prijzen. Veel tijd tot rusten had men niet want veertiendagenlater moest men weer present zijn te Stekene.

De wielersport op onze gemeente lokt ook veel volk naar de kermiskoersen. Men betreurt dat in 1953 de meeste lokale renners onder de wapens zijn geroepen. Alles moet nu waarschijnlijk op wieltjes bollen in het leger. Alleen Maurice Van Kerckhove verdedigde de eer van de Wachtebeekse wielrennerij. Hij eindigde 25ste in de ronde van België voor liefhebbers. Alleen tegenslagen en de „helpersrol” beletten hem een mooiere ereplaats te bezetten. Een andere man die in Wachtebeke gevold werd in zijn wielersport was Maurice Meyt uit Zaffelare. Tijdens een bergrit in de ronde van België reed hij 150 km in de aanval en werd maar in het zicht van de eindmeet gegrepen door het peleton. Dit leverde hem een selectie voor de ronde van Frankrijk op.

Bij het leger wordt men opgeroepen en dat ondervonden ook: K Van Gavere, H. De Maeschalk, Jerome Verhegge, Robert Verhust, Romain De Grave, G. Staelens, A. Van Rompu, A. Van Himme, Jozef Criel, Gustaaf De pau en René Van Hijfte. Men zwaait ook af bij het leger en dit viel de volgende piotten te beurt: Georges De Mey, Cesar David, Gilbert David, Roger Rottier, Van Hoecke Gilbert.

De K.A.J. tracht ook de konditie hoog te houden door te voet te gaan bewegen naar Oostakker-Lourdes.

Gegevens jaargang 1 nummer 4:

De sport blijft één van de hoogtepunten. Onze ruiters springen er op los. Men behaalt de eerste prijs in de lichte klasse met een groep van acht ruiters. Individueel behalen Gerard De Letter een gouden medaille en Willy De Keyzer een zilveren medaille.

Maurice Van Kerckhove start na de ronde van België in de ronde van Limburg. In deze rittenkoers wordt hij in de eindstand 10de. Met de forme van de dag startte op kermismaandag een twintigtal renners in de traditionele koers. Het plaatselijk idool samen met Gentiel Saelens en Vanderlinden gingen samen de laatste plaatselijke ronden in. Na de eerste kleine ronde kwam Maurice Van Kerckhove alleen door met een voorsprong van 30 seconden op zijn companen. Zou hij winnen? Dit was de vraag. Ja hij was met de goede benen uit de ronden gekomen en won met vijf minuten voorsprong op zijn naaste achtervolgers. De geestdrift van de Wachtebeekse bevolking was alleen te verzachten met een goede teug bier. Maurice ging door op zijn elan en werd achste te St. Niklaas en te Aalst won hij met 2 minuten 30 sec; op alle plaatselijke favorieten.

Een zangfeest in Brussel dat zou wat worden. Met dertig man waren zij ingeschreven om hun Nederlandstalige liederen ten ore te brengen in Brussel. Hoe is het mogelijk en het is waar het zangfeest op 14 juli te Brussel werd verboden. Een morele desillusie en een financiële aderlating zou het worden als er niets in de plaats kwam. Alle voorbereidingen waren reeds getroffen voor de uitstap naar dit zangfeest. Er werd dan maar geopteerd voor een uitstap naar onze nationale luchthaven. Zien was mooi maar vliegen nog mooier en zo lieten er zich 9 stoere Wachtebenaars inschrijven voor een vlucht van 30 minuten. Zij hadden werkelijk (buiten) gevlogen. De verdere uitstap naar Tervuren viel letterlijk in het water

Maurice Van Kerckhove als jonge wielrenner

en een dans in „De Dierentuin” bij Wachtebekaer Staelens zette toch nog een verwaterde dag recht. Dit jaar heeft op telefoongebied een vergelijk met veertig jaar geleden. Toen vernaderden de telefoon nummers van drie cijfers naar zes cijfers. In 1993 veranderde ons telefoonnummer van zes cijfers naar zeven cijfers.

Afzwaaien blijft een zaak die maandelijks terug keert. De gelukkigen zijn nu: Roger De Smet, Rene Stevens, Julien Heirwegh, O. Van Kwikkelberghe, Georges Swartelé, Gerard Van Assel en Michel De Bruyne. Raymond De Mul, een militair waarvan men het spoor bijster was meldde zich vanuit Korea.

Gegevens jaargang 1 nummer 5 en 6:

- Men trach andermaal 3 Wachtebekenaren een opleiding te geven om ons landeken te helpen verdedigen: Michel Fermont, Valeer De Vylder en Michel De Bruyne. Zij die terug keerden naar het burgerlijk leven zijn de volgende: Van Den Steene, Fons Creve, Gerome Steel, Luciaan De Letter, Gaston Verswalm en De Vleeschouwer.
- Het sportgebeuren overheerst ook nu het nieuws uit onze gemeente. Maurits Van Kerkhove reeds de achtdaagse rittenwedstrijd, de ronde van Zuid-Slavië.

Hij was de eerste Belg in de uitslag op de derde plaats. Een mechanisch defekt in een zware bergrit waarin hij verschillende minuten vooroplag hield hem van de eindzege. Op de lokale koers op de wijk Langelede won hij met voorsprong. In amper veertien dagen had hij viermaal de zegenbloemen mogen ontvangen. Veertien dagen later spurte Maurice zijn compaan Odiel Vander Linden uit het wiel op Overslag. De voetbalploeg, „FC Eendracht” was ook reeds aan de kompetie begonnen en speelde er de pannen van het dak op Potterhoek. Winst tegen Waarschoot en Kaprijke thuis en tegen Sleidinge op verplaatsing stak menig supporter een hart onder de riem met de hoop op de verdere kompititie.

Gegevens jaargang 1 nummers 7 en 8:

- Het toneelgebeuren op onze gemeente lokt andermaal veel volk naar de zaal van de gezusters Bracke. Het eerste stuk, gespeeld op 18 oktober door de „Vereniging Zonder Naam” was de „Benzinekonig”. Een slapende nest wesp en op de theater werd wakker onder de warmte van de lampen en zorgde voor wat tumult tijdens de uitvoering van het toneelspel. De tweede toneelavond had plaats op 15 november en werd gespeeld door een toneelgroep uit Torhout. De

Winnaar Van Kerkhove
Langelede 1953. Links: Leon De Bruyne door naast oud secretaris Buysse
Man naast de winnaar BWB-afgevaardigde Albert Dhont

plaatselijke B.J.B meisjes speelden op 29 november een stuk over de kristenvervolging „Catacomben-trots”.

Voor het sportnieuws verplaatsen wij ons terug naar Pottershoek. Voetbalminend Wachtebeke dacht dat er aan de zegenreeks van „FC Eendracht” geen einde kon komen. Na vier opeenvolgende overwinningen kwam men dra met de voeten op de vaste grond te staan. Zomergem, de nieuweling in de reeks, betrad de heilige grond te Wachtebeke en gaf de plaatselijke ploeg een pandoering van 1 - 3. Gemiste penaltiys en scheidrechterlijke beslissingen zouden aan de grondslag hebben gelegen van het verlies. De volgende week herpakte men zich te Knesselare met een 4-2 overwinning. Op Wondelgem, een week later, werd de positieve uitslag van 1-2 in de laatste tien minuten nog verspeeld in een 2-4 nederlaag. Deze opdoffer zal men nog enkele weken meedragen in de uitslagen. Te Wippelgem werd verloren met 4-1 en op eigen veld kon men met onze bureu uit Zelzate maar tot een 2-2 uitslag komen.

Al wie valabel was moest onder de wapens, zoals men dat pleegde te noemen. Op 1 december 1953 moesten ook

Cyriel Rijckaert, Albert Willems, Raymond Van Himme, Edmond Criel, Roger Migom, René De Smet, Marcel Vervaeet en Hilaire Alexander hun woonstede verlaten om hun militaire dienst te beginnen.

Door deze blik in het verleden, zien wij dat de jeugd- en sportbewegingen aan de basis lagen van het kulturele ontspanningsleven. Over politieke beslommeringen vinden wij geen enkel gegeven. Wij weten niet of er één van onze lezers weet waar bij de twee voornoemde kranten uit Zelzate, in één of ander archief, zouden kunnen terugvinden. Deze kranten bespeelde meestal de politiek snaar van de gemeenten. Wij hebben ook nog een vraag of en niemand is die een plakboek heeft bijgehouden over één af andere sportman of sportploeg van onze gemeente. Wij zouden dan onder de rebriek „De Sport op onze gemeente” een bijdrage kunnen leveren om deze dokumenten en gegevens te verspreiden.

In ons volgend tijdschrift gaan wij even de hedendaagse voetbalploeg van onze gemeente doorlichten. Ook zij verdienen de aandacht van allen en brengen een sportieve nood op onze gemeente.

P. HESTERS

JULIANUS JOSEPHUS PERSIJN 1878 - 1933

Voor oudere mensen uit onze gemeente, die hier hun levenswandel nog beleven kan het gebeuren dat de naam „Jules Persijn” toch een vaag beeld oproept.

Doch de meeste inwoners zijn met die naam vertrouwd omdat het dorpsplein, na herinrichting, de naam kreeg van „Dr. J. Persynplein”.

Naar aaleiding van de herdenking van het overlijden van Jules Persijn, 60 jaar geleden, willen wij deze persoon even nader introduceren bij onze bevolking. Voor zover wij hebben nagegaan ligt de oorsprong van deze familie in de gemeente Oostakker. Een van zijn voorouders, Jacobus, werd op 2 november 1707 geboren in deze gemeente. Na zijn huwelijk vestigde hij zich te Destelbergen waar de volgende voorouder, Judocus, geboren werd op 12 februari 1748.

Het is deze voorouder die in 1775 huwt te Wachtebeke met Aldegonda Van Acker. Zij zullen de stamouders zijn van alle personen met de naam Persijn op onze gemeente tot in de jaren vijftig.

Achtereenvolgens hebben wij, Pieter Persijn (1775-1837), Emanuel Persijn (1806-1863) en tot slot de vader van Jules Persijn Leo Persijn (1839-1902).

Leo Persijn huwt te Wachtebeke op 9 januari 1878, zijnde zijn negenendertigste verjaardag, met Sophia Van Den Hende. Zij is de dertien jaar jongere dochter van gemeenteraadslid Dominicus Van Den Hende.

Op 20 april 1878 wordt Julianus Josephus Persijn gebo-

ren als eerste kind uit dit huwelijk. Later zouden nog drie kinderen volgen. Het geboortehuis was het „t Kasteleken”. Dit huis werd zo in de volksmond genoemd. Het was een groot omweld herenhuis dat stond op het huidige plein voor de rijkswacht te Wachtebeke. Men had in dat landbouwersgezin niet alleen verstand van boeren en zaken ook de literatuur stond daar hoog aangeschreven. Zijn vader bezat een bibliotheek. Jules Persijn groeide op tussen en met de boeken. Zijn eerste woorden leerde hij schrijven op de Wachtebeekse schoolbanken en zijn jeugd bracht hij door in de Stationsstraat. In het woonhuis is nu een gedenkplaat aangebracht ter gelegenheid van de herdenking van de honderste verjaardag van de geboorte van Prof. Dr. Jules Persijn.

Het rijk gevulde leven van deze bekende Wachtebekenaar hier volledig neerpennen is een onbegonnen zaak. Hiervoor verwijzen wij naar het jaarboek 1978 van de heemkundige kring „Oud Wachtebeke”. Enkele zaken willen wij hier toch vermelden. Zijn humaniora studies deed hij te Lokeren en te Eeklo. Het inzicht priester te worden deed hem 2 jaar in Rome verblijven voor studies. Tot andere gedachten gekomen liet hij zich als student inschrijven aan de Leuvense universiteit voor de studie der letteren. Onder zijn vrienden waren er verschillende die later leidinggevende figuren geworden zijn in ons land.

In 1902 studeerde hij af en werd ambtenaar bij het

ministerie. Hij werd medewerker aan het literair maandblad „Dietse Warande”. Hier begon zijn loopbaan als schrijver-criticus. In 1906 huwde de toenmalige Jules Persijn met één van zijn studentinnen Laura Bloquaux. Uit dit gezin zouden 13 kinderen geboren worden. De jonge vrouw zou zich ontpoppen als een kunstenares, zij schilderde, en als opvoedster voor een groot gezin. Haar man kreeg toen de redactie van het tijdschrift „Dietse Warande” toegeschoven zodat diens literaire impulsen nu pas ten volle tot bloei kwamen. Na vele omzwervingen, Nederland, Engeland enz., vestigde het gezin zich te Broechem in de provincie Antwerpen. Zijn werk en zijn drang naar recht en rechtvaardigheid vergde veel van

zijn krachten. Zijn streven naar de perfectie ondermijnde zijn gezondheid. Op 10 oktober 1933 kwam het droeve bericht dat Prof. Dr. J. Persijn was overleden. Hij was tot het menselijke uiterste gegaan en had zijn eigen nooit ontzien.

Aangaande zijn leven en zijn werk wordt in het kader van de week van de bibliotheek hier op onze gemeente een tentoonstelling opgezet. Verschillende foto's, krantenknipsels en handschriften zullen aanwezig zijn. Dit alles gebeurd in samenwerking met de familie Persijn die nog altijd contact onderhoud met inwoners van onze gemeente.

P. HESTERS

O Altitudo divitiarum sapientiae et scientiae
Deil ROM. XI 33.

Heer ons hart dat hem zoo liefhad, breekt. Maar
wij aanbidden uw goddelijk raadsbesluit. Fiat.

+

BIJF in uwe gebeden indachtig
de ziel van Mijnheer

DOKTER JULIUS PERSIJN

Echtgenoot van Mevrouw **Laura Bloquaux**

HOOGLEERAAR

Lid van den Bond van 't Heilig Hart

geboren te *Wachtebeke*, den 20 April 1878
en zachtjes in den Heer ontslapen te *Broechem*
den 10 Oktober 1933.

« Weer draagt de Octobermaand veel schoonheid
van onze Vlaamsche aarde naar den Hemel. »

« Nu staat gij daar voor 't aanschijn van den
Vader, en elken dag opnieuw toont gij Hem het
volk, waaruit Hij u liet geboren worden en dat door
u bemind werd als niet één. (Gedenkdagen).

« Schoonheid is God en Dien zullen we eerst
hierna maals begrijpen en genieten. »

(Aesthetische Verantwoordingen)

« Wij schouwen naar omhoog waar gij nu jubelt
met Newman en Vliebergh in die oneindigheid van
stralen en zangen ter eere van den Vader en den
Zoon en den H. Geest. » (Gedenkdagen)

« Mijn goede vrouw, wat gij steeds voor mij en voor
ons kinderen waart dat bewaart men in zijn hart
en men dankt onze Lieve Heer. (Gedenkboek)

« Mijn dertien lieve kinderen, God alleen weet
hoe nauw gij mij allen aan 't harte laagt; ik blijf
voor U zorgen en van U houden, ginder hoog.

Priesters van mijne familie, denkt aan mij wan-
neer gij staat aan 's Heeren altaar.

Mijn vele vrienden in strijd en studie, blijft me
trouw door 'n warm gebed.

Genadige Jezus, geef hem de eeuwige rust.
(Gebed met afflaat)

herdenkingstentoonstelling

JULES

23 - 31 oktober, 14 - 16u.

gemeenteraadszaal

dorp 61, Wachtebeke

PERSYN

week o.b. 1993

verantw. uitg. J. DE LAENDER, dorp 54, Wachtebeke. Vrij van zegel, art. 198.7

UITSTAP NAAR HET VERLEDEN

Kinderen houden vaak niet erg van geschiedenis... Veel-
eer kijken zij in de toekomst: T.V., radio en video
blikken steeds vooruit naar iets nieuws, groters of
vluggers. Science-fiction, nintendo, allerlei reclame-
boodschappen en zo veel meer, spreken duidelijker beter
aan dan Napoleon, het drieslagstelsel of Romeinse
heirwegen.

Tijdens de geschiedenislessen in mijn vijfde en zesde
leerjaar wordt jaarlijks gesproken over kinderarbeid,
strengere scholen, ... Hierin herkennen de leerlingen
zich wel gemakkelijk; verhalen over de aangebonden
ezelsoren, lijfstraffen en het ezelsbankje gaan er dan ook
als zoete koek in.

Al vlug bekruipt me dan het gevoel om de leerlingen
eens echt zo'n classesfeer te laten opsnuiwen. Eerst
trachtte ik de leerlingen in de „sfeer” te brengen door
tijdens de geschiedenisles met een grijze stofjas en een
glimmende linaal de les te geven en hier en daar eens „in
te grijpen”...

En ja, het sprak de leerlingen erg aan: Fabio Wuytack
(5de leerjaar) is zo entoesiast dat hij zijn ma, Leen Van
Rentergem, laat vragen om het één jaar later (in het 6de
leerjaar) nog eens te „spelen”.

Leen geeft me bovendien als tip eens aan te kloppen bij
de Heemkundige Kring. Samen met Maurice Buyle ga ik
het klaslokaal bekijken: aantrekkelijk, dit wordt wel iets.
Nadat een aantal „heemkundige vrijwilligers” het lokaal
nog eens een extra opruimbeurt gegeven hebben is het op
dinsdag 22 juni 1993 zover: De derde graadklas van de
basisschool te Overslag verplaatst zich voor één namid-
dag in tijd en ruimte.

Hoe het is ofgelopen? Enig en voor de kinderen mogelijks
interessanter dan alle geschiedenislessen samen (hoe-

wel...)! Voor een echt en geloofwaardig oordeel neem ik
liever een aantal zinnen uit de stelwerken van de leerlin-
gen over:

- „...„Je werd er aangesproken met je familienaam:
soms wel raar!” (Diana)
- „...„Als we een fout lazen dan kwam de meester met
een ijzeren linaal af en dan hielden we ons al vast.”
(Ellen)
- „...„We zaten met 2 of 3 in de kleine bankjes. Het was
dan moeilijk om te schrijven.” (Cindy)
- „...„Ik zou er wel voor één dag naar school willen gaan
maar niet voor altijd.” (Peter en Andy)
- „...„Op de speelplaats waren het heel harde stenen!”
(Ellen)
- „...„Toen kregen wij allemaal aardrijkskunde: we
moesten zeggen welke kleur de provincie had, maar
op die oude kaarten zag je de kleur bijna niet meer!”
(Veronique)
- „...„Naar het toilet hoefde niemand, want er groeide
onkruid tussen de tegels.” (Diana)

Tot slot: ons bezoek was een echte meevaller en tegelijk
een aanrader voor andere lagere schoolklassen. Dank
aan de Heemkundige Kring voor hun medewerking en
voorbereidingen op ons bezoek. Voor de volgende keer
hoop ik in het oude klasje op assistentie van een „echte”
oude(re) onderwijzer. Wie voelt zich nog voor één keer
geroepen? Aarzel niet, want ook de jeugd van tegen-
woordig blijft nog heel leuk om mee te werken!

Lieven DE LANGHE

COLLOQUIUM „HEEMKUNDE EN TOERISME” EN INTERNATIONALE HEEMKUNDIGE MARKT

Op zaterdag 6 november houdt de Oudheidkundige Kring „De Vier Ambachten” ter gelegenheid van haar 65-jarige bestaan een colloquium in „de Halle” te Axel. In navolging van het in 1988 gehouden eerste colloquium, begint dit tweede colloquium om 14.00 uur en duurt tot circa 16.30 uur.

Programma:

14.00 uur Opening door burgemeester J. de Graaf van Axel

- drs. G.L.C.M. de Kok, gedeputeerde van de provincie Zeeland over „De rol van de provincie”.
- drs. A. de Klerk, sociaal-geograaf over „Het Zeeuwse cultuurlandschap: van decor naar doel van toerisme”.

circa 15.00 uur muzikaal intermezzo door „Trio Animato” (Terneuzen”.

- mevr. T. Maanhout van het Zeeuws-Vlaams Bureau voor Toerisme over „De praktijk van alle dag dicht bij huis”.
- dhr. E.L.M.O. Schepens, (Vlaanderen) over de „Samenwerking heemkunde en VVV's, een utopie?”.

circa 14.45 uur muzikaal intermezzo „Trio Animato”.

- drs. J. Lockefefer, voorzitter Oudheidkundige Kring „De Vier Ambachten” over „Hulst, ontmoetingsplaats van heemkunde en toerisme”.

Na afloop kan er nog gezellig worden nagepraat in de bar en het restaurant van „De Halle”.

Op diezelfde dag vindt vanaf 's morgens een internationale heemkundige markt plaats, welke georganiseerd wordt door de „Stichting Regionale Geschiedbeoefening Zeeland”. Hieraan kunnen heemkundige verenigingen uit Zeeland en Vlaanderen deelnemen en alle verenigingen die met de heemkunde rechtstreeks of indirect te maken hebben. Zij kunnen hun activiteiten, publicaties e.d. aan het publiek tonen, onderlinge contacten leggen of de wederzijdse banden verstevigen. Voor nadere inlichtingen en aanmeldingen gelieve men zich te wenden tot dhr. L. Priester, Rijksarchief in Zeeland, St. Pieterstraat 38, Middelburg (01180-38920) of tot dhr. H. van Royen, Vooruitgangstraat 39, 9220 Hamme (VL), 052/4676235 of A. de Kraker, Gerbrandylaan 8, 4571 TW Axel, 01155-64133.

INHOUDSTABEL

Voorblad : Luchtfoto in kleur van Wachtebeke center J. Semey RUG

Woord van de voorzitter - safarkensmarkt	C. David	p. 33
Herdenking „Keure van de Vier Ambachten”	C. David	p. 34
En toen viel de bom	P. Hesters	p. 36
Wachtebeke veertig jaar geleden	P. Hesters	p. 38
Voetbal 1949 - 1950		p. 39
Julianus Josephus Persijn 1878 - 1933	P. Hesters	p. 44
Uitstap naar het verleden	Lieven De Langhe	p. 47
Colloquium „Heemkunde en Toerisme” en Internationale Heemkundige Markt		p. 48

HEEMKUNDIGE KRING «OUD WACHTEBEKE»

Carte figurative van de prochie Wachtebeke
gedelineert en ghemaeckt by my onderscreven ghe-
sworne Landmeter reiderende binnen Wachtebeke, naer
de waerachtighe ghelegenheden ten verzoock van Ewre
Heere Theodoor van Abdy van St. Petrus nevens Gheert,
omme te verdueren in Sijne Burch als Kanselier, J'gheens
den Grave van Valou verweerde, de selve Carte ghelegent
in conformiteit van contracte in date 21. Maye 1278
aenghgaen tusschen den Clauwere van de Bylsche,
den Pfarochier van St. Petrus Clauwere by Ghent en
Jozef Steven van Loeghem my Licentiate desen 14
novembere 1618. D'ijdelsteck Ewre was anterteckent
P. De Vos met parlycke

Waer van afschrift
Gent 21 maart 1768
Wachtebeke
71 van de veldt

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdragen.

Verantwoordelijke uitgever:

Paul Hesters, Stationsstraat 165, 9185 Wachtebeke, Tel. (09) 345 04 63

WOORD VAN DE VOORZITTER

Uit zeer bevoegde bron heb ik vernomen dat het "Wabeeks" daar niet bij was, en daar moeten wij dringend iets aan doen.

Waarde Heemvrienden.

Bij de laatste editie van de nu al 20e jaargang van ons drie-maandelijks blad hoort een overzicht van het verleden en zeker een blik in de toekomst. Begonnen als een pover gestencild blaadje, bijgeschreven onder verantwoordelijkheid van Gilbert Lanckriet kwam bij de 5e jaargang de eerste face-lift met de komst van het fotokopiëer-apparaat. Mogelijkheden van inlassing van foto's en een veel grotere kwaliteit van de teksten gaven het blad een zeker allure. Bij de 9e jaargang nam Paul Hesters de verantwoordelijkheid voor de uitgave ter harte. Zijn onuitputtelijk schrijverstalent is sindsdien legendarisch geworden. Onder druk van het steeds stijgend aantal leden werd de kopiëertechniek verlaten en werd beroep gedaan op de drukker van het jaarboek "Nevelland". Toen Paul zich ook nog in de computertechnologie begon te verdiepen was het hek helemaal van de dam. Het is thans zo ver gekomen dat elk van onze schrijvers een computer heeft om de teksten op een "disk" te zetten die in de drukkerij rechtstreeks drukklare teksten aflevert. Geen drukproef of verbeterwerk achteraf meer dus. Mede door de prachtige kleurendruk van de kaft mag ons drie-maandelijks blad zeker tot het beste gerekend worden wat door de Heemkringen wordt aangeboden. Een lichte paniek maakte zich dan ook meester van het bestuur toen Paul Hesters onlangs te kennen gaf de redactie van het blad niet langer meer voor zijn rekening te kunnen nemen. Gelukkig kon de zaak opgelost worden door de belofte van een grotere inbreng van de andere bestuursleden. Vanaf volgend jaar zou het blad er dus lichtelijk anders moeten uitzien, met enkele vaste rubrieken en gevarieerde schrijversploeg. Door de absurde interpretatie van de wet op de privacy kunnen wij geen gegevens meer krijgen voor de rubriek van de burgerlijke stand. Als vervangende vaste rubriek starten wij met "Hier spreekt men Wabeeks". Gesterkt door de hetze rond het Nederlands in het Europees leger en -merkenbureau menen wij op onze beurt de nek te moeten uitsteken voor het Wachtebeeks dat van langs om meer in de verdrukking komt. Wij konden daarvoor beroep doen op de immense

"En zij begonnen in vreemde talen te spreken"

Handelingen 2 Vers 4

woorden- en uitdrukkingenlijst van Wies Creve, die al jaren ijverig ieder typisch Wachtebeeks woord noteert. Het wordt beslist leuke lectuur. Ook de tweede wereldoorlog moet stof leveren voor heel wat verhalen. Bedoeling is de oorlogsgeschiedenis zoals die door onze Wachtebeekse medeburgers werd beleefd, op papier te zetten. Een voorsmaakje hiervan kreeg U reeds in de verhalen over de vliegende bommen. Wie zijn verhaal over deze makabere tijd dus kwijt wil, zowel schriftelijk als mondeling, is méér dan welkom bij onze redakteurs. Waar Guy Hoebeke destijds met zijn geschiedenis van de eerste wereldoorlog vrijelijk alles kon uitdiepen, beseffen wij met de recente geschiedenis ietwat voorzichtiger te moeten omgaan. Wij willen er zorgvuldig over waken niemand tegen de schenen te schoppen of oude vetes op te rakelen. Een ander onderwerp dat wij in iedere editie willen opnemen is "Dit schreef men 40 jaar geleden". Het probleem is echter dat het napluizen van de landelijke kranten naar het schaarse plaatselijk nieuws een veel te zware klus is. Streekgebonden weekbladen zijn hiervoor eerder aangewezen. Tot nu toe beschikken wij enkel over het archief van "Het Vrije Noorden". Streng niet-politiekgebonden kunnen wij het ons echter niet veroorloven uit één bron te putten. Wij zoeken dus nog naar "Het Noorderlicht" en "De Moerbekenaar" uit de vijftiger jaren, zodat wij de belangrijkste feiten uit het verleden van uit alle hoeken kunnen belichten. Ten slotte willen wij ook een plaatsje inruimen voor de Vier Ambachten regio. De festiviteiten en het boek over de Vier Ambachten hebben vele grensoverschrijdende vriendschappen gesmeed. In de eerste plaats de Heemkringen willen deze lotsverbondenheid niet laten verloren gaan. Wij hebben daarom besloten in onze tijdschriften een vermelding te brengen van wat in de diverse heemkringen aan de hand is en welke onderwerpen in de vele geschriften behandeld worden. Méér dan reden genoeg dus om de volgende twintig jaar met goede moed aan te vatten. U denkt wellicht aan het Wabeeks gezegde "We zamme zien zej den blenden in hij gink bij lichten noar huis". Overtuigd dat wij het redden is in elk geval

De Voorzitter Cesar DAVID die traditiegetrouw op de eerste zondag van het jaar in ons praatcafé DEN DHUST trakteert op "DOTS".

IN MEMORIAM Oscar GALENS

Op 7 december 1993 overleed op 88 jarige leeftijd "Meester" GALENS. Geboren te Astene op 21.10.1905 studeerde hij in 1925 af als onderwijzer aan de Normaal-school te Oostakker, samen met o.a. Inspecteur Jos De Cock een vriend voor het leven waarmee hij later in Wachtebeke nog heel wat leuke dingen zou beleven. Toen reeds was hij befaamd voor zijn tekentalent. Bij de uitgave van zijn rekenboeken "Zeker en vaardig" in 1937 was Inspecteur De Cock dan ook wat blij zijn boeken door zijn vriend Oscar te kunnen laten illustreren. Na in diverse scholen als tijdelijke te zijn aangesteld werd Oscar Galens begin de jaren dertig vast benoemd aan de gemeentelijke jongensschool te Wachtebeke. Ik ervoer hem als leraar van het 1e en 2e studiejaar in 1937- 1938. Het was toen gebruikelijk dat Meester Galens en Juffrouw Marie Scheire om beurten het eerste leerjaar voor hun rekening namen. Uit deze tijd herinner ik mij nog zijn teken- en zangtalent, en zijn vlotte plezierige manier van lesgeven. In die tijd keken wij nog met een grenzeloos ontzag op naar de meester als alwetende gestrenghe heerser. Hij wist ons, kleine prutsen, echter op ons gemak te stellen, zij het dan met de nodige gestrengheid om de aandacht bij de lessen te houden. Legendarisch was de manier waarop hij zijn regel haarfijn juist vòòr U op de lessenaar kon mikken als je al eens half ingedommeld van andere dingen zat te dromen. Honderden Wachtebekenaren zullen bij dit verscheiden ongetwijfeld met een zekere vertedering terugdenken aan hun eerste schooljaren bij Meester Galens. Verknocht als hij was aan de gemeentelijke jongensschool heeft hij er zijn beste krachten aan gewijd tot hij op pensioen gesteld werd. Het laatste jaar nog heeft hij er het ambt van hoofdonderwijzer bekleed. Niet dat hij hiervoor kandidaat was, integendeel. Om een eind te maken aan het getwist tussen de verschillende evenwaardige kandidaten om de opvolging van Hoofdonderwijzer Casneuf heeft Meester Galens op verzoek van het schepencollege tenslotte toch de opvolgingstaak op zich genomen. 'n Jaar nadien is hij dan op welverdiende rust gegaan, in de geborgenheid van zijn gezin met vrouw en dochters. Geborgenheid inderdaad, tot verwondering van velen die hadden gehoopt dat hij, eens gepensionneerd, zich met volle overgave in het plaatselijk kultuurleven zou engageren. Hij echter was van oordeel dat de tijd aangebroken was om aan zichzelf en aan zijn hobby's te denken. Vissen, kaarten en biljarten werden zijn geliefkoosd tijdverdrijf, en wandelen of winkelen bij voorkeur in het gezelschap van zijn beide identieke tweelingdochters. Zo zou zijn vredige oude dag zich in de tijd verlengen tot de befaamde Samanavonden in 1984. Als spilfiguur van deze grandioze herdenking werd hij er tijdens de

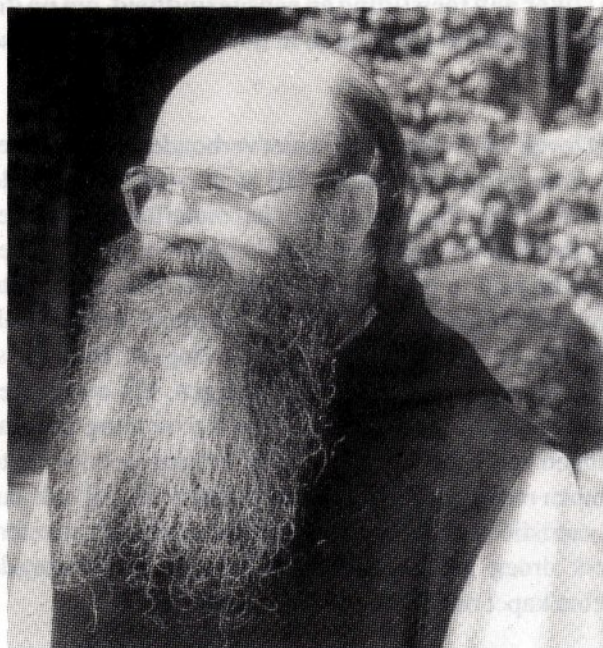
eerste voorstelling terecht gehuldigd samen met de nog 3 andere overlevenden van de Lachende Kamielkes. Deze herinnering aan het verleden deed in hem de vonk van dichter terug ontbranden. Tot onze grote vreugde bood hij spontaan zijn medewerking aan om ons 3-maandelijks blad te verluchten met zijn verhalen en gedichten. Reden te over dus om ons volgend blad bijna volledig te wijden aan zijn oeuvre. Er is trouwens genoeg stof om over hem ettelijke bladzijden te vullen. Te beginnen met zijn toneelregies voor tal van verenigingen en vooral van zijn bijdrage aan de bonte avonden van de Lachende Kamielkes. Hij schreef zowat alle liedjesteksten die Kamiel Saman dan op toon zette, bedacht zowat alle acteursrollen van de sketches en speelde als volleerd toneelspeler mee in het Kamielkeskabaret en vele andere parochietonelen. Als hij al niet op het toneel stond, vond men hem achterin als onovertroffen grimeur want ook dààr was hij een meester in. Meest bekend en blijvend in onze gedachten is hij als tekstschrijver van het Wachtebeeks volkslied "Waar de Moervaart Kronkelt". Als wij het archief van Kamiel Saman erop naslaan vinden wij meer dan 30 Samanliederen op tekst van Oscar Galens. Een pleiade van luimige, ontroerende en strijd lustige liederteksten. Reden dus om na te denken of ook aan hem geen officiële hulde en herdenkingsplaat dient gewijd. Borstbeeld of niet, in het hart van vele Wachtebekenaren blijft zijn naam en gedachtenis in elk geval onuitwisbaar gebeiteld en zeker in dat van

De Voorzitter
Cesar DAVID

Foto: Meester Galens bij het maken van een tekening voor het voorblad van het driemaandelijkstijdschrift van onze heemkring. (24 augustus 1985)

EINDELIJK THUIS !

Pater Emiel

Met deze woorden die op het bidprentje van Père Emiel Cloeckaert staan willen wij de aardse levensreis van deze pater, die een geboren Wachtebekenaar was, even uit de vergetelheid halen.

Deze Emiel Cloeckaert werd geboren op 21 januari 1923 als zoon uit het huwelijk van Maurice Cloeckaert met Margareta Sophia De Schoenmaecker. Zijn ouders woonden in de "waterhuizekens" in het Rechtstro. Het geboortehuis staat er nog steeds en is nu bewoond door Juliana De Buck, Rechtstro nr. 20. Vanuit dit huis heeft de kleine Emiel ongetwijfeld de kleuterschool in de gebouwen van het klooster in Wachtebeke bezocht, bij zuster Paula en Marieke Reversie.

Wij spreken van "deze" Emiel Cloeckaert aangezien in de familie Cloeckaert te Wachtebeke meer dan eens de naam Emiel opduikt. Emiel Cloeckaert, de schilder op de hoek van de Kerkstraat en het Rechtstro is de kozijn van Pater Emiel Cloeckaert. Van jongsaf waren deze beide Emiels nauw met elkaar verbonden. Een gans jaar hebben zij in Eksaarde samen onder hetzelfde dak geleefd, de 7 jarige Emiel en de peuter Emiel.

Het jonge gezin Cloeckaert was immers omwille van de beroepsbezigheden van vader Maurice naar Eksaarde verhuisd. Vader was bediende aan de spoorwegen. Hij werd later zelfs onderchef en chef in het station van Eksaarde. Het is op die gemeente dat de jonge Emiel de "lagere school" (basisonderwijs) volgde en dat hij op 27 mei 1934 zijn plechtige communie deed.

Zijn opleiding als toekomstig onderwijzer volgt hij in de normaalschool te Blankenberge. In het kader van zijn studies werd er een retraite gehouden in de cisterciënzerabdij van Orval in Belgisch-Luxemburg.

Daar kwam hij onder de indruk van de strenge levensregels van deze paters-trappisten. Het leven van gebed, stilte en arbeid fascineerde hem, zodat hij op 1 juni 1944 zijn intrede deed in de abdij.

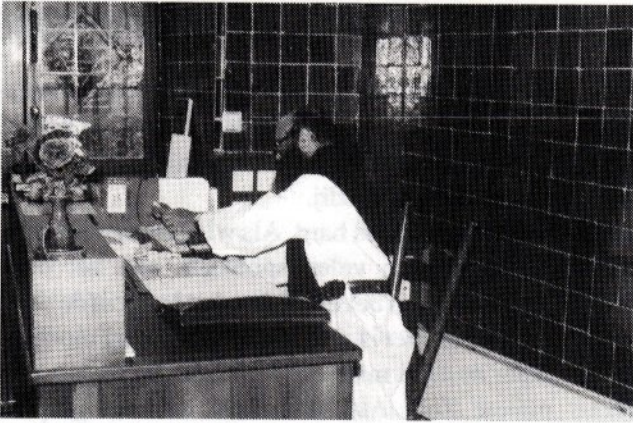
Het leven in de abdij was hard. Als wij over Orval horen spreken, dan denken velen spontaan, aan het trap-pistenbier. Dit is alom bekend. Maar het leven in de abdij is wel wat anders. Het is zeer streng. De paters mochten onder elkaar destijds maar één volle dag in het jaar met elkaar praten. Zelfs met bezoekers was het gesprek beperkt. Toen een studentengroep van Wachtebeke eens in de abdij per fiets belandde om er de nacht door te brengen, mocht Pater Emiel wel met de proost spreken, maar niet met de studenten. De antwoorden op hun vragen moest hij langs de proost geven. Het verlaten van de abdij was niet toegelaten, tenzij voor geneeskundige zorgen.

Dit zijn maar een paar gebruiken uit deze levenswijze van de paters. Langs de andere kant is het een gastvrije abdij. Dat mocht de familie Cloeckaert zeker ervaren wanneer zij hun pater gingen opzoeken.

Pater Emiel Cloeckaert neemt de geestelijke naam aan van Pater Maria Johannes-Donbosco, Monnik-Trappist. De heilige priesterwijding mocht hij ontvangen uit de handen van Monseigneur Charue, bisschop van Namen, in de Basiliek van O.l.Vrouw te Orval op zondag 10

Pater Emiel op zijn priesterwijding 1952

Pater Emiel aan de receptie (1992)

Hun leven was een voorbeeld van volmaakt echtelijk geluk dat met de jaren niet afnam maar inniger werd en rijker aan toewijding en eensgezindheid, om na dit aardse leven uit te monden in de straling der hemelse glorie.

Het leven van Pater Emiel is niet verbonden geweest met de brouwerij van Orval. Hij was werkzaam in de kleermakerij. Hij stond in voor het onderhoud en herstel van de klederen van de monnikengemeenschap. Later werd hij ook in de keuken ingezet, als kok. De laatste jaren was hij verbonden aan de "receptie" het onthaal. Hij was de "gastepater". Hij ontving de bezoekers, Franssprekenden en Nederlandstaligen. Hij was er fier op in die abdij van het Franstalige Luxemburg de Vlamingen en de Nederlanders in hun eigen moedertaal te kunnen onthalen. Zeker de laatste jaren was hij ook aan de sacristie verbonden als koster. Als geestelijk priesterwerk droeg hij elke zondagmorgen in de verzorgde kleine kapel om 8.30u. de heilige Mis op.

Men kende "Père Emiel" als de vriendelijke pater met de grote baard. Ook in de parochie en de omgeving was hij graag gezien en zeer geliefd.

Pater Emiel is op 27 september 1993 overleden. Voor zijn uitvaart is de abt speciaal uit Rome teruggekeerd. Bij zijn uitvaart waren ook een ganse bus Wachtebekenaars, familie, kennissen, geestelijken aanwezig.

Na zijn overlijden vond men op de leestafel in zijn cel een boek met de titel: "Eindelijk thuis". Met deze woorden is Pater Emiel Cloeckaert van ons heen gegaan. Moge hij in het geheugen van zijn Wachtebeekse familie en vrienden blijven leven als de minzame, vriendelijke lachende pater.

P. Hesters

augustus 1952. Zijn eremis droeg hij op in dezelfde abdijkerk te Orval op 11 augustus 1952. Familie en vrienden waren aanwezig.

Twee jaar later, in 1954 komen zijn ouders terug naar Wachtebeke om te genieten van hun oude dag midden de familie. Zij gingen wonen in het groot huis in de Stationsstraat, dat nu de huisnummers 28-30 draagt. Hun zoon, Pater Emiel, hebben zij toevertrouwd aan de Heer. Een innige familieband wordt onderhouden tussen Orval en Wachtebeke. Door de strenge levensregels van deze paters werd het hem niet toegestaan de begrafenis bij te wonen van zijn moeder die op 22 maart 1966 overleed. Nog geen jaar later wordt zijn vader Maurice Cloeckaert het slachtoffer van een verkeersongeluk in het Rechtstro te Wachtebeke. Hij overlijdt op 1 december 1967. Door een mildering aan de levenswijze van de paters-trappisten te Orval kon Pater Emiel Cloeckaert de uitvaart van zijn vader bijwonen. Nadien kwam Pater Emiel regelmatig op familiebezoek in Wachtebeke, bij de families Cloeckaert, Maesschalck, Criel en Tacq.

In de abdij wordt later eveneens een mis opgedragen tot aandenken van zijn ouders waarbij hij de volgende woorden op het aandenkingsprentje schrijft:

" 50 JAAR GELEDEN ...."

In deze reeks willen we de mensen aan het woord laten die in de tweede wereldoorlog verplicht werden om naar Duitsland te gaan werken. De Heer A. Buysse, oud-gemeentesecretaris, heeft ons onderstaande lijst bezorgd van nog in leven zijnde gedeporteerden die in Wachtebeke wonen. Hieronder zijn gedeporteerde die bovendien nog krijgsgevangene geweest zijn.

Ontbreken er namen? Geef ze dan a.u.b. door aan: M. Buyle, tel. 345.03.14.

Let wel: het gaat eerst en vooral om verplicht tewerkgestelden. De oudstrijders komen later aan de beurt, als we de lijst van 5 Augustus 1941 publiceren: "Betrifft: Meldung entlassener Kriegsgefangener".

Hier volgt nu de lijst van verplicht tewerk gestelden,

opgemaakt op 2 december 1993, door de Heer Buysse, waarvoor onze dank.

Hesters Gaston, Axelsvaardeken 27

Hesters August Omer, Axelsvaardeken 47

De Bruyne Henri, Groenstraat 28

Verplancke Gentil, Kalve 47

Baers René, Kerkstraat 6

Buysse Leonce, Kerkstraat 18

Rombaut Hector, Kerkstraat 38

Verplancke Theofiel, Kerkstraat 43

Bracke André, Kleistraat 20

Van Heyghen Gustaaf, Langelede 142

Eeckman Firmin, Langelede 69

Seyssens Gerard, Meersstraat 6
 Willems Willy, Meersstraat 30
 Swartelé Gerard, Molenhoek 7
 Van Hoecke Clement, Overslagdijk 7
 Temmerman Kamiel, Overslagdijk 66
 Beyens André, St.-Francisdijk 6
 Nuyts René, Oudeburgsluis 38
 Coppens Raymond, Spoorwegstraat 32
 Ongenae Albert, Spoorwegstraat 25
 Van De Voorde Louis, Stationsstraat 64
 L'Ecluse Cyriel, Stationsstraat 38
 Plasschaert Romain, Stationsstraat 117
 De Brabander Albert, Stationsstraat 188
 Haemers Aimé, Stationsstraat 179
 De Mets René, Walderdonk 81
 Geldolf Marcel, Warande 27
 Coone Gerard, Bosstraat 8
 DE Coene Florent, Stationsstraat 132
 De Coninck Maurice, Bovenhoek 53
 De Laender Remi, Stationsstraat 222
 Puts Julien, Ramonshoek 25
 Reyniers Petrus, Molenhoek 32
 Rottier Albert, Walderdonk
 Vandorpe André, Molenhoek 18
 Steel René, St.-Francisdijk 36
 Veldeman Alfons, Walderdonk 60

Nu volgt het verhaal van Buysse Leonce, Kerkstraat 18

"Ik ben verplichte arbeider geweest van de oorlog 40-45, opgeëist de 26 maart 1943. Van in februari kregen we bericht om ons aan te melden in de St. Margrietstraat in Gent. Daar moesten we bij een duitse dokter voor het onderzoek. Ik was goed voor den dienst. De 29 april moesten we ons melden aan het St. Pietersstation. We zijn 's morgens vertrokken met de kruiwagen. Mijn gebuur zijn broer was er bij. De valies en de mand in de kruiwagen, 's morgens om 5,30 uur. Van St. Kruis Winkel naar het station van Terdonk, waar we om 6,30 uur vertrokken naar de Dampoort, zo naar St. Pieters. Daar werden we opgewacht door Belgische gestapo's. Dan op den trein naar Aken. Daar zijn we toegekomen onder een zwaar bombardement. We zijn uit de trein moeten vluchten (onder bewaking) naar een onderstand, een kelder. We zaten er gelijk haringen in een ton. Na het bombardement de trein op en een hele nacht gereden tot in Leipzig. We kwamen daar toe en we moesten naar een kazerne. Daar kregen we elk een kenteken. Ik had een groen, voor bij de landbouw. Er waren er die naar de industrie moesten en die hadden een ander kleur. Vandaar zijn we naar Borna gereden. Daar werden we opgewacht door een Duitse boer, Frits Voigt. 't Was gene normale geloof ik. 't Was daar direct van

"Schweinhunt" alhier en "Schweinhunt" aldaar.... Toen we buiten het station kwamen stond daar een wagentje te wachten en zo ben ik in Bergisdorf aangekomen. Ik moest eerst bij een andere boer, aan de overkant en mijn kameraad moest bij Voigt blijven. We moesten ons mand en ons valies daar zetten en meegaan naar de paardestal. Hij pakte daar een gareel en mijne kameraad moest het paard inspannen. Maar ginder deden ze dat anders dan bij ons en het lukte niet. Het was daar nogal rap van: "Du stomme Belg !.. Raus, abfahren!..". En hij moest naar de overkant en ik moest bij Voigt blijven, alhoewel ikzelf niet moest proberen om dat paard in te spannen. Dan kwam zijn boerin af en ze begon daar van alles uit te leggen in het Duits maar ik verstond er niets van want ik kende geen Duits.

Van eten werd er niet gesproken. Ik moest mee naar de "Stube", boven den paardestal. Daar stond een bed met een strozak en het hoofdkussen was een oud kussen uit een auto. Er zaten luizen in die naar buiten kwamen als het donker was en ik stond vol met luizebeten. Op een zekere dag heb ik dat kussen door het venster naar beneden gezwierd. Ik heb dan zelf een hoofdkussen gemaakt van wat stro. Dan kregen wij ook nog controle van de politie.

Ik ging eens naar de overkant bij mijne kameraad, maar die zat veel slechter dan ik. Die zat met vier Polen waar hij niet kon tegen praten. Hij is dan bij mij op mijn kamer gekomen en we hebben dan samen onze eerste brief naar huis geschreven.

's Anderendaags (de eerste dag) moest ik om vier uur opstaan. Op mijn nuchtere maag naar de koestal. Er waren zestien koeien, vier paarden en wat runders. Wat die Duitser allemaal aframmelde weet ik niet maar ik moest de koeien uitmesten met een mesthaak en dan op de mesthoop trekken, tot vier meters hoog. Na het uitmesten moest ik strooien, de dieren eten geven en melken. Om 6,30 uur had ik gedaan en dan kreeg ik eten: een kastrolleken water met wat melk, daarin een korst brood die de boer zelf niet meer moest hebben en die in de melk gebrokkeld was en 't was al. Als ge zo drie borden uit hebt loopt ge met een dik lijf maar ge ging vier keren naar de W.C. en ge liept te rammelen van den honger.

Om negen uur kregen we twee boterhammekens met één of ander smeersel op. 's Middags watersoep, een schepken patatten, maar vlees was er meestal niet bij. Ook geen groenten, zeker de eerste drie maanden niet. Ik woog nog 32 kilo! Maar toch schreef ik naar huis dat ze zich geen zorgen moesten maken. Ik liep draaierig en moest naar de dokter. En hij zei, als ik wilde terugkeren naar de heimat, ik meer eten moest hebben. Ik kreeg niet meer eten, dus pakte ik het maar. Ik heb nog op één dag 14 eieren uitgezopen! Ik vond die eieren in het hooi op de schelf. Dat eerste ei uitzuipen was wel niet gemakkelijk maar daarna ging het goed. 's Morgens en 's avonds

moest ik melken en als de boer of de boerin het niet zag dronk ik melk uit den emmer.

Op een zekere dag zag ik daar bij de boer een een "Baumeister" van de beenderfabriek die naast de boerderij gelegen was en die kwam achter boter. Hij kwam langs achter op het hof want hij mocht niet gezien worden. Ik had het al een paar keren gezien en op een avond ging ik stilletjes naar de W.C. Ik heb daar een uur moeten zitten wachten tot hij terug buiten kwam met zijn boter. Op dat moment doe ik de deur open en hij springt terug binnen! De boerin riep mij binnen en ze zei dat ik moest zwijgen wat ik gezien had. Van dan af kreeg ik beter eten en meer vlees.

Er was daar nog een Pool en een Russin die aan de tafel zaten maar de boerin regelde het zo dat ik altijd meer eten kreeg. Ik kreeg ook de sleutels om haver te gaan halen, maar daar stond ook de voorraad eten van de boerin. Als er taarten stonden pakte ik mij een spie en schoof de andere stukken wat dichterbij, of ik deed soms een stuk mee voor die Pool.

Op een zekere dag waren we aan 't pikken met de paarden en 't was ons beu. Die Pool saboteerde de pikmachine en de smid moest komen. Dat duurde wel een paar uren en die smid had dat wel in de gaten, maar hij beklapte ons toch niet. Het bracht echter niet veel op want 's avonds moesten we dan twee uren langer werken.

Als er bombardementen waren moesten we met de paarden vluchten, niet omdat het te gevaarlijk werd voor

ons, maar voor de paarden! Het tijdverlies moest dan 's avonds ingehaald worden. De zaterdagmiddag moesten we het hof opkuisen. De boerderij was in een rechthoek gebouwd, met de mesthoop in 't midden.

De zondag moesten we de dieren verzorgen en melken en dan waren we vrij tot 's avonds. Gewoonlijk gingen we in 't veld gaan wandelen. We zijn ééne keer naar Bruinsdorf geweest op café. Ik had mijn "alpinke" op en mijn maat ook. De cafébaas zei dat we ze moesten afnemen. Mijn kameraad wilde niet en die Duitser sloeg ze van zijn hoofd. Hij zette ze weer op en bedreigde die Duitser, als hij er nog 'ne keer zou aankomen. Gelukkig hield die Duitser zijn handen thuis.

Voor de rest verliep ons leven heel de tijd op dezelfde manier. Er was geen amusement.

Op een zondagvoormiddag ging ik eens naar krijgsgevangenen kijken die aan 't werken waren in een koolmijn niet ver van 't dorp. Misschien waren er wel Belgen bij, daarom ging ik eens kijken. Het was een mijn van bruinkolen en die mannen moesten werken tot 's middags. Er was daar een Fransman bezig met zijn schop en er kwam een Duitse bewaker naar hem met de bajonet op 't geweer en zegt: "Arbeiten, schweinhunt!". Die gevangene keek eens opzij en deed rustig verder. De Duitser steekt met zijn bajonet in de zij van die gevangene, maar deze gaf hem een klop met zijn schop en de Duitser rolde daar. De Fransman stond al met het geweer van zijn bewaker in zijn handen, maar in een oogwenk stond het daar vol met Duitse bewakers. Die Fransman begon de

Foto van het verblijf van Leonce Buysse in Duitsland. "Boer Voigt zijn boerderij bevatte het 2de en 3de dak, beginnende van links".

Marseillaise te zingen maar werd toch niet omver geschoten. De gevangenen werden terug naar hun kamp gedreven en later heb ik vernomen dat die Fransman niet gestraft is geworden omdat hij een paar weken na het voorval zijn leven op 't spel gezet had om een Duits kind uit het water te halen. Daarvoor zou hij zelfs ontslagen zijn en terug naar huis mogen gaan zijn.

Ik heb daar 26 maanden gezeten. De brieven van thuis kwamen regelmatig toe. Ik heb eens 300 mark naar huis gestuurd (we kregen er 25 in de maand, later zelfs 30 !) maar die zijn niet toegekomen.

Er is mij één voorval goed bijgebleven. Het was februari '45 op 't einde van de oorlog. Er kwamen toen ongeveer 160 Russische krijgsgevangenen toe in het dorp maar ze waren met 600 vertrokken uit Breslau. Die gevangenen werden naar 't westen gedreven omdat het Russisch leger dichterbij kwam. Ze werden in een grote schuur opgesloten. Die SS-bewakers kwamen bij de boeren eten en slapen. De zondagmorgen ging ik eens kijken: uitgemergelde, soms volledig naakte gevangenen, bijna lijken! Er was ene gestorven die nacht. Een andere kon niet meer recht en die werd dood geschoten. Ze werden op een soort draagberrie (twee stokken) geworpen en zo meegedragen door de anderen. Ik zie het nog voor mijn ogen, het bloed in de sneeuw druipen van die laatste dode. Die Russin van bij ons wilde een raap geven aan zijn landgenoten maar hij kreeg een slag van een gewerkolf en ze wierpen haar bij de twee andere doden. Veertien dagen daarna werden die drie lijken ontdekt onder de aardappelgroente!

Op 't einde van de oorlog kregen we meer en meer bombardementen. Alhoewel er geen fabrieken in de omtrek stonden werden daar ook dorpjes volledig verwoest. Dat waren meer vergeldingsbombardementen. We hebben nog mat paard en kar puin moeten ruimen in de omliggende dorpen.

In feite wisten wij niet hoe de oorlogssituatie was want we kregen van nergens nieuws. Volgens mijn boer gingen de Duitsers nog winnen. Toen we de tanks in de verte hoorden rijden (in die kleine dorpjes kwamen ze niet) kregen we al wat meer zekerheid. Bij ons liepen dan jonge mannekens van 16 en 17 jaar de wacht. Op een zeker moment moesten we naar een onderstand in de koolmijn, 70 meter diep. De vliegers waren hevig aan 't vechten en bombarderen, want er was luchtafweergeschut opgesteld in Bergisdorf. We kregen schrik want die Hitlergezinden betrouwden we niet. We liepen naar buiten want hadden ze die trappen in de mijn moeten raken dan geraakten we er nooit meer uit. Toen we boven kwamen was het grote kermis. De Amerikanen begonnen naar ons te schieten want die konden niet zien dat wij Belgen waren. Op handen en voeten zijn we over 't land tot achter een bosje gekropen en zo naar de schuur van een boerderij.

De Amerikanen (zwarte) zijn dan dichterbij gekomen en

kwamen de wapens opeisen. Ook de Duitsers uit die mijn werden opgeleid. Er lag daar een hele hoop wapens en die Russische krijgsgevangenen begonnen daar in te roefelen! Ze begonnen in de kiekens en de ganzen te schieten en op alles wat eetbaar was.

De zoon van de boer was thuis gekomen van 't front (in verlof) en wilde die Russen tegenhouden zodat ze op het hof niet zouden komen. Hij had zijn laarzen nog aan en zijn legerhemd. Maar ze vlogen er op en ze staken hem neer met een bajonet. Ze hebben hem meegesleept en geschopt tot aan de grote baan. Zijn moeder stond boven door 't venster toe te kijken maar die is waarschijnlijk in zwijm gevallen. Ik zelf had meer schrik van die Russen als van die Duitsers!

De boer zelf zat in die onderstand maar is twee dagen daarna thuis gekomen en hij heeft hem dan opgehangen. Die Pool, die bij ons was, was ergens aan drank geraakt (misschien zelfgestookte alcohol van suikerbieten?) en had een revolver. Ik moest mee met hem naar 't zolder en met een mes het touw afsnijden waar die boer aan hing. Wij dachten dat hij dood was en hij heeft daar drie dagen gelegen. Zijn vrouw ging 5 à 6 keer per dag hem een slokje melk in zijn mond gieten en na drie dagen kwam de boer van 't zolder.

We zijn in mei daar weggegaan maar we hebben geen klop meer gedaan. Alleen eten pakken zoveel we konden. We pakten ook veel voor gedeporteerde arbeiders die in fabrieken moesten werken. Ze kwamen naar de dorpen achtereten. We slachtten ook een varken, waarvan ze dan hun deel mee pakten. De boer zelf kwam niet meer buiten.

Langs de radio hebben we dan gehoord dat we op onze post moesten blijven en dat we bericht gingen krijgen waar we naartoe moesten gaan. Sommigen waren al te voet naar huis vertrokken, zoals M. Goossens van St. Kruis-Winkel. Dat was onmogelijk om door die Amerikaanse linies te geraken en er waren geen treinen.

We kregen bericht dat we moesten verzamelen in de kazerne van Borna. Met pak en zak geladen moest een Duitser ons met de wagen naar ginder voeren. Daar zijn we twee dagen gebleven. We hadden ingelegd vlees en drie broden mee want we waren met drie: G. Van de Walle, T. Teirlinck en ik.

Eerst gingen we per trein vertrekken maar opeens werd er door de luidsprekers omgeroepen dat we met het vliegtuig naar België gingen vertrekken en dat we niet meer mochten meebrengen dan drie kilo bagage. Dat was natuurlijk een truuk want iedereen had veel te veel mee geschareld: de valiezen en manden vlogen langs alle kanten! Ikzelf wierp niets weg: ik had nog tijd tot wanneer die vlieger daar was. Eens ik in de vlieger kon stappen zou ik mijn ingelegd vlees wel laten staan! We zijn de maandagavond vertrokken per trein. De kazerne was afgemaakt met draad en we zagen de trein daar staan naast de kazerne. Normaal moesten we drie kilometer

rond gaan door 't kamp, om buiten te geraken, maar die draad lag rap omver .... zo door 't land en recht naar die trein. Er waren er verschillende die van op de trein met keien naar de huizen of seinhuisjes wierpen om de Duitsers schrik aan te jagen. We zijn acht dagen onderweg geweest in een beestenwagen. In Namen zijn we in een kazerne toegekomen en kregen controle bij een dokter. We kregen inspuitingen en poeder tegen de luizen. We moesten dan naar boven gaan slapen met 120 man maar ik was er niet haastig en bleef nog wat beneden onder een hangaar. We kregen eerst nog eten en tegen dat al die van boven beneden waren, ging ik al voor de tweede keer om eten. Dat was georganiseerd door het Rood Kruis. We kregen dan controle van hetgeen we bij hadden en dan mochten we vertrekken. Ik had een mand en een valies. Er zaten daar ook twee paar schoenen in. Ik deed alsof ik mijn sleutels van de valies niet vond, ik stond daar een beetje mijn plan te trekken en ze gaven mij vlug een stempel en 't was in orde. We zijn dan 's morgens vertrokken en zo naar Brussel gereden en

vanuit Brussel zijn we met de tram moeten verder gaan, langs Aalst naar Wetteren en zo naar de Dampoort. Als we daar toe kwamen waren we met 60 man. Ik stampte per ongeluk met mijn mand tegen een madam haar been en haar nylonkousen waren kapot. We kenden dat trouwens niet, die "glazen" kousen. Aan de Dampoort hadden we twee bekenden gezien en die hadden het volk in St. Kruis-Winkel al verwittigd dat we op komst waren. Albert Buyle is ons aan 't veer met zijn auto komen halen. Er was daar zoveel volk op die overzetboot dat hij gewillig maar drie centimeters meer boven water zat. Hadden er golven geweest, zaten we 't water binnen. Op Terdonk in de J. Janssensstraat hingen er al vlaggen en we moesten in 't café gaan. We hadden daar geen goesting voor en we wilden naar huis. Onderweg vroeg iedereen ons naar andere gedeporteerden en toen we bij ons huis kwamen (tegen 't klooster) kregen we het toch wel lastig. Heel 't gebuurte stond buiten. Het was 27 mei 1945.

M. Buyle

V O R W O R T

Wie der deutsche, so dient auch der ausländische Arbeiter der Stirn und der Faust durch seinen Arbeitseinsatz im Großdeutschen Reich dem Neuaufbau Europas und dem Kampf um die lebenswichtigen Voraussetzungen für eine glückliche Zukunft und Wohlfahrt der Völker im europäischen Raum. Der ausländische Arbeiter muß sich dieser Aufgabe und Auszeichnung stets bewußt sein. Auf diesem Gedanken beruht sein Einsatz, seine Arbeitsleistung und seine persönliche Haltung.

DER GENERALBEVOLLMÄCHTIGTE
FÜR DEN ARBEITSEINSATZ

ARBEITSBUCH FÜR AUSLÄNDER

(VERORDNUNG VOM 1. MAI 1943)

Nr. A 252/1185

Leonee

(Rufname - männlich - weiblich)

Büysse

(Zuname)

(Geburtsname bei Frauen)

Der Fall des internationalen Passiers des Ausländers ist ausgestellt

in _____ und hat die

Nr. _____

Büysse James
(Eigenhändige Unterschrift des Inhabers)

WERBESTELLE
AUSSENSTELLE GENT,
St. Margrietstraat, 28

Algemeene onderrichtingen aan de arbeiders die naar Duitschland vertrekken.

Vóór uw vertrek naar Duitschland, dient U het volgende te doen :

1. a. **Voor de inwoners van Gent** : een getuigschrift van goed gedrag en drie paspoortenfoto's **afgeven**, Überweisungsschein nr. 4 toonen op het bureel nr. 6 (ingang Hoogpoort) ten Stadhuize van Gent ;
- b. **Voor de inwoners van andere gemeenten** : naar het gemeentehuis uwer gemeente gaan met drie paspoortenfoto's en bijgaande twee formulieren **afgeven**. Überweisungsschein nr. 4 toonen.
2. Uw rantsoeneringskaart **indienen** bij den dienst van Ravitailleering uwer gemeente (voor Gent, Handelsbeurs Kouter) ; U ontvangt daarvan een bewijs, dat U bij uw vertrek dient te toonen.
3. Überweisungsschein nr. 4 **afgeven** aan den persoon die uw loon gedeeltelijk zal ontvangen, om voorschotten te bekomen van de Commissie van Openbaren Onderstand uwer gemeente.

Arbeiders die vrijwillig een dienstcontract voor Duitschland hebben onderschreven en bij het medisch onderzoek goedgekeurd werden, zijn verplicht het werk in Duitschland aan te vatten. Zij moeten stipt op het vastgestelde uur en op de aangeduide verzamelplaats aanwezig zijn. Er wordt aangedrongen op het medenemen van een behoorlijk kostuum, eten en drinken voor 24 uur.

Ten einde te voorkomen dat het reisgoed zoek geraakt, wordt dringend aangeraden, ieder valies of pakket langs binnen en langs buiten te voorzien van een kaartje waarop duidelijk staat geschreven : a. Naam, voornaam en adres in België ; b. Naam van het Arbeitsamt in Duitschland ; c. firma waar men wordt tewerkgesteld. (Inlichtingen vermeld op het onderste deel van den Überweisungsschein).

Na op het medisch onderzoek te zijn goedgekeurd, wordt U de Überweisungsschein nr. 1 overhandigd alsook een « Bon ». Deze beide briefjes moet gij bij uw vertrek medenemen naar het station van uw woonplaats. In ruil voor dezen bon zal U aan het station van vertrek een kosteloos spoorbiljet worden afgeleverd tot Welkenrath-West-Grens. (Bericht 94 C van 13-8-41 der N. M. B. S.) Slechts in het bezit van den Überweisungsschein nr. 1 en het spoorwegbiljet zult U tot het Arbeidertransport toegelaten worden. **Dus niet vergeten !**

Benevens kleeren en mondvoorraad, zult U naar Duitschland volgende papieren medenemen :

1. Uw werkcontract (bewijs van aanwerving) ;
2. Uittreksel uit de samenstelling van uw gezin (alleen voor de gehuwden en onderhoudsverplichten) ;
3. De kaart, waarop uw adres in Duitschland dient bekend gemaakt aan het paspoortenbureau te Brussel ;
4. De Überweisungsschein nr. 1 ;
5. Het overschrijvingsformulier voor de geldzendingen (op het bureau van uw werkplaats in te vullen).

Zoodoende is alles in orde en komt U **Vrijdag aanstaande 's morgens te 7 uur** naar het St. Pietersstation te Gent voor de afreis.

Onder het woord "devotie" verstaan wij vroomheid. Het latijnse woord "devotio" betekent eigenlijk "toewijding". In onze gewesten is deze devotie meestal gericht op God en op de leer van de Rooms Katholieke Kerk. Zij is ontstaan uit de geloofsovertuiging van de volgelingen van Christus.

De godsdienstvervolgingen betroffen ook de heiligen bij deze devotie. Zij die op gewelddadige wijze hun leven lieten tijdens die vroegere vervolgingen werden als voorbeeld gesteld voor anderen. Ook personen die door hun levenswijze de leer van de katholieke kerk trachtten te beleven, werden als voorbeeld gesteld naar de mensheid toe. De katholieke kerk verleende deze mensen de status van "martelaar" of "heilige".

Op die manier kwam een verering van die personen tot stand, een vertrouwen op de voorspraak van deze heiligen bij God. Zij werden later, in de middeleeuwen, tegen velerlei soorten kwalen aanroepen. Dit alles werd nog meer ondersteund vanaf de 15e eeuw wanneer de broederschappen hun intrede deden. Deze waren groeperingen van gelovigen die een uitzonderlijke verering hadden voor de levenswijze van één of andere heilige of martelaar. Iedere parochie heeft een patroon of patrones waaraan haar kerk is toegewijd. Op onze gemeente is dit de heilige Catharina en de heilige Hubertus.

Eén van de vroegere broederschappen heeft de moderne tijd nog overleefd, de "St.-Ambrosiusgilde". Men had vroeger ook nog de broederschap van de heilige Franciscus. De Sint-Sebastiaansgilde liet sporen na in onze parochiekerk, op de boog in de rechterbeuk. Einde van de 14e eeuw bestond ook een Sint-Kathelijnegilde; later ook een broederschap van Sint-Hubertus; verder de Sint-Jorisgilde op het einde van de 16e eeuw. Ook nog een broederschap van de H. Rozenkrans, en een van "Onze-Lieve-Vrouw van de Berg Carmel" (19e eeuw). Dat alles kan men lezen in het boekje, uitgegeven ter gelegenheid van monumentendag 1993: "De Sint-Catharinakerk te Wachtebeke".

Op Overslag had men de broederschap van de heilige Cornelis en van het heilig Sacrament. Uiteraard waren er nog andere broederschappen maar de meeste zijn verdwenen. Uit deze vereringen ontsproot de handel in devotiemateriaal. Dit bestond uit beelden en afbeeldingen van de vereerde heiligen welke in de bidplaatsen werden geplaatst en waar men de gunsten van deze heilige kon afsmeaken.

De populaire heilige tegen de tandpijn was de heilige Apollonia, een martelares die door haar beulen de tanden werden uitgeslagen. Gaat men heden, bij tandpijn, naar de tandarts dan ging men vroeger eerst naar de kerk en riep de heilige Apollonia of men liet, tegen betaling, zijn tandpijn aflezen door iemand anders.

Bepaalde vereringen worden nu nog steeds in ere gehouden. Wij spreken hier niet eens van de grote bedevaartsoorden van Lourdes, Assisi of St.-Jacob de Compostella. Maar wij denken aan de vereringen in de kapel op de Warande, in de kerk van Mendonk en in de kapel te Stoepe, om maar de dichtstbijzijnde te noemen.

Op al deze plaatsen kan men zich allerlei zaken aanschaffen die in verband staan met de devotie tot deze plaats. Beeldjes, medailles, devotieprentjes, kaarsen, litanies, enz...

Zo kon men bij gelegenheid ook thuis de gunsten van deze heilige afsmeaken. Over deze materie zijn reeds duizenden

LITANIE

TER ERE VAN DE

H. APOLLONIA

MAAGD EN MARTELARES

bijzondere Patrones tegen tandpijn

Heer, ontferm U onzer,

Christus, ontferm U onzer.

Heer, ontferm U onzer.

Christus, hoor ons.

Christus, verhoor ons.

God, hemelse Vader, ontferm U onzer.

God, Zoon, Verlosser der Wereld, ontferm U onzer.

God, Heilige Geest, ontferm U onzer.

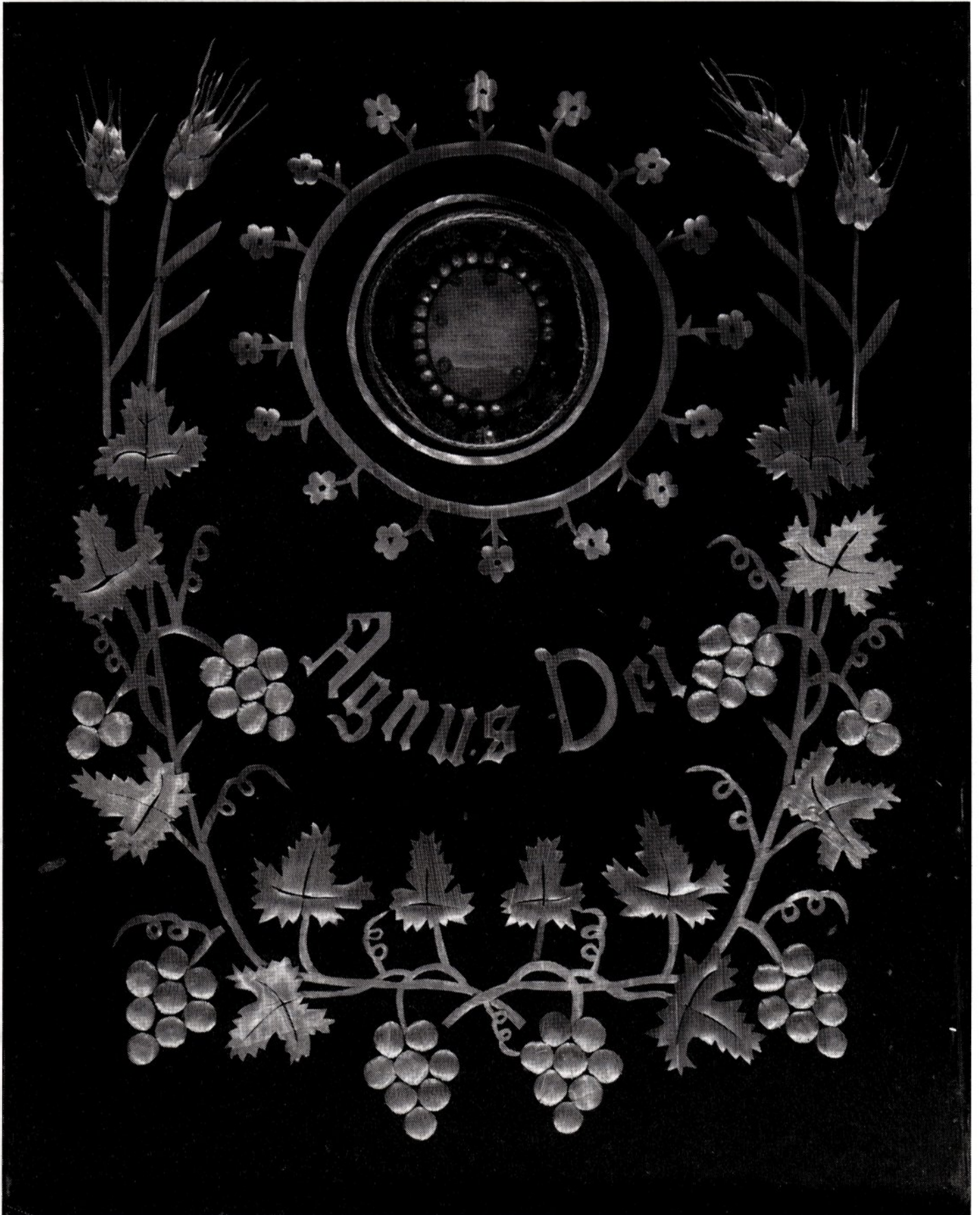
Heilige Drievuldigheid, één God, ontferm U onzer.

Heilige Maria, Koningin der Maagden, bid voor ons.

boeken verschenen. Het is hier zeker niet de bedoeling de verering van iedere heilige uit de doeken te doen. Toch komen wij op sommige momenten enkele zaken tegen waarvan wij de achtergrond niet kennen. Dan gaan wij op zoek naar een grondiger uitleg over dit alles. Eén van deze zaken was een kader met een wassen medaillon in en waarbij de woorden "Agnus Dei" waren aangebracht (zie foto).

Foto: De broederschap van het heilig Sacrament op Overslag ter gelegenheid van het 50-jarig lidmaatschap van Jozef L'Ecluse in 1905.

*Foto: Kader met tekst en versiering van het Agnus Dei.
De versiering en de tekst is gemaakt uit haverstro.*

Wij staken ons licht op bij de plaatselijke geestelijkheid en na wat zoeken wist men ons het volgende te vertellen over deze medaillon:

De "Agnus Dei" (Lam Gods), medaillon, in was wordt door de Paus zelf gezegend op de woensdag in de Paasweek. Dat doet de Paus in het eerste jaar van zijn pontificaat en nadien om de zeven jaren. Op deze wassen schijven staat langs de ene kant het beeld van het Lam Gods ingedrukt. Langs de andere kant het beeld van één of andere heilige.

Het gebruik van die zegening is een zeer oude gewoonte. De liturgie maakt er al gewag van in de 7de eeuw; men vond een Agnus Dei in het graf van de vrouw van keizer Honorius (gestorven vóór 450).

De was die men gebruikt voor die Agnus Dei is die van de Paaskaars van het vorige jaar, waarbij men ook andere was voegt en zelfs heilig chrisma. In de middeleeuwen was de voorbereiding van die wassen schijfjes voorbehouden aan onderdiakens en acolieten van het pauselijk paleis. Thans komt dit toe aan de Cisterciënzerpaters die in het monasterium van de H. Bernardus te Rome wonen.

De ceremonie van de inzegening heeft plaats in het pauselijk paleis. In de zaal giet men wijwater in een vat, waarin men ook balsem en chrisma strooit. Daarin worden de Agnus Dei-schijven gedompeld (als een doopsel van doopleerlingen) onder gebeden.

De Agnus Dei's worden daarna op wit linnen gelegd en met eerbied bewaard tot de volgende zaterdag, waarop zij worden uitgedeeld.

De band met Pasen is duidelijk:

- het Lam Gods wordt steeds in de gebeden vernoemd
- de indompeling van de Agnus Dei's in het gewijd water verwijst naar de doopceremonie van volwassen dopelingen die plaats greep in de Paasnachtviering.

Zij wijzen op het belang dat de oude kerk hechtte aan het mysterie en het offer van het Lam Gods in die heilige Paasdagen, op Goede Vrijdag.

Door hun betekenis en door de wijding door de paus zelf en door de gebruikte gebeden behoren die Agnus Dei's tot de meest vereerde voorwerpen van de katholieke vroomheid. Vanuit Rome worden ze over heel de wereld verspreid. Het geloof en het vertrouwen van de mensen die ze bewaarden, werd vaak met wonderen beloond. Zo spreekt menten tijde van Paus Pius V van een overstroming van de Tiber die dreigde vele kwartieren van de stad Rome te overstromen. Een Agnus Dei werd op de golven geworpen en de golven werden zo meteen teruggedrongen.¹

Deze Agnus Dei's werden gebruikt, bijna als een talisman tegen allerlei soorten ziekten en rampen, en tot bescherming tegen gevaren. Zo moest een bekende priester van ons bisdom, op aandringen van zijn zuster Carmelietes bij iedere belangrijke reis zijn "Agnus Dei" meenemen tot bescherming op de tocht.

P. Hesters

¹ Dom Prosper Guéranger, L'Année Liturgique, le temps Pascal voll, pp. 297-302

MESTDECREET EN MESTPROBLEMEN

Waar heb ik die woorden nog gehoord? Het is iets waarvan iedereen in de jongste weken de mond vol heeft. Voor- en tegenstanders halen te pas en te onpas het nieuws. Het is hier zeker niet de bedoeling een pleidooi te houden voor één van de partijen.

In de woordenschat van het vroegere boerenleven op onze gemeente waren andere bewoordingen in plaats van "mest-decreet" een gewone zaak. Men sprak hier van "koepreiten, paardenvijgen, varkenstront en konijnenkeutels". Ieder dier had zijn eigen bewoording voor wat in het algemeen "mest" werd genoemd.

Op onze gemeente zijn wij tot op heden gespaard gebleven van grootschalige mestproblemen. De industrialisatie in onze gewesten zit daar zeker voor iets tussen. Of de milieuvervuiling door de industrie beter is dan de overbemesting en haar gevolgen, weten wij niet. Maar zoals een berucht politicus beweert "te veel is te veel", geldt dit zeker zowel voor het één als voor het ander. De romantiek en de nostalgie in diverse beroepen is voor het grootste gedeelte weggeëbd. Verdienste, opbrengst en macht hebben de bovenhand gekregen op het menselijk aspect.

Een kleine blik terug leert ons dat dierlijke mest voor de landbouwers van toen als een geschenk van de hemel was. Het was goud waard en overschot was er niet. Men kon met moeite aan de behoefte voldoen. In één van onze vorige jaarboeken werd het leven van de "beerschippers" uit de doeken gedaan. Zij haalden de menselijke en dierlijke mest op in de steden en

verkochten die natuurlijke meststof aan landbouwers die het konden betalen.

Begin de jaren vijftig waren op onze gemeente nog 298 hoornveehouders. (Zie lijst). Andere dieren waarvan men het mest gebruikte als organische meststof, waren varkens, paarden en kippen.

VARKENSETEN EN MEST VAN HET VARKEN, TOEN EN NU.

Het varken, leverancier van het vlees voor Jan met de pet, was niet alleen bij de landbouwers in de stallen te vinden. Menig burger hield er ook een zwijntje op na om zijn gezin te voorzien van vlees. Rundsvlees was weggelegd voor de begoede burgerij. Een varken in de pekelkuip was goed voor een gans jaar vlees. Zij, de varkens, werden in hun opgroei, verzorgd als geen ander. Tijdens de oorlog werd menig varkentje vetgemest in één of ander klein hoekje om de schaarse maaltijden van toen aan te vullen. Een varken was rap content met zijn voeding. Het eten bestond meestal uit onverkoopbare aardappelen, wat keukenafval en roggemeel. Zij die geen aardappelen hadden, zochten deze op de reeds gerooide akkers en konden zo toch een paar honderd kilogram aardappelen samenbrengen voldoende om een varkentje te vetten.

De aardappelen werden te week gezet in grote zinken waskuipen. Het "ferneis" ("fornuis" in het woordenboek) werd opgevuld met gespoelde aardappelen en daar bovenop de

aardappelschillen uit de keuken. En nu kregen wij, de kinderen van toen, iets waar iedere kleine amateur-duivel van droomde: "vuurken stoken". Het was de enige plaats waar wij als kinderen de "stekskensdoos" in de hand mochten houden, terwijl men het zag.

Het aansteken gebeurde met wat stro en "spinshout". Dit was het fijn bovenhout van een knotwilg, dat tijdens de winter was opgemaakt en in bussels of "spinsen" was samengebonden. Als dit brandde moest men enkele "scheien" op dit brandend fijn hout leggen. "Scheien" waren gekloven of dik hout van een knotwilg. Wanneer dit vuur knetterde en de vlam het "ferneis" opwarmde, was het de kunst het vuur regelmatig te stoken. Het water op de aardappelen mocht wel koken maar niet verkoken.

De kookwalmen sloegen van onder het "ferneisdeksel" en klommen op tot in de nok van het "ferneiskot". Een andere naam voor deze meestal labiele stalling was "braskot". De naam "bras" is afkomstig van het voedsel voor de varkens, "bras" genaamd. De eetbak van het varken was een "brasbak". Volgens het woordenboek betekent "bras" overdadig. Als men een varken ziet eten, dan is dit meestal ook overdadig. Deze term weerklonk soms ook aan tafel, als " 't Zijn hier gelijk varkens aan tafel" of "Ge moet zo niet brassen" en "Ge zijt nen brassere". Dit alles heeft te maken met gulzigheid en onbeschofte manieren.

De benaming "kot" spreekt voor zich zelf. De damp van de kokende ketel zocht zijn weg naar buiten langs de niet sluitende "Boonse pannen" op het dak. Ondertussen hielden wij het vuur in de gaten en dierven er regelmatig iets inwerpen, zodat de vlammen her en der uit de "viering" sloegen.

Met een stok werd het kleine deksel van het "ferneis" opzij geschoven. Een "kolossale" dampwolk laaide op, terwijl wij op zoek gingen naar een "pel-petat". Hiervan kwam het water ons in de mond. Een delicatessen. Zo iets moet ge zelf geproefd hebben om er te kunnen van spreken. Met de grote "braslepel" namen wij hem uit de "ferneisketel" en lieten hem wat afkoelen. De geur alleen deed ons al watertanden. Terwijl onze "pel-petat" nog goed warm was, trachtten wij hem te pellen. En dan kwam het hoogtepunt van het "ferneisstoken" het opeten van onzen "pel-petat".

De voorlopers van deze "pel-petat" waren de "kazakskens". Dit waren de kleine aardappeltjes van de eerste oogst. Zij werden gestoofd in een pan en zo opgegeten met pel en al. Dit culunair genot wordt nu toegepast op de barbecues.

Het einde van de "pel-petat" betekende ook het einde van het koken van het varkenseten. Met een soort ijzeren vergiet op een stok werden de gekookte aardappelen in de "brasmeulen" gedaan. Door aan de molen te draaien werden de aardappelen gemalen en vielen zij in den "brasbak". Niet iedereen bezat een "brasmeulen". Dan moest men zijn gekookte aardappelen stampen met een "petatterstamper". Deze karwei moest men om de twee à drie dagen herhalen.

Voor het varken kwamen twee behuizingen in aanmerking. De gewone varkensstal waarin een "brasbak" stond, die ofwel gemetst was ofwel uit een betonnen zwaren bak bestond. Een varken had geen manieren en zeker niet bij het eten. Een proper varken, dat moet nog geboren worden. Toch kon men in zijn "kot",- men sprak hier meer van het "varkenskot" dan van een varkensstal,- twee plaatsen onderscheiden. De ene plaats was steeds vol mest en uitwerpselen, en in de andere

plaats lag steeds droog stro. Deze laatste plaats was de slaapplaats. Dit kot werd om de paar dagen uitgemest en voorzien van vers stro. De mest werd op de "mestbocht" gedaan. Dit was meestal een overdekte gemetste put, die men kon afsluiten. Dit was eveneens een behuizing voor het varken. Hier werd "de mest" van gans de boerderij opgeslagen. De varkens haalden het laatste restje voedsel uit deze mest en drukten de mest aan tot een vast blok. Deze put werd geleidigd naargelang de seizoenen.

Op de boerderijen wordt deze mestopslagplaats niet meer gebruikt. Het is te arbeidsintensief. Al de mest moest met de hand op een kar geladen worden en werd dan naar de landerijen gevoerd. De aangestampte mest uit de "mestbocht" op de kar laden was een zware karwei. Heden zijn het open loopstallen die met de tractor worden uitgemest. Het grote verschil is dat men vroeger de mest niet onmiddellijk moest omploegen wanneer deze op het land werd gedaan. De reuk, of zoals men het heden noemt, de stank was geen milieuverontreiniging. De mest werd in hoopjes op het land gezet en een paar dagen vóór het omploegen met de "mestriek" opengegooid en verdeeld over de ganse oppervlakte. Nu komt de mestkar en wordt de mest mechanisch verdeeld over de om te ploegen oppervlakte. Het gezegde: "De vuilste varkens willen het schoonste stro" kan men heden naar de archieven verwijzen. Bijna al onze varkens zien tijdens hun levensloop geen enkele strohalm. In de vetmesterijen is de mest in vloeibare toestand die door zijn samenstelling een stank verspreidt wanneer deze op de landerijen wordt gespoten.

MEST VAN HOORNVEE.

Onze tweede grote producent van mest is het hoornvee. Het produkt werd "koepeliten" genoemd. Ook hier heeft de tijd voor een ander arbeidsproces gezorgd.

De gewone "koestal" en de daaraan verbonden "voerstal" behoren tot het verleden. Wanneer de koeien op stal stonden, zoals in de winter, werden de stallen tweemaal per dag uitgekuist. Een koe moest proper staan. Het melken gebeurde immers ter plaats. Achter de koeien lag een "mestgoot"; daarin werd de meeste behoefte van de koe gedaan. 's Morgens werd deze goot volledig uitgemest en naar de "mestbocht" gevoerd. De goot werd voorzien van vers stro. Na de middag werden de verse "koepeliten" met de riek uit het stro geschept en weggevoerd. Zo werd stro bespaard. Arbeidsuren telden toen niet mee. De meeste landbouwgezinnen waren kinderrijk. Dit werk werd meestal door de kinderen gedaan.

De bezorgdheid voor het niet melkgevend hoornvee was van een andere aard. Hier telden de kilo's vlees en werden de dieren zoveel mogelijk met rust gelaten. Zij werden wel voorzien van vers stro, maar werden maar om de week uitgemest. Al deze mest werd terug in de "mestbocht" gevoerd en daar deden de varkens er nog een schepje bovenop. In de zomerperiode, wanneer de koeien buiten op de wei liepen, werden de stallen grondig uitgekuist en gekalkt. Rond de jaren vijftig waren er ongeveer driehonderd hoornvee-houders op onze gemeente. Zij waren goed voor een 2600 dieren. In 1993 zijn er op onze gemeente nog eenennegentig hoornveehouders en zij hebben een 4800 dieren in hun stallen.

Wij geven hierbij twee lijsten van veehouders, die van 1950 en die van 1993. Zij zijn ingedeeld volgens wijk of straat. U kunt zelf zien waar de meeste landbouwbedrijven gevestigd waren en zijn. In deze lijsten zijn eveneens de particulieren opgenomen die voor eigen gebruik een rund vet mestten.

Het aantal bedrijven is gedaald met twee derde en het aantal dieren is bijna verdubbeld. Het grootste bedrijf uit de jaren vijftig was dit van de familie Buysse in de St.-Elooiopolder, zij bezaten 47 hoornveedieren. Heden heeft men bedrijven van meer dan 300 dieren. Alhoewel de landbouwoppervlakte op onze gemeente in de loop der jaren verminderd is, stijgt de produktie van dieren. Waar vroeger weiland of meersen waren, wordt nu veevoeder verbouwd voor de dieren die de stallen en hun loopplaatsen niet meer verlaten.

MEST VAN PAARDEN.

Een derde, bijna verdwenen, mestproducent is of was het paard. Een boer zonder paard was niet denkbaar. Alhoewel sommige keuterboerkens genoodzaakt waren een ezel of een os te gebruiken om het zware labeurwerk te doen op de boerderij.

Wij laten deze laatste buiten beschouwing. Een paard produceert eveneens mest. Wij noemden dit "paardenvijgen". Dit had iets te maken met de structuur van dit mest. Voor dit mest werd soms gevochten door mens en dier. Ik zie nog altijd hoe een paard zijn behoefte doet, terwijl het vooruit gaat. Gij moet het toch kunnen! Tijd Uilenspiegel zei: "Waar er rook is is er vuur en hij stak zijn pijp aan met een "paardevijge". Wie ook verzot waren op zo een "paardevijge", waren de huismussen. Zij doken met tientallen tegelijk op het paardemest omdat daar nog etensrestjes inzaten. Niet alleen de huismussen maar ook de huismensen waren niet afkerig voor zo een "paardevijge". Met emmer en vuilblik werden de "paardevijgen" op de straat opgekuist en gebruikt als mest voor bloemen- en groententuin. Er waren soms nogal enkele discussies onder geburen voor wie de "paardevijge" nu wel was. Eerst keerde men voor zijn eigen deur en, was de buurman niet snel genoeg, dan mocht hij zijn "paardevijge" wel vergeten.

Op de boerderij was de paardestal de minst uitgemeste stal op het bedrijf. Daar waren enkele redenen voor. Vooreerst slaapt een paard meestal staande; zo ligt het mest niet in de weg in de stal. Het diende ook ter bescherming van de hoeven van de paarden, het was zachter dan de stenen ondergrond van de stal. Het paardemest heeft een sterke ammoniakgeur, dit dient gedeeltelijk ter bescherming van het dier. Bij de rijkswacht worden de paarden nu nog ingewreven met vers paardenmest ter bescherming van het dier. Het mest geeft een prikkelend gevoel aan de ogen. Wanneer wij zo een paardenstal moesten uitmesten, hadden wij altijd tranende ogen. Dit mest moest eerst losgetrokken worden met een "mesthaak". Hierdoor kwamen nog meer ammoniakdampen vrij. Meer dan eens moesten wij de paardenstal verlaten om wat te bekomen van de geur.

MEST VAN KIPPEN EN KONIJNEN.

Een laatste groep mestproducenten zijn de kippen en konijnen op het erf of bij de burgerij. Hier kwamen weinig of geen

problemen voor. De kippen zorgden voor zelfverspreiding, met het gevolg dat men deze dieren opsloot in kippenrennen. Dit had enkel de bedoeling dat men de "kiekensstront" niet aan het schoensel wilde hebben en zo meebrengen in huis.

De konijnen werden meestal bij de burgers gekweekt en deze gebruikten de "konijnenkeutels" als organisch mest voor de groententuin. Iemand die ook dit mest gebruikte was de wildstroker. Hij gebruikte mest van "kotkonijnen" om wilde konijntjes aan te lokken in zijn stroppen.

HET MESTPROBLEEM TOEN EN NU.

Deze kleine doorlichting van het mest(probleem) van vroeger brengt het volgende naar voor:

- Het verwerken van mest vroeger was zeer arbeidsintensief.
- Een overproduktie was er niet, men kon veeleer spreken van een tekort.
- De opbrengst per hektare lag wel lager dan wat nu bereikt wordt met kunstmest.
- De structuur van de mest in vergelijking met vroeger is anders en schept nu allerlei vervelende problemen.
- Het verminderen van de landbouwoppervlakte samen met de vermeerdering van de veestapel brengt een onevenwicht mee.
- De woon- en leefgewoonten verschillen veel met vroeger.
- De inplanting van landbouwbedrijven tussen woonzones en omgekeerd geven aanleiding tot moeilijkheden.
- De à-sociale levenswijze van de mensen en de onverdraagzaamheid zijn niet bevorderend voor de samenleving.
- De IK-maatschappij zorgt er voor dat iedereen met iedereen in de clinch gaat.

P. Hesters

LIJST HOORNVEEHOUDERS VAN WACHTEBEKE ANNO 1950

Godshuisstraat: Godshuis de Mey.

Molenhoek: ONGENA Cyriel - VAN ROMPU Desiré - VAN DEN HENDE Kamiel - VAN DE VELDE Marcel - VAN POTTELBERGHE Kinderen - DE BEULE Raymond - VERPLANCKE Theofiel - VERPLANCKE Edmond - VERPLANCKE René - HESTERS Alfons.

Kalve: VAN DE WINCKEL Jozef - ALLIET Urbain - DE CALUWE André - HEIRMAN August - DE LETTER Kamiel - ROETS Gebroeders - DE MEY Maurice - L'ECLUSE Gustaaf - DE DECKER August - SCHATTEMAN Kamiel - VAN RAEMDONCK Albert - DE WEIRT René - DE MEY Theofiel - DE SOMMER Gebroeders - SERRAES Eduard - VAN POUCKE Gerard - VAN POUCKE René - VAN HOECKE Maurice - GENTBRUGGE Gerard.

Puttestraat: POPPE René - STERCK Alfons.

Peene: VAN LOO Maurice - DE VOS Philemon - DE SY Theofiel - POUILLIER Raymond - VAN POUCKE Kinderen - TEMMERMAN Eduard - DE SY Raymond - DENIJS Omer - BRACKE Edgard - LIPPENS Maurice.

Kalve Brug: DE CRAENE Henri - GEERTS Alfons.

Axelsvaardeken: HESTERS Willem - VERSWALM Arthur - DE SMET René - HESTERS Gebroeders - HESTERS Wed. Arthur - COLMAN René.

Ramonshoek: DE LETTER Kamiel - STEEL Frans - DE CALUWE Achiel - DE LETTER Joris - VAN ASSEL Wed.

Edmond - DE VOS Gustaaf - BRACKE Theofiel - DE LETTER Gustaaf - DE CALUWE Clement - VAN BAMBOST René - VAN ASSEL Achiel - DE VOS Karel - CREVE Albert - VELDEMAN Eduard - BAETENS Cyriel - CRIEL Gentiel - DHOOGHE Gerard - ROETS Arthur - CNUUDE Adolf - DE WEVER Victor - CELIE Alfons - DAVID Leopold - DE BRABANDER Irené - DE BRUYNE Alois - POPPE Cornelis - DE BRUYNE René - DE BRUYNE Cyriel - DE BLOCK Gebroeders - DAVID Jozef - HESTERS Kinderen - VAN HECKE Jozef.

Achterhoek: ROMBAUT Alice - VERPLANCKE Theofiel - BRACKE Raymond - DE LETTER Kamiel - ALEXANDER Edmond - VERPLANCKE Jozef - HAMERLINCK Frans.

Bosstraat: VAN KERCKHOVE Leo.

Lepelstraat: DE LETTER Wed. Gustaaf

Hoogstraat: CREVE-HOFMAN Cyriel - CREVE-DAVID Cyriel - MICHIELS Eduard - CREVE Emiel - CREVE René - VAN DER SYPT Maurice - NOTTE Jules - VAN DER SYPT Theofiel - VELAERT Edmond - LAHEYNE Theofiel - DE CLERCK Achiel - MICHIELS Alfons - SLOCK Edmond - DE VliegHER Eduard - STEVENS Omer - MICHIELS Kamiel.

Weide: CREVE Philemon - VAN DER SYPT Gebroeders - MARQUENIE Prement - STERCK Jules.

Vieruitersten: DE KEYZER Kamiel - L'ECLUSE Kamiel - VAN LAERE Maria - VAN RENTERGHEM Achiel - VAN HOECKE Kamiel - DE QUICK Oscar.

Brandstraat: RAES August - BLEYWEERT Hippoliet - ACKE Gustaaf - DE BLIECK Bernard - DE CONINCK Cyriel - WYNGAERDT Gustaaf.

Overslag: VAN DE VYVER Kamiel - DE LETTER Emiel - DHUYVETTER Achiel - VAN HOLLE Edgard - VAN NIEUWENHUYZE René.

Bovenhoek: DE MEURICHY Leo - DE BRUYNE Maurice - VERPLANCKE Maurice - DE CALUWE Kamiel - DE BAERDEMACKER Alfons - VAN DER JEUGT Irma - BLEYWEERT Wed. Polidoor - BOONE Clement - VAN HOECKE Georges - BOONE Florent - VAN ASSEL Kamiel - GOOSSENS Hippoliet - COQUET René - DE SMET René - GOOSSENS Frans.

Papdijk: NOET Alfred - DE SMET Cyriel - DE COCK Cyriel - DE RIDDER Florent - NOET Eduard - VERDURMEN Kamiel - DE LETTER Gustaaf.

Overslagdijk: VAN HIMME René - BRACKE Victor - VAN NIEUWENHUYZE Gebroeders - VAN ASSEL Gerard - COPPIETERS Florimond - POPPE Petrus - DE CLERCK Jozef - VERPLANCKE Hilaire - GHYSELINCK Octaaf - GERRES Edgard.

Muishoeken: VAN KWIKKELBERGHE Petrus - AUDENAERDT Albert - LIPPENS Achiel.

St. Elooi polder: NOE Raymond - DE CLERCK Rudolf - LAHEYNE René - VAN MEEGROOT Victor - BUYSSE Hilair - GELAUDE Frans - HESTERS Achiel - WILLEMS Ivo.

Oude Burgse-Sluis: VAN HIMME Florimond - ALLIET Honoré - RONSE Albert - VAN GAEVER Aimé - DE MUL Remi - VAN DE WAELE Leonard - WILLEMS Edmond - VERDURME Alfons - DE VIN Gerarda - VAN WYNSBERGHE August - MINGERS Alfred - SEELS Remi - COONE Philimon - VAN GOETHEM Albert - STEEL René

- VERSWALM Arthur - WILLEMS Victor.

Langelede: CELIE Hubert - VAN ASSEL Cyriel - VERHEGGEN Omer - VAN BASTELAERE Henri - VAN ASSEL Eduard - SLOCK Jacqueline - VERSWALM Kamiel - SPRUYT Victor - DE BRUYNE Arthur - VAN ASSEL Cyriel - DELLAERT Leon - INGELS Emiel - DE WEVER Achiel - HELDERWEIRD Kamiel - VAN HIMME Aimé - HAEMERS Achiel - BONTE Leonard - VAN DEN HENDE Prosper - VAN RENTERGHEM Gerard - VERPLANCKE Arthur - BRACKE Gustaaf - VAN ASSEL Prosper - VAN RENTERGHEM Gustaaf - DE GRAEVE Cyriel - VAN ASSEL Alfred - STEEL Alfons - VENNEMAN René - DE BRUYNE Alois - SEGERS Cyriel - DE CLERCQ Kamiel - VAN HIMME Gilbert - DE ROOVER Amedé - DE BRUYNE Jozef - CELIE Gustaaf - CREVE Victor - LIPPENS Theofiel - DE ROOVER Jozef.

Kleistraat: DE LANGHE Evarist - HOFMAN Gustaaf - HOFMAN Amedé - STEVENS Raymond - INGHELS Edmond - DUYCK Julien.

Akkerstraat: REYKAERT Florimond - HERMAN André.

Walderdonk: BUYSSE Edgard - DE MAESSCHALCK Omer - VAN DE VOORDE Achiel - VAN DE SOMPEL Petrus - GYSEL Kinderen - VAN BAMBOST Victor - VAN DER EEDT Wed. René - DE MAESSCHALCK Edgard - BLEYWEERDT Robert - BUYSSE Gerard - DIERCKENS Jozef - VAN BASTELAERE Aimé - GOETHALS Alfons - VAN RENTERGHEM Wed. Eduard - VERHEGGE Prosper - PIETERS Irma - MISSEGHES Arthur - NOTTE Gustaaf - VAN DE WAELE Raymond - VAN BOUCHAUTE Petrus.

Gebroeders Naudtslaan: HAEMERS MAURITS

Groenstraat: VERDURMEN Wed. Emiel - VAN MAERCKEN Maurice - BUYSSE Kinderen - DE CLERCQ Philemon - DAVID Laurent - DE GRONCKEL Theofiel - DE CONINCK Marcel - DE MEY Kamiel - STADEUS Jozef - VAN BASTELAERE Hippoliet - CHALMET Roger - DESCAMP Cyriel - COLPAERT Gerard.

Leninge: DE BAETS Edmond.

Pottershoek: DE CLERCQ Wed. René - STEEL Aimé - VAN LANDSCHOOT Maurice - DE CONINCK Gustaaf.

Dorpstraat: VAN DE VOORDE Albert - DE CLERCQ Arthur - VAN DE VOORDE Remi - KLOOSTER St.-Vincentius.

Kerkstraat: AUDENAERT SERAFIEN.

Meersstraat: HELSKENS Jeroom - DE MEY Gebroeders - COLPAERT Kamiel - FERMONT Hector.

Overlede: VAN KERCKVOORDE Cyriel - HERMAN Henri - ALEXANDER Edmond - HILLAERT Albert.

Stationsstraat: VAN MEEGROOT Jozef - VAN DEN HENDE Jules - PLASSCHAERT August - SEGERS Cyriel - DE LARUELLE Florimond - D'HAEMERS Henri - L'ECLUSE Theofiel.

VEEKOOPLIEDEN:

DE NIJS Raymond OVERSLAGDIJK - NOET Maurice OVERSLAG - DELLAERT André RAMONSHOEK - DELLAERT Henri VIER UITERSTEN - ACKE Alfons BRANDSTRAAT.

LIJST HOORNEVEEHOUDERS VAN WACHTEBEKE ANNO 1993

Molenhoek: LANGERAET ROGER - VERMEULEN Valère.

Kalve: DE CALUWE André - VAN POUCKE René.

Peene: GELAUDE Marleen - BUYSSE Christiaan - DE BRABANDER Irené - DE NIJS Jan.

Axelsvaardeken: DE SMET Michel - DE WEIRDT Willy - MEULEWAETER Luc - VAN DE VOORDE Willy - VAN HOECKE Gilbert.

Ramonshoek: COLMAN Gilbert - DE LETTER Hubert - DE CALUWE Guido en Luc - VAN ASSEL Richard - ONDERBEKE Ronald - BAETENS Cyriel - VAN ASSEL Achiel - DE SMET Hilaire - DILLEN Jozef - HEYNDRICKX Marc - HILLAERT Hilaire - JANSSENS René - DE BLOCK Omer - DE BRUYNE Luc - DELLAERT André - DAVID Dirk.

Achterhoek: DE VOS Gustaaf - VERPLANCKE Cecile.

Bosstraat: DE BRUYNE Hilaire.

Lepelstraat: VAN WAES Maria.

Hoogstraat: DE KEYZER Gustaaf - DE KEYZER Rita - DE KEYZER Willy - VAN HOECKE Robert.

Vieruitersten: D'HONDT Antoine - STROBBE Christiaan.

Overstag: BLONDEEL Hilde - DE MEYER Helena - DHUYVETTER Stefaan.

Bovenhoek: COQUET Rudi - DE BRUYNE Francine - DE CONINCK Maurice - DE CONINCK Raphael - DE SMET Johan - VAN HOECKE Frieda.

Schoolstraat: ALLIET Roger.

Papdijk: DE SMET André - VAN KERCKHOVE Willy.

Palingstraat: VAN ASSEL Gerard.

Overstagdijk: GERRES Edgard - POPPE Roger.

St.-Franciscusdijk: MINGERS Clement.

St.-Elooiolder: NOE Peter - VAN ASSEL Gerard - BUYSSE Marc - DURINCK Paul - HAVERBEKE Dirk - HESTERS Wilfried.

Oude Burgse-Sluis: VAN HIMME Raymond - DE MUNCK Patrick en Ghislain.

Langelede: BONTE Raphael - CRIEL André - DE BRUYNE André - DE CLERC Aimé - DE GRAEVE Maria - DE ROOVER Willy - SEGHERS Marcella - VAN WAES Yvan - VERSWALM Herman.

Kleistraat: VAN ASSEL Frank - DUYCK Julien.

Akkerstraat: RYCKAERT André.

Walderdonk: DIERKENS Achiel - HERMAN André - NEYT

Lucien - ONGENAE Roger.

Spoorwegstraat: CREVE André.

Groenstraat: COLPAERT Robert - DE CONINCK Achiel - DE GRONCKEL Hubert - VAN MELE Eduard.

Pottershoek: VAN BENEDEN, Gilbert - DE CONINCK Danny en Marnix.

Dorpstraat: VAN DE VOORDE Albert.

Meersstraat: ALEXANDER Hilaire en Marnix - DE MEY Albert - HERMAN Georges en Hedwig.

Stationsstraat: DE NIJS Luc.

VERBOND DIERENZIJKTENBESTRIJDING - OOST-VLAANDEREN					C N° 607643	
Nr	Naam v. d. Eigenaar	Strook	Nr	Geboorte	AANKOOP	Nr. TA
1	De Letter Gela	Ramonshoek	7	Wachtebeke		
2						
3						
4						
5						

Naam of nr.:	Geboorte: 6/3/72	Hoarkleur: W.R	afstamming:	Vader:
			Vrouwelijk	Moeder: vba

Foto: Identiteitskaart van het hoornvee. Deze kaart is de inschrijvingkaart in het verbond van dierenziektebestrijding. Vroeger werd het dier getekend en ingekleurd. Ook de geboorte en de afstamming werden op deze kaart vermeld. Deze kaart werd gemaakt binnen de eerste zes maanden na de geboorte van het dier. Zij zal tot aan de dood van het dier het dier vergezellen. Bij verkoop wordt de nieuwe eigenaar op deze kaart vermeld. Ook de eventuele inenting worden achteraan de kaart vermeld. Heden bestaat er een gelijkaardige kaart maar hierop is alleen het oormerk vermeld. Dit is een uniek nummer zodat men tot in het slachthuis nog altijd al de vorige eigenaars kan achterhalen. Dit nummer blijft het de oor ook na het slachten van het dier als controle mocht men hormonen vinden in het vlees zodat men ogenblikkelijk kan achterhalen van wie het dier komt.

INHOUDSTABEL

Woord van de voorzitter

In Memoriam Oscar Galens

Eindelijk thuis ! Pater Emiel Cloeckart

"50 jaar geleden ....."

Devoties

Mestdecreet en mestproblemen

Inhoudstafel

C. David blz. 49

C. David blz. 50

P. Hesters blz. 51

M. Buyle blz. 52

P. Hesters blz. 58

P. Hesters blz. 60

blz. 64